

T.C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
SAĞLIK YÖNETİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KRİPTO PARALARIN MEDYADA TEMSİLİ VE ÇIKAN HABERLERİN
YATIRIMCI ALGISI ÜZERİNE ETKİSİ

Yüksek Lisans Tezi

İzzet Furkan YAZGAN

Ankara-2022

T.C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
SAĞLIK YÖNETİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**KRİPTO PARALARIN MEDYADA TEMSİLİ VE ÇIKAN
HABERLERİN YATIRIMCI ALGISI ÜZERİNE ETKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

İzzet Furkan YAZGAN

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Dilaver TENGİLİMOĞLU

Ankara-2022

KABUL VE ONAY

İzzet Furkan YAZGAN tarafından hazırlanan ‘‘Kripto Paraların Medyada Temsili ve çıkan Haberlerin Yatırımcı Algısı Üzerine Etkileri’’ başlıklı bu çalışma, 07/06/2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından İşletme Ana Bilim Dalı, İşletme Programında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Cihan TANRIÖVEN (Başkan)

Prof. Dr. Dilaver TENGİLİMOğLU (Danışman)

Doç. Dr. Elif EŐİYOK (Üye)

Doç. Dr. şule TUZLUKAYA

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasını;

- Akademik ve etik kurallar çerçevesinde hazırladığımı,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir,

Aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

07/06/2022

İzzet Furkan YAZGAN

ÖZ

YAZGAN, İzzet Furkan, Kripto Paraların Medyada Temsili ve Çıkan Haberlerin Yatırımcı Algısı Üzerine Etkisi Üzerine Nitel Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2022.

Blokszincir teknolojisinin gelişimiyle duymaya başladığımız ve bu teknolojinin sağladığı en büyük yeniliklerden olan kripto paralar, para kavramının uzun insanlık tarihi içinde geldiği en son aşamadır. Tarih boyunca çağın gereksinimlerine uygun bir şekilde değişim gösteren para kavramı, 2008 yılında yayınlanan “Eşten Eşe Elektronik Nakit Ödeme Sistemi” başlıklı bir makale ile yeni bir değişikliğe uğradı. Kriptoloji biliminin sağladığı imkanlar sayesinde, merkezi bir sisteme bağlı olmadan çalışabilen, dışarıdan müdahalelere kapalı ve güvenilir bir parasal sistem olarak ortaya çıkan kripto paralar, ödeme aracı işlevlerinin yanı sıra yatırım aracı özellikleri ile de öne çıkmaktadır. Bu çalışmada kripto paralar hakkında medyada çıkan haberlerin yatırımcı algısı üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Çalışma kapsamında Türkiye’de en çok ziyaretçi alan üç haber sitesinde 2019-2021 yılları arasında kripto paralar hakkında çıkan haberler incelenmiş ve bu haberlerin yatırımcı algısı üzerindeki etkileri, nitel araştırma yöntemlerinden olan odak grup çalışması kapsamında araştırılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Kripto Para, Bitcoin, Odak Grup Görüşmesi, Yatırımcı Algısı, Blokszincir

ABSTRACT

YAZGAN, İzzet Furkan, A Qualitative Research on the Representation of Cryptocurrencies in the Media and the Effect of the News on Investor Perception, Master Thesis, Ankara, 2022.

Cryptocurrency, which we have started to hear with the development of blockchain technology and which is one of the biggest innovations provided by this technology, is the last stage of the concept of money in the long history of humanity. The concept of money, which has changed throughout history in accordance with the needs of the age, underwent a new change with an article titled "Peer-to-Peer Electronic Cash Payment System" published in 2008. With the opportunities provided by the science of cryptology, cryptocurrencies, which can work without being connected to a central system, are safe from outside interventions, and emerge as a reliable monetary system, stand out with their investment tool features as well as payment tool functions. In this study, the effects of news in the media about cryptocurrencies on investor perception were investigated. Within the scope of the study, the news about cryptocurrencies in the three most visited news sites in Turkey between the years 2019-2021 were examined and the effects of these news on investor perception were investigated within the scope of focus group study, which is one of the qualitative research methods.

Key words: Cryptocurrency, Bitcoin, Focus Group Discussion, Investor Perception, Blockchain

TEŞEKKÜR

Çalıőma sűrecinde sabrı ve engin hoőgűrűsű ile desteęini esirgemeyen deęerli tez danıőmanım Prof. Dr. Dilaver TENGİLİMOęLU'na teőekkűr ederim. Ayrıca akademik çalıőmalara devam etmem konusundaki ısrarı ve yegâne manevi desteęin sahibi Doç. Dr. Aybike Tuba ŐZDEN'e teőekkűrű borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar DİZİNİ	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ	vii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: PARA TANIMI, İŞLEVLERİ VE FONKSİYONLARI	3
1.1. Literatür Taraması	4
1.2. Paranın Tanımı ve Tarihçesi.....	6
1.3. Paranın İşlevleri	8
1.3.1. Hesap birimi	8
1.3.2. Değişim aracı	8
1.3.3. Tasarruf Aracı	9
1.3.4. Ekonomik Faaliyeti Düzenleme	9
1.3.5. Gelir Dağılımı	9
1.4. Para Sistemleri	10
1.4.1. Mal para sistemleri.....	10
1.4.1.1. Tek metal sistemi	10
1.4.1.1.1. Gümüş standartı.....	11
1.4.1.1.2. Altın standartı	11
1.4.1.2. Çift metal sistemi	11
1.4.2. Temsili para sistemi	12
1.4.3. Kâğıt para sistemi.....	12
1.4.4. Kaydi para sistemi.....	13
1.5. Para Türleri	14
1.5.1. Mal (Emtia) para	14
1.5.2. Temsili para.....	14
1.5.3. İtibari para	14

1.5.4. Alternatif para	15
1.5.5. Dijital para.....	15
1.5.6. Elektronik para.....	16
1.5.7. Sanal para.....	16
BÖLÜM 2: KRİPTO PARALAR VE BİTCOİN	18
2.1. Kriptoloji ve Kripto Para	18
2.1.1. Kriptolojinin teknik detayları	19
2.1.1.1. Güvenli özetleme (Secure hash).....	19
2.1.1.2. Merkle ağaç yapısı	20
2.2. Kripto Para Birimlerinin Avantaj ve Dezavantajları.....	21
2.3. Kripto Para Birimlerinin Global Dönüşüme Etki ve Katkıları.....	23
2.3.1. Ticari etkiler	23
2.3.2. Ekonomik etkiler	24
2.3.3. Finansal etkiler	24
2.3.4. Politik etkiler	25
2.4. Kripto Para Türleri ve Bitcoin	25
2.4.1. Bitcoin.....	28
2.4.2. Ethereum	37
2.4.3. Ripple	37
2.4.4. Tether	37
2.4.5. Cardano	37
BÖLÜM 3: KRİPTO PARALARIN MEDYADA TEMSİLİ VE ÇIKAN HABERLERİN YATIRIMCI ALGISI ÜZERİNE ETKİSİ ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA	38
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	38
3.2. Araştırmanın Yöntemi.....	38
3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	39
3.4. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları	40
3.5. Ön Çalışma ve Veri Toplama Araçları	41
3.6. Araştırma Süreci	42
3.7. Verilerin Analizi ve Bulgular	52
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	59
KAYNAKÇA	62
EK 1: YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU	71

EK 2: 2019-2021 YILLARI ARASINDA SEÇİLİ HABER SİTELERİNDE	
ÇIKAN HABERLER.....	72
TURNİTİN RAPORU.....	77
ÖZGEÇMİŞ.....	85

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1. Elektronik Para ve Sanal Para Farkları.....	17
Tablo 2. Piyasa Değeri Açısından Kripto Para Sıralaması	27
Tablo 3. Seçili Haber Sitelerinin İzleme Kayıtları	43
Tablo 4. Odak Grup Katılımcılarının Demografik Özellikleri.....	52
Tablo 5. Odak Grup Katılımcılarının Yatırım Kararlarını Verme Şekilleri	52
Tablo 6. Odak Grup Katılımcılarının Kripto Paraları Tanıma Süreleri	53
Tablo 7. Odak Grup Katılımcılarının Kripto Paralara İlişkin Haberleri Takip Sıklıkları.....	53
Tablo 8. Odak Grup Görüşmeleri Sonucu Elde Edilen Tema ve Kategoriler ...	54
Tablo 9. Olumlu Algıya Sahip Haberlerin Yarattığı Etki Temasına İlişkin Elde Edilen Kategoriler ve Kodlar	54
Tablo 10. Olumsuz Algıya Sahip Haberlerin Yarattığı Etki Temasına İlişkin Elde Edilen Kategoriler ve Kodlar	55
Tablo 11. Nötr Algıya Sahip Haberlerin Yarattığı Etki Temasına İlişkin Elde Edilen Kategoriler ve Kodlar	56
Tablo 12. Kripto Paralar Hakkında Çıkan Haberlerin Yatırım Kararları Üzerine Etkileri Temasına İlişkin Elde Edilen Kategoriler ve Kodlar	57

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Merkle Ağaç Yapısı	20
Şekil 2. Simetrik Şifreleme ve Asimetrik Şifreleme	21
Şekil 3. Kripto Para Piyasasının Toplam Değeri (2013-2022).....	27
Şekil 4.Kripto Para Piyasasında Piyasa Değerine Göre Değer Yüzdesi (2013-2022)	28
Şekil 5. 2013 ve 2022 Yılları Arasında Bitcoin Fiyatının ABD Doları Cinsinden Gelişimi	30
Şekil 6. Blokzincir Kayıt Yapısı, Blok Kaydı Sonrasında Blokların Birbirlerini Takip Ettiği Yapı Örneği	31
Şekil 7. Blokzincir Mutabakat Yapısı, Blok Kaydı Sonrasında Blokların Birbirlerini Takip Ettiği Yapı Örneği	32
Şekil 8. Standart Mutabakat Yapısı ve Mutabakat Sürecine Sahip Üretilmiş Zincirin Dağıtıldığı Yapı Örneği	33
Şekil 9. Blokzincir Teknolojisinin Dayandığı Dağıtık Ağ ile Diğer Ağ Türleri .	34
Şekil 10. Bitcoin Yarılanma Süreleri	35
Şekil 11. Dolaşımdaki Toplam Bitcoin Miktarı	35
Şekil 12. Bitcoin'in Piyasa Değeri Bakımından Dünyanın En Büyük İtibari Para Birimleriyle Kıyası	36
Şekil 13. Ön Çalışma Süreci	42
Şekil 14. Türkiye’de En Çok Ziyaret Edilen İlk 5 Haber Sitesi	42
Şekil 15. 2015-2022 Yılları Arasında Türkiye’de “Kripto para” ve “Bitcoin” Terimlerinin Arama Sıklığı	44
Şekil 16. 2019-2021 Yıllarında İlgili Haber Sitelerinde Kripto Paralar Hakkında Çıkan Haber Sayıları	44
Şekil 17. Bitcoin Fiyatı	45
Şekil 18. Bitcoin Fiyatı ve Seçili Haber Sitelerinde Yer Alan Haber Sayısı (2019-2021)	45

Şekil 19. Ocak 2019 - Aralık 2021 Tarihleri Arası Seçili Haber Sitelerinde Kripto Paralar Hakkında Yer Alan Haber Sayıları	46
Şekil 20. Yıllara Göre Seçili Haber Sitelerinde Kripto Paralar Hakkında Yer Alan Haber Sayıları (2019-2021)	46

GİRİŞ

İcat edildiği günden bu yana gerek toplumsal ihtiyaçlar gerekse de teknolojik gelişmeler ışığında, sürekli değişim ve gelişim içinde olan para kavramı, geçmişi bu kadar eskiye dayanıp halen insanoğlunun kullanımında olan nadir araçlardan biridir. Kendi içindeki değişim ve gelişim kadar tarihi değiştiren ve dönüştüren bir kimliği de olan para, günümüzde de bu işlevini aynen devam ettirmekte.

İnsanlık tarihinde ekonomik ilişkilerin gelişimine paralel olarak yeni şekiller alan, aldığı bu şekillerin yanı sıra yeni görevler de edinen para, mübadele sisteminden cebimizdeki kredi kartı formuna gelene kadar oldukça uzun bir değişimden geçmiştir. Düşük yoğunluktaki ekonomik ilişki ve etkileşimin olduğu tarihin ilk dönemlerinde değişim aracı, değer saklama ve değer ölçüsü olan para, teknolojik gelişmelerin hız kazandığı son yüzyılda ekonomik faaliyetleri teşvik etme, geliri dağıtma ve nüfuz aracı olma gibi yeni fonksiyonlar da edinmiştir.

Bankacılık sistemindeki gelişmeler paranın fiziki bir varlık olarak taşınma zorluğunu ortadan kaldırdığı gibi, paranın bir karşılığı olmaksızın merkezi otoriteler tarafından sınırsızca basılıp tedavül edilebilmesinin zeminini hazırlamıştır.

Her ne kadar dijital paralara yönelik ilk fikir ve görüşler 1980'li yıllarda ortaya çıkmış olsa da günümüzdeki anlamıyla kripto paraların gelişimini tetikleyen süreç 2000'li yıllara dayanmaktadır. Son yüzyılın insanlık tarihindeki en büyük yenilik ve değiştiricilerinden olan bilgisayar teknolojilerindeki değişimin de gücüyle kripto paralar, tarih sahnesine çıkış için gerekli zemini 2000'li yıllarda bulmuşlardır.

2008 yılında tüm dünyayı etkisi altına alan küresel ekonomik krizin, finans sistemine ve rezerv para birimlerine olan güveni sarstığı bir dönemde kripto paralara bir oyun değiştirici, alternatif bir model olarak gündeme gelmiştir. İki taraf arasında, merkezîyetçi bir yapıya ihtiyaç duymayan, işlem güvenilirliğini kriptolojinin getirdiği imkanlar ile sağlayan bu yeni model, adını sonradan çok daha fazla duyacağımız blokzincir teknolojisi sayesinde bunları vadetmekteydi. Merkezi otoritelerin sınırsız para basma yetki ve gücüne bir anlamda meydan okuyan bu yeni teknoloji, sınırsız paraya karşın, sınırlı miktarda basılacak yeni bir para biriminden bahsediyordu.

2008 yılında Satoshi Nakamoto'nun yayınladığı makale ile hayatımıza giren kripto para kavramı, önümüzdeki yıllarda insanlık tarihini değiştirmeye aday kavramlardan biri.

Bu çalışmada kripto paraların, paranın temel işlevlerinden olan fonksiyonları yerine, kripto paraların yatırım ve yatırımcı boyutu ele alınacaktır.

Çalışma toplam dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde literatür taraması gerçekleştirilmiştir.

İkinci bölümde para kavramı incelenmiş, paranın tanımı, tarihçesi, işlevleri, para sistemleri, para türleri ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde çalışmanın ana başlığı olan kripto paralar ve kripto para denince ilk kripto para olmasından ötürü literatürde ve yazılı kaynaklarda en çok yer bulan Bitcoin kavramı ele alınmış, kriptoloji kavramı ve teknik detayları ile çalışma prensipleri özetlenmeye çalışılmıştır. Kripto para birimlerinin avantaj ve dezavantajlarının da ele alındığı diğer başlıklar ile kripto para birimlerinin global dönüşüme etki ve katkılarından da bahsedilmiştir. Ayrıca kripto para birimlerinin teknik altyapısını sağlayan blokzincir teknolojisine ilişkin temel bilgilerin yanı sıra, en popüler kripto paralarla ilgili özet bilgilere de yer verilmiştir.

Dördüncü ve son bölümde ise araştırmanın amacı ve önemi açıklanmış, araştırma modeli, araştırmanın evren ve örnekleme ile araştırmanın kapsam ve sınırlılıkları konusunda detaylı bilgi verilmiştir. Yine bu bölümde araştırma yöntemi olan odak grup çalışmasına yönelik çalışmalar ele alınmış ve odak grup görüşmesine temel olacak haberlerin seçimi hakkında detaylı bilgi verilmiştir.

Çalışmanın amacı kripto paralar hakkında medyada çıkan haberlerin yatırımcı algısı üzerindeki etkisinin araştırılmasıdır. Çalışmanın daha sonra bu alanda yapılacak çalışmalara zemin hazırlaması ve literatüre katkı sağlaması amaçlanmıştır.

BÖLÜM 1: PARA TANIMI, İŞLEVLERİ VE FONKSİYONLARI

1.1. Literatür Taraması

Kripto paraların teoride yer alması pratikte yer alabileceğine ilişkin çalışmalar 1980’li yıllara dayanmakla birlikte, 2008 yılında Satoshi Nakamoto takma isimli kişi ya da kişilerce oluşturulan ilk merkeziyetsiz para birimi ile literatürde kendisine daha çok yer bulmuştur.

Literatürde kripto paralara ilişkin çalışmalara 2010 yılı ve sonrasında daha sık rastlanmaktadır. Bu çalışmanın yapıldığı tarihte mevcut çalışmalar ağırlıklı; kripto para birimlerinin finansal ekosistem içindeki yeri, kripto paraların dünya ve Türkiye’de kullanımı, kripto para birimlerinin finansal göstergeler ve mevcut para birimleri arasındaki ilişkileri ve kripto para birimlerinin geleceğine yönelik araştırmalardır. Kripto para birimleri hakkında çıkan haberler ve kripto para birimlerindeki hareketlerin yatırımcı algısı üzerindeki etkilere ilişkin çalışmaların nispeten sınırlı olduğu gözlemlenmiştir.

Yıldırım (2015), blokzincir teknolojisi ve kripto para birimlerinin küresel ilişkilere olan potansiyel etkilerini incelediği çalışmasında, kripto para birimlerinin merkeziyetsiz yapıları sebebiyle takip edilmelerinin mümkün olmadığı, sermaye hareketlerini daha kolay hale getirebileceği, ülkelerin ekonomik özgürlüklerine erişmesinde etkin bir rol olabileceği gibi gerekçelerle rezerv para birimi olabilme potansiyelini ortaya koymuştur. Yıldırım, bu durumun halen rezerv para birimi olan Amerikan dolarının değer kaybetmesine yol açabileceğini de belirtmiştir.

Metin ve Yakut (2018), tüketicilerin yatırımları ile kripto para birimleri arasındaki ilişkiyi anket yöntemi aracılığıyla sorguladıkları çalışmalarında, kripto para birimlerine olan güvendedeki artışın, yatırım karar ve tutarlarına farklı oranlarda ancak pozitif yönde katkı sağladığı sonucunu elde etmişlerdir.

Güleç, Çevik ve Bahadır (2018), başlıca kripto para birimlerinden olan Bitcoin’in emtia piyasası fiyatları, faiz oranları, hisse senedi fiyatları ve döviz kuru arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Johansen Eşbütünleşme ve Granger Nedensellik analizleri sonucunda Bitcoin fiyatlarının yüksek oynaklığa sahip olduğu ve Bitcoin

fiyatları ile faiz değişkeni arasında Granger nedensellik testi sonuçlarına istinaden anlamlı bir ilişki olduğu sonucu istatistiki olarak doğrulanmıştır.

Polat (2018), sosyal medyada yer alan olumlu ya da olumsuz yorumların yatırım kararı ile sosyal medya arasındaki ilişkinin Bitcoin fiyatları üzerindeki etkisini Granger nedensellik analizi ile test ettiği çalışmada, sosyal medyada yer alan yorumların Bitcoin fiyatları üzerinde etkisinin olmadığını buna karşılık Bitcoin fiyatlarının sosyal medya yorumları üzerinde etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Sütçü ve Aytekin (2018), Bitcoin ekosistemi içinde yer alanların müteşebbislik yönlerini ölçtükleri çalışmalarında, Bitcoin ekosistemi içinde yer alan kişilerin girişim yönlerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Kartal (2019), Bitcoin kullanıcılarının davranışsal finans açısından değerlendirildiği araştırmasında, Bitcoin'in sahip olduğu özellikler, piyasaya getirdiği yenilikler ve yatırımcı algısında oluşturduğu beklentiler nedeniyle davranışsal finans üzerinde etkili olduğunu tespit etmiştir.

Çağlar (2019), gazetelerde yer alan haberlerin Bitcoin fiyatları üzerindeki etkilerini ve fiyat tahminlerine olan etkilerini araştırdığı çalışmada, gazetelerde çıkan haberlerin Bitcoin fiyatlarının geleceğe yönelik olarak tahmin edilmesinde doğrudan ve güçlü bir ilişkinin olmadığını belirlemiştir. Çağlar çalışma sonuçlarının literatürdeki benzer çalışma sonuçları ile paralel sonuç verdiğini de belirtmiştir.

Ata (2019), Google Trend verileri ile Bitcoin fiyatları arasındaki ilişkiyi, Toda-Yamamoto nedensellik testi ile değişkenler arasındaki etkileşimin hangi yönde olduğunu araştırdığı çalışmada, çift yönlü bir nedensellik olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ata, araştırma sonucuna göre Bitcoin fiyatlarının arttığı dönemlerde arama motoru olan Google üzerinde Bitcoin aramaların da artış kaydedildiğini ve arama sayısındaki artışa paralel olarak da Bitcoin fiyatlarında yukarı yönlü bir trend oluştuğunu tespit etmiştir.

Sanal paralara karşı yatırımcıların görüşlerini müzakere yöntemiyle araştırdığı çalışmada Teker (2019), sosyal medyada yer alan grupların sanal paraların yaygınlaşmasında önemli bir yere sahip olduğu, Türkiye'de Bitcoin yatırım yapan yatırımcıların bu yatırımlarını riskten kaçınma amacıyla gerçekleştirmediklerini,

Bitcoin'in çok kısa sürede çok yüksek getiri elde etme potansiyeli taşıması gerekçesi ile yatırımcılar nezdinde tercih sebebi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Teker, Konuşkan, Ömürbek ve Bekçi (2020), kripto paralar hakkında global ölçekte yayınlanan tüm haberlerin, kripto para fiyatları ve günlük işlem hacmi arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında; kripto paralar hakkında çıkan haberlerin, kripto para fiyat ve işlem hacmi üzerinde anlamlı bir etkiye yol açmadığını tespit etmişlerdir.

Yalvaç (2020), seçili haber sitelerinde Bitcoin hakkında çıkan haberlerin Bitcoin üzerindeki algı inşasının etki ve boyutunu incelediği çalışmasında, seçili haber sitelerinin Bitcoin üzerinde pozitif algı oluşturan bir çerçeve içinde hareket ettikleri sonucuna ulaşmıştır.

Kripto para birimlerinin rezerv para olarak karşılık görüp göremeyeceğini araştırdığı çalışmasında Aslan (2020), Bitcoin, altın ve majör para birimlerinin seçili zaman aralığındaki oynaklıklarını karşılaştırmıştır. Risk göstergesi ve oynaklığın karşılığı olarak Bitcoin'in standart sapmasının yüksek olduğunu saptayan Aslan, bu durumun Bitcoin'in bugün için yeterli kriterleri karşılamadığı için rezerv para olmaktan uzak olduğunu ancak uzun vadede rezerv para olamaz ifadesinin ise yanlış olabileceği sonucuna ulaşmıştır.

Bulut ve Bekar (2020), kripto paraları yatırımcı irrasyonallitesi açısından ele aldıkları çalışmalarında, piyasa katılımcılarının toplu olarak hareket edip etmediklerini araştırmışlardır. İşlem hacmi olarak en yüksek 100 kripto biriminin konu olduğu çalışma sonucuna göre, kripto para birimleri ve piyasasında toplu hareket eğiliminin var olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Uçkun ve Dal (2021), kripto para yatırımcılarının demografik özellikleri ve yatırım tercihleri açısından risk algılarının ölçüldüğü çalışmalarında, yatırımcıların sahip oldukları birtakım demografik özellikleri ile yatırım risk algıları ve kripto para birimlerine yatırım süreleri arasında anlamlı farklılıklar olduğunu ortaya koymuşlardır.

Türkiye'de kripto para yatırım güdüsünü tetikleyen gerekçeleri davranışsal finans çerçevesinde ele alan çalışmasında Aktaş (2021), anket yöntemi ile topladığı

veriler üzerinden gerçekleştirdiği frekans analizi ve tek yönlü Anova testi sonuçlarına göre yatırımcıların demografik özellikleri ile kripto para ekosistemine olan ilgi ve alakaları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını ortaya koymuştur.

Yatırımcı davranışlarını kripto para piyasaları ekseninde değerlendirdiği çalışmada Kar (2021), anket yöntemi ile topladığı veriler ışığında yatırımcıların risk alma potansiyelleri ile eğitim düzeyleri arasında ilişki olmadığını, buna karşın iş durumu, cinsiyet ve gelir unsurları ile risk algısı arasında ilişki olduğunu tespit etmiştir.

1.2. Paranın Tanımı ve Tarihçesi

Geçmişten günümüze tarihi değiştiren ve şekillendiren en önemli araçlardan olan para, değer ölçüm ve karşılık bulma özelliği sayesinde medeniyet sahnesinde gelişim ve değişimin en önemli aracı olmuştur. Para için tek, sabit ve değişmez bir tanımdan söz etmek mümkün değildir. Geçmişten günümüze, insan ihtiyaçları ve ekosistemdeki değişimle birlikte para kavramı ve para tanımı farklı anlamlar bulmuştur.

Mal ve hizmetlerin değişiminde genel kabul gören her türlü şey bir anlamda para olarak adlandırılabilir. Bu noktada bir aracın mal ve hizmet değişiminde para olarak geçerlilik kazanabilmesinin yegâne kuralı her iki taraf için kabul edilebilir olmasıdır. İktisadi ya da ekonomik açıdan ziyade davranışsal bir durum olarak ortaya çıkan bu durum, toplum tarafından kabul gören herhangi bir aracın para olduğunu da doğrular. Bu açıdan toplum ya da halk nezdinde bir aracın para olarak adlandırılabilmesi için o araca duyulan güven ön plandadır (Parasız, 1999: 1).

Para, tarihin akışı içinde toplumsal, teknolojik gelişim ve ihtiyaçlara göre değişen bir kavram olmuştur. Paranın ortaya çıkışına kadar mal ve hizmet değişimi trampa yolu ile gerçekleştirilirken, bu yöntemin uygulanmasındaki zorluklar zaman içinde günümüzdeki anlamda paranın ortaya çıkışına zemin hazırlamıştır (Güleç., Çevik. ve Koç, 2018: 18-37).

Ticari hayatı kolaylaştıran ve tarihsel süreçte geçirdiği değişimler ile günümüze dek yerini koruyan para; milattan önce 600'lü yıllarda Lidya medeniyetinde kullanılmaya başlanan altın madeninden bastırılan madeni pullar sayesinde bugünkü anlamda değişim, transfer ve değer saklama özelliklerini kazanmıştır. Madeni para

formunun üretim ve kullanımındaki çeşitli zorluklar, kâğıt para sistemlerinin gelişimine ön ayak olmuştur (Alpago, 2018:411-428).

Takas ve trampa ekonomik sistemini değiştirerek toplum nezdinde bir zemine ulaşan para, ekonomik anlamda bir ara mal olarak tanımlanabilir. Bulunması ve tedariki zor, belirli bir maliyete sahip olması gibi özelliklerinden ötürü para, ara mal tanımına uymaktadır. Sahip olan kişiye sağladığı seçme ve tercih hakkından ötürü para bir anlamda ekonomik bağımsızlık ve hürriyet aracıdır. Elinde bulunan kişiye sonsuza yakın tercihte bulunma hakkı vermesi, paraya tercih hakkı özelliği de eklemektedir (Cengiz, 2018: 87-100).

Günümüzde para dışında saklama ve değer koruma özelliğine sahip farklı araçlar da para türevi olarak kullanılabilse de bu araçların piyasa likiditesi toplam para likiditesine kıyasla oldukça düşüktür. Siyasi anlamda ülkelerin egemenlik güçlerinin bir göstergesi olarak da ortaya çıkan para, ülkeden ülkeye farklılık gösterecek şekilde kullanılmaktadır (Turan, 2018: 1-5).

İnsanlık tarihinde yer aldığı günden bu yana toplum ihtiyaçlarına göre şekillenen paranın başlıca özellikleri;

- Genel kabul görmesi: Paranın herkes tarafından tüm mal ve hizmet alımlarında kullanılmak üzere karşılık bulması,
- Kolay taşınması ve saklanması: Paranın farklı ortamlarda yapılacak alım satım işlemlerine aracılık edebilmesi için kolay taşınabilir, transfer edilebilir ve saklanmasının maliyetli olmamasıdır,
- Dayanıklı olması: Paranın kaydi ve itibari değerini kaybetmemesi için, para olarak kabul gören aracın uzun süre bu özelliklerini sürdürecektir fiziki bütünlüğü devam ettirmesi beklenir,
- Bölünebilir olması: Paranın ekosistem içindeki tüm mal ve hizmet alımlarını karşılayabilmesi için gerektiğinde daha küçük birimlere karşılık gelebilmesi

şeklinde sıralanabilir.

1.3. Paranın İşlevleri

Mal ve hizmetlerin değişiminde yaygın olarak kullanılan paranın ana işlevleri;

- Hesap birimi,
- Değişim aracı,
- Tasarruf aracı,
- Ekonomik faaliyeti düzenleme,
- Gelir dağıtımdır.

1.3.1. Hesap birimi

Farklı mal ve hizmetlerin el değiştirmesinde, değişimi yapılacak varlık ya da hizmetlerin değerlerinin belirlenmesi, bir anlamda değişim oranlarının tespitini sağlamaktadır. Literatürde hesap birimi kavramına değer ölçüsü ve muhasebe birimi olarak da rastlanmaktadır (Parasız, 1999: 2).

Farklı ölçü birimleri zaman, yer ve ekonomideki farklılıklara göre değişiklik kaydetmezken, para bulunduğu ülke ve o ülkenin ekonomik koşulları doğrultusunda değişebilmektedir. Hesap birimi özelliği ekosistem içinde kayıt tutulmasını kolaylaştırmakta, mikrodan makroya tek ve genel geçer bir ifade olarak fiyat kavramını ortaya çıkarmaktadır (Ekşioğlu, 2017: 11).

1.3.2. Değişim aracı

Paranın iki farklı mal ya da iki farklı hizmet arasında yer alma durumudur. Trampa yolu ile mal ve hizmetlerin değiş tokuşunda yaşanan zorluklar, paranın ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Her iki tarafın talep ettiği mal ya da hizmet karşılığında vermeye hazır oldukları değerin bir ölçüsü olarak ortaya çıkan para, mübadele esnasında ortaya çıkan zorlukları da ortadan kaldırmaktadır. Para iki mal ya da hizmetin değişiminde üçüncü bir mal olarak devreye girer ve bu işlemi ikiye ayırır. Bir hizmet ya da mal alınırken para verilir, bir hizmet ya da mal verilirken de para alınır (Çarkacıoğlu, 2016: 1).

Paranın değişim aracı olması, paranın tüm toplum tarafından genel kabul gören bir fiyat elde etmesi sonucunu da beraberinde getirmektedir. Eline para geçen ekonomik birimler bu parayı borçlarını ifa etmekte kullanabilir, tasarruf etme yoluyla değerlendirebilir ya da diledikleri farklı bir hizmet ya da mal alımında kullanabilirler. Bu özelliklere haiz olacak paranın birim başına makul bir değeri, fiyatının olması,

dayanıklı olması, standardı ve bölünebilir olması gibi özelliklerinin olması gereklidir (Parasız, 1999: 3-4).

Ülkelerin siyasi egemenlik hakkı göstergelerinden biri olan para her ülkede aynı karşılığı bulmaz. Bu anlamda bazı para birimleri tüm dünya üzerinde kabul görebilirken, bazı para birimlerinin karşılık bulmasında çeşitli sorunlar bulunabilmektedir. Mikro ve makro ekonomik birtakım temellere sahip ülkelerin para birimlerinin tüm dünyada karşılık bulması konvertibilite olarak adlandırılmaktadır (Ekşioğlu, 2017: 10).

1.3.3. Tasarruf Aracı

Para saklanabilir olması sayesinde tasarruf aracı olarak işlev görebilmektedir. Para vafına sahip ya da para olarak kabul edilen araçların kolaylıkla saklanması, depolanabilmesi ve bu çerçevede belirli bir likiditeye sahip olması, paranın tasarruf aracı özelliğine sahip olması için gereklidir.

Para yerine farklı bir varlığı elde tutarak da tasarruf etme imkânı bulunmaktadır. Zira burada söz konusu varlığı elde tutmanın sebebi o varlığa olan talebin bir karşılığıdır. Varlığa olan talep ortadan kalkacak olursa, varlığın tasarruf aracı olma özelliği de ortadan kalkacaktır. Söz konusu bu durum para için de geçerlidir. İleride ortaya çıkması muhtemel olası bir mal ya da hizmet alımı için para kullanımı ihtiyacı ortadan kalkıp para ile mal ve hizmet alımı gerçekleştiğinde, paranın tasarruf aracı olma durumu da ortadan kalkmış olacaktır (Parasız, 1999: 4).

1.3.4. Ekonomik Faaliyeti Düzenleme

Paranın modern dönem işlevlerinden olan ekonomik faaliyeti düzenleme, finansal ekosistem içindeki birimlerin beklenti ve algıları üzerinde etkileşim, üretim ve yatırım imkanlarını teşvik edici, genişletici ve daraltıcı etkileri farklı ekonomik koşullara göre uygulama kabiliyetidir. Faiz oranlarındaki düşüşün para arzını ve tüketimi artırıcı etkisi örnek olarak verilebilir.

1.3.5. Gelir Dağılımı

Mali kurum ve kuruluşlar aracılığıyla finansal ekosisteme enjekte edilecek paranın; girdiği sektör, şirket ya da ulaştığı hane halkı nezdinde gelirleri artırıcı bir etkisi olacaktır. İş hacimleri üzerinde olumlu etki göstermesi muhtemel yeni para

girişleri, kar artışı yoluyla gelirler üzerinde olumlu etki gösterecektir. Aksi durumun da mümkün olduğu paranın gelir dağıtımını üzerindeki rolü, makro ekonomik göstergeler üzerinde doğrudan etkilidir.

1.4. Para Sistemleri

Ülkeler kendi ekosistemleri ve toplumun gönenci için kullanacakları paranın çeşit, miktar ve kalitesine kendileri karar verirler. Ülkelerin bahsi geçen bu çerçeve içinde aldıkları kurallar manzumesi para sistemini oluşturmaktadır. Para biriminin bağlı olduğu göstergelerden, paranın nitelik ve miktarına kadar birçok kavram para sistemi çerçevesi içinde kendisine yer bulur (Parasız: 1999: 13).

Para sistemleri kendi içlerinde alt başlıklara ayrılmakla birlikte mal para standardı ve temsili para sistemi olmak üzere iki ana başlıkta incelenebilir. Bu iki başlığa ek olarak altın standardının terk edilmesi sonrasında kâğıt para sistemi ve kaydi para sistemi olmak üzere iki başlık daha para sistemleri bahsinde incelenebilir (Başaran, 2019: 18).

1.4.1. Mal para sistemleri

Toplum tarafından para olarak tercih edilen nesnenin mal olarak diğer benzeri nesnelere ile doğrudan ilişkisinin olduğu sistemdir. Bu sistem merkezi otoritenin dahil olmaksızın kendiliğinden ortaya çıkmıştır. Toplum içinde yaşayanlar, para değeri atfettikleri bir nesneyi trampa yoluyla kullanarak ihtiyaçlarını giderebilirler. Bu anlamda para görevini ifa eden bir nesne mal olarak da başka bir amaçla kullanılıyorsa, söz konusu ekonominin mal para sistemini kullandığını belirtmek mümkündür.

Mal para sisteminde para işlevi gören nesnelere homojen ve standart bir özellik taşıması, trampa tercihinde transferinde yaşanan zorluklar, belirli ölçü aşan saklamaların getirdiği zorluk ve maliyetler mal para sisteminden madeni paralara geçişin zeminini hazırlamıştır (Başaran, 2019: 20).

1.4.1.1. Tek metal sistemi

Tek metal sisteminde, altın ve gümüş gibi tek bir seçili madenden üretilen paralar bu işlevi yerine getirir. Genellikle bu iki madenin kullanılmış olması tek metal sisteminin gümüş ve altın standardı olarak iki alt başlıkta incelenmesini beraberinde getirmiştir.

1.4.1.1.1. Gümüş standardı

Altın madenine erişimin zor ve altın stoklarının yetersiz olduğu durumda gümüş standardı kullanılmıştır. Bu sistemde altın tercihe göre kullanılabilmeyle birlikte kullanım için bir zorunluluğu bulunmamaktadır. Altına olan erişim ve üretim imkanlarının artmasına paralel olarak gümüş standardı altın ve çift metal sisteme evrilmiştir (Orhan ve Erdoğan, 2002: 7 – 10).

1.4.1.1.2. Altın standardı

Dünya üzerinde altın üretiminin ve altına olan erişimin artmasına paralel olarak altın para standardına geçilmiştir. Bu standartta ana gösterge altın olmasına karşın, gümüş standardının ardılı olması sebebiyle gümüş miktarı küçük para birimlerini temsil etmesi şeklinde tedavülde yerini korumuştur. Gümüşün yanı sıra bazı farklı metallerde yine küçük paraları temsil etmek üzere sistemde yer edinmişlerdir (Parasız, 1999: 17).

1.4.1.2. Çift metal sistemi

Kaynaklarda ve literatürde genellikle altın standardı sonrasında ele alınmış olsa da çift metal sistemi altın standardı öncesinde uygulanmıştır. Alışveriş boyutuna göre bir sınıflandırmayı temel alan çift metal sisteminde altın büyük ödemeler için, gümüş ise küçük ödemeler için kullanılmaktadır. Bununla birlikte altın ve gümüşten oluşturulacak paralardaki karışım için bir standart belirlenmiştir.

Çift metal sisteminde metallerin tekinde ortaya çıkacak yetersizlik diğer metalin arzı ile dengeleneceği için, tek metal sistemine göre piyasa etkisinin görece daha düşük seyredeceği varsayımına da dayanmaktadır. Bu durum piyasadaki fiyat istikrarı üzerinde olumlu etki gösterecektir. Bununla birlikte çift metal sisteminde iki madenin fiyat farklarının olmasının sakıncası da bulunmaktadır. İki metalden fiyatı yüksek olan tedavülde kendisine daha az yer bulacak, bu durum oynaklıklara zemin hazırlayabilecektir. Sistemin geçerli olduğu dönemlerde altın fiyatlarının gümüş fiyatlarına kıyasla daha yüksek seyretmesi sebebiyle alışveriş gümüş ile yapılmış, altın ise piyasada kendisine daha az yer bulabilmiştir. Bu durum altın fiyatlarının ya da altın ile değerlendirilen ürün ve hizmetlerin fiyatları üzerinde olumsuz dalgalanmaları beraberinde getirebilmektedir (Başaran, 2019: 40).

1.4.2. Temsili para sistemi

Gümüş ve altının üretimi, biriktirilmesi, saklanması ve taşınmasındaki zorluklar karşısında temsili paralara geçişin önü açılmıştır. Temsili paralar, üzerlerinde yazan değerlere karşılık sahibi olan kişilere gümüş ya da altın alma hakkı veren paralardır. Temsili paralar alışverişte kullanılabildikleri gibi istendiğinde altın ya da gümüş olarak ödeme alma hakkını da sağlamaktadırlar. Temsili paralar bu yönüyle daha sonra ortaya çıkacak banknotların öncülüdür (Evlimoğlu ve Gümüş, 2018: 170).

1.4.3. Kâğıt para sistemi

Altına dönüşme imkânı olan banknotların, merkez bankaları tarafından tedavüle sokulmasıyla birlikte altına dönüşme yeteneğini kaybettiği sistem kâğıt para sistemidir. Altın miktarının, ekonomik ihtiyaçlara cevap verebilecek kadar artmaması sonucunda karşılıksız kâğıt para basılmasına neden olmuştur. Bu durum sınırsız para arzının da önünü açmaktadır ve sakıncaları bulunmaktadır. Bu sakıncaların etkisini hafifletebilmek için para arzının belli bir tekelin kontrolüne verilmesi kararlaştırılmıştır. Bunun sonucunda banknot basma imkanına sahip olan bankalardan bu yetki devletlere geçmiştir (Parasız, 2006: 27).

İstendiğinde değerli metal alma hakkı veren banknotların değerli metal arz ve miktarından bağımsız olarak basılmış olmaları, değerli metale dönüşmesi mümkün olmayan kâğıt paraların ortaya çıkmasını hızlandırmıştır. Değerli metal karşılığı olmayan ve arzı sürekli artan kâğıt paralar karşısında devletler, banknotları piyasaya süren bankalara banknot bedeli kadar ödeme yapma zorunluluğunu ortadan kaldırmış ve günümüze kadar kullanılan kâğıt paralar meydana gelmiştir (Tunga, 2001: 168).

1944 yılında doların rezerv para olarak kabul edildiği kurguda ülkeler kendi ülkelerinin para birimlerini dolara karşı endekslerken, Amerikan dolarının da altına dayalı olması kararlaştırılmıştır. Amerikan dolarının rezerv para olarak belirlendiği bu sistem, 1971 yılında Amerikan dolarının karşılığında altın bulundurulması zorunluluğunun ortadan kaldırılması ile sonlanmıştır. 1971'den günümüze kadar geçen sürede dünya üzerinde dolaşımda olan paralar itibari paraya dönüşmüştür (Yıldırım, 2015: 83).

1.4.4. Kaydi para sistemi

Literatürde banka parası ya da banka parası ekonomisi olarak da yer alan kaydi para sistemi, mal para yerine ikame edilen daha ucuz, taşınması ve saklanması çok daha kolay ve hatta sadece bir veri kaydından ibaret olacak şekilde tanımlanmaktadır. Kâğıt para sisteminde para hükümet adına merkez bankaları tarafından çıkarılabilirken, kaydi para ülkede yer alan bankalar tarafından yaratılmaktadır. Ticari bankalar kâğıt paranın taşınma, çalınma gibi risklerini ortadan kaldıran kaydi para sistemi ile, toplamış oldukları fonları farklı kişi ya da kurumlara kullandırarak ek bir satın alma gücü de yaratmaktadırlar. Bankalar kaydi para sisteminin kendilerine sağladığı bu hak ile merkez bankalarında bulunan para basma hakkına da sahip olmaktadır (Başaran, 2019: 28).

Bankaların para yaratma imkân ve kabiliyetlerini belirli bir düzeyde tutabilmek için kaydi paranın rekabetçi bir sınırdaki üretimine müsaade edilmektedir. Bu yolla sistemdeki para dolaşımının kontrolsüz boyutlara varmasının önüne geçilmekte ve fiyat istikrarı öncelenmektedir. Bankalar kâğıt paraya alternatif olarak sisteme verecekleri kaydi paranın karşılık bulması için daha anlamlı ürünleri sunmaktadırlar (Parasız, 1999: 24).

Kaydi para sistemi esasen bankaların kredi yaratabilme imkânı üzerinde şekillenmektedir. Satın alma gücüne her daim ulaşmak isteyenler parayı nakit olarak taşıyabilecekleri gibi, kaydi para sisteminin kendilerine sağladığı mevduat ürünleri ile de bu imkândan faydalanabilirler. Mevduat ürünü istendiği takdirde ödemelerde kullanılabilirler ya da talep edilmesi durumunda nakde dönüşebilmektedir. Ekonomik birimler kaydi para ile satın alma gücünden feragat etmeden satın alma gücüne daha rahat ulaşabilmekte, bankalar da kaydi para sistemi ile yeni para yaratabilme imkanına sahip olabilmektedirler (Başaran, 2019: 28-29).

Günümüzde tedavülde olup kullanılan paranın büyük bir kısmı kaydi para sistemi ile oluşturulmuştur. Bankacılık sistemi oluşturduğu paranın belirli bir kısmını mevduat sahiplerinin paralarının geri ödenmesi amacıyla merkez bankaları nezdinde rezerv amaçlı bulundurmaktadır. Bu nedenle kullanımda olan paranın çok küçük bir kısmı kâğıt para olarak basılı durumdadır. Bankalar devletlerden daha fazla para yaratmakta olduğu için paranın meydana getirilmesi merkeziyetçilikten dağıtık bir şekle evrilmiştir (Yıldırım, 2015: 83).

1.5. Para Türleri

Toplum tercihlerinin değişmesi ve ekonomik ihtiyaçların artmasına paralel olarak tarih boyunca farklı para türleri kullanımda olmuştur. Para bu anlamda değişen ve dönüşen bir olgu olduğu kadar aynı zamanda değiştiren ve dönüştüren bir yapıdadır.

1.5.1. Mal (Emtia) para

Sahip olduğu değeri, üretiminde kullanılan metalden alan paralar emtia paralardır. Tarihte taş, midye kabuğu, tuz gibi birçok ürün para olarak tercih edilmiştir. Paranın belirli bir standart içinde olma arayışları ile gümüş ve altın önce lokal sonradan da ülkeler arasında ödeme aracı olarak kullanılmıştır. Metal paralar üretildikleri metalin değeri nispetinde değere sahip oldukları için, daha değerli bir metalden üretilen paranın değeri diğer para birimlerinden üstün olmaktadır (Uzunoğlu: 2007:1).

1.5.2. Temsili para

Gümüş ve altının saklanması, biriktirilmesi ve ödeme aracı olarak kullanılmasının önündeki fiziki engeller nedeniyle ortaya çıkmıştır. Temsili paralar sahiplerine üzerlerinde yazılı tutar karşılığında gümüş ve altın ödenmesi imkanını sağlarlar. Temsili paralar gümüş ve altına çevrilebilen senetlerdir. Temsili paralar üzerinde yazılı değer altında bir değere sahiptirler (Ergun, 2013: 127).

Sarraf ya da belirli emanetçilere bırakılan gümüş ve altınlar karşılığında emanet sahiplerine senet verilmektedir. Emanet sahipleri bu senetleri mübadelede kullanabildikleri gibi diledikleri takdirde emanetlerini alabilmektedirler. Lakin karşılığı bulunmayan senetlerin çoğalmasından dolayı merkezi otorite senetleri kendisi düzenlemeye başlamıştır. Banknot sisteminin temelini oluşturan bu dönemde düzenlenen her kâğıdın üzerinde gümüş ya da altının karşılık bulunduğu değeri yazmaktadır (Başaran, 2019:30).

1.5.3. İtibari para

Merkezi otorite tarafından çıkarılan ve yapılan yasal düzenlemeler ile legal ödeme aracı olarak kullanılmakta olan, değerli madenlere dönüştürülme zorunluluğu olmayan paralar itibari paralardır. İtibari paraları temsili paralardan ayıran en önemli unsur değerli metallere dönüşüm zorunluluklarının olmamasıdır. Dolaşımda olan paralar itibari para statüsündedir ve kâğıt para formundadır. Para basma yetkisine sahip

merkezi otorite, ulaşmak istediği ekonomik araçlar çerçevesince ne kadar para basılacağına karar vermektedir. Basılacak para miktarının belirli bir karşılığa sahip olma zorunluluğu yoktur. Bu nedenle itibari paralar hakiki değere sahip değildir (Evlimoğlu ve Gümüş, 2018: 170).

1.5.4. Alternatif para

Kullanımda olan para sistemlerine alternatif olarak ortaya çıkan, belirli bir düzen ve standarda sahip olmayan ve kullanımı kısıtlı bir lokasyon ile sınırlı olan paralardır. Alternatif paraların meydana geldiği bölgedeki ekonomik aktiviteyi canlandırmak gibi bir rolü olduğu belirtilmektedir. Literatürde yakın tarihe ilişkin en bilindik alternatif para girişimi olarak Meksika'daki Tumin alternatif para girişimi örnek verilmektedir. 2013 yılında gerçekleştirilen bir çalışmada, genel kabulün aksine Tumin'in bölge ekonomisinin canlanmasında bir etkisinin olmadığı ortaya konmuştur (Çarkacıoğlu, 2016: 6).

1.5.5. Dijital para

Elektronik ortamda saklanabilen, transfer edilebilen ve dijital temsil özelliğine sahip paralar dijital paralardır. Dijital paralar kavram olarak bir parasal değer, elektronik parayı üreten dışındaki üçüncü taraflara ödemelerde kullanabilmek üzere depolanabilmesi ve transfer edilebilmesidir. Dijital paralar belirli hukuki ve yasal düzenlemelere tabi olup erişilebilirlik ve esneklik gibi özellikleri sayesinde diğer para birimleri arasında ön plana çıkmaktadırlar. Dijital para birimleri elektronik ortamda kayıt altında olmalı, tüzel ya da gerçek kişiler tarafından ödeme aracı olarak kabul edilmeli ve elektronik para ihraç eden kuruluş tarafından öne sürülen ve kabul edilen fon karşılığında çıkarılmalıdır (Evlimoğlu ve Gümüş, 2018: 171).

Dijital paraların dijital temsil özelliği elektronik ortamda bilgisayar sistemleri tarafından karşılık bulması ile ilintilidir. Fiziksel para kullanımının giderek azaldığı günümüzde dijital para daha fazla karşılık bulmaya başlamıştır. Dijital paraların belirli bir merkezî yapıda olabilecekleri gibi dağıtık şekilde de organize olabilirler. Dijital paralar, paranın somut fiziki bir araçtan soyut bir kavrama olan evrim sürecinin son halkasıdır (Çarkacıoğlu, 2016: 6-7).

1.5.6. Elektronik para

Elektronik ortamda üretilip, çipli kart ya da bilgisayar ortamında saklanabilen, fiziki paraların elektronik formunu ihtiva eden, alışveriş işlemlerinde elektronik araçlar ile ödeme faaliyetine imkân sağlayabilen paralara denmektedir.

6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanunu'na göre elektronik para ihraç eden kuruluş tarafından kabul edilen fon karşılığı ihraç edilen, elektronik olarak saklanan, ödeme işlemlerini gerçekleştirmek için kullanılan ve ihraç eden kuruluş tarafından da ödeme aracı olarak kabul edilen parasal değerdir.

Topladığı fonlar üzerinden elektronik para ihraç eden kuruluş, bunun karşılığında müşteriye elektronik para verir. Elde edilen bu elektronik para, geçerli olan ortamlarda ödeme aracı olarak kullanılabilirdiği gibi talep edilmesi durumunda elektronik para ihraççısından fon geri talep edilebilmektedir. Elektronik para hesaba para yatırma, hesaptan para çekme, para transferi ve ödeme işlemleri gerçekleştirilebilmektedir (Başaran, 2019: 33).

Elektronik para sistemleri ön ödemeli kart, banka kartı, kredi kartı, gibi sistemler ile genellikle karşımıza çıkmaktadır. Elektronik para ve elektronik ödeme sistemleri fon transferlerinin çok hızlı bir şekilde gerçekleşmesine imkân sağlamaktadırlar. Ekonomik birimlerin ödeme hizmetlerine elektronik para ve elektronik ödeme sistemleri ile uzaktan erişim sağlayabilmesi de sistemin yoğun olarak kullanılmasının önünü açmıştır (Bilseloğlu, 2022:18).

1.5.7. Sanal para

Sanal paralar özü itibariyle dijital paralardır ancak temsil ve karşılık buldukları fiziksel bir gerçeklikleri yoktur. Sanal paraları dijital paralardan ayıran, dijital paraların itibari kâğıt paraları temsil etmesine karşın sanal paraların bir karşılığının bulunmayışıdır. Sanal paraya ilişkin literatürde gerçek paraya ilişkin hususiyetleri içermediği halde, birtakım ortamlarda paraya karşılık gelebilecek değişim aracıdır ifadesi bulunmaktadır. Avrupa Bankacılık Otoritesi'nin 2014 yılında sanal para tanımına ilişkin getirdiği son değişiklikle birlikte sanal para, merkezi otorite tarafından çıkarılmamış olmasına karşın, legal ekonomik birimler tarafından saklama, ödeme, transfer için kabul gören ve bunun için de karşılık şartı aranmayan dijital temsildir şeklinde tanımlanmıştır (Çarkacıoğlu, 2016: 7).

Sanal para günümüzde sanal ortamda çeşitli ürünlerin alınması ve sadece o ortamda geçerli olduğu kullanımlarla karşımıza çıkabilmektedir (Evlimoğlu ve Gümüş, 2018: 172).

Tablo 1. Elektronik Para ve Sanal Para Farkları

Elektronik Para	Sanal Para
Yasal çerçeve içinde düzenlenmektedir.	Yasal zemini bulunmamaktadır.
Hukuki çerçevesi belirlenmiş ve yetkilendirilmiş elektronik para kurumları tarafından çıkarılabilir.	Finansal mecrada yer almayan özel ve tüzel kişilerce çıkartılabilir.
Arz miktarı sabittir.	Arz miktarı çıkartan kişi ya da kuruma göre değişkenlik gösterebilir, miktar sabit değildir.
Denetime tabidir.	Denetime tabi değildir.
Tedavüldeki yasal birimlerine karşılık gelmektedir.	Yasal karşılığı olmayan para birimlerine karşılık gelmektedir.

Kaynak: Polat, Yusufoğlu ve Çakır, 2018: 46

BÖLÜM 2: KRİPTO PARALAR VE BİTCOİN

2.1 Kriptoloji ve Kripto Para

Kriptolojiyi en temel anlamda verilerin şifrelenerek saklanmasına olanak sağlanması olarak ifade edebiliriz. Şifreleme sıradan ve gelişigüzel bir veri setini belirli bir kurallar manzumesi altında, sıradan gibi duran, eski görünümüne dönüştürür. Şifrelenmiş ve sıradan görünen veri seti uygun bir anahtar yapı olmaksızın eski haline geri döndürülemez. Ancak uygun anahtar setine sahip olanlar şifreyi çözüp veri setinin eski haline gelmesini sağlayabilirler. Şifreleme bize bu olanağı sağlayan bir nevi anahtardır (Usta ve Doğantekin, 2018: 112):

Verilerin güvenli ve yekpare olarak kalmasına olanak sağlayan şifreleme, verilerin istenmeyen kişilerin eline geçmesini engel olduğu gibi verilerin değiştirilmesinin de önüne geçer (Aslan, 2020: 24).

Kriptolojinin amaçları bütünlük, gizlilik, reddedilemezlik ve kimlik belirleme olarak dört başlık altında sıralanabilir. Kriptoloji gizlilik amacı ile verinin nihai alıcısına ulaşmadan önce istenmeyen taraflar tarafından veri içeriğine müdahale edilmesinin önüne geçerken, bütünlük amacı ile verinin iletenden iletene bir değişikliğe uğramadan iletilmesine olanak sağlar. Reddedilemezlik amacı, verinin onu oluşturana ilişkin izleri taşıyarak veri oluşturucusunun inkarının önüne geçerken, kimlik belirleme amacı ile de veri ileticisi ve veri iletilenin kimliklerinin eşleştirilmesini sağlar (Akleyek ve Yıldırım, 2011: 24).

Kriptoloji, mesaj ve verilerin tasarım kurgusuna etki etmeksizin güvenilir şekilde, taklit edilmeden alıcısına iletilmesine olanak sağlayan, bunu da matematiksel altyapıya dayanan belirli bir algoritmik çerçeve içinde uygulanmasını sağlamaktadır (Tabak, 2002: 9).

Kriptoloji biliminin getirdiği imkanlar sayesinde, merkezi bir otorite tarafından kontrol altında ve fiziki olarak basılma zorunluluğu olmayan, miktarı belirli ve sınırlı bir ölçü ile sınırlı olan paralar kripto paralar olarak adlandırılmaktadır. Kripto paralar veri alışverişini dijital ortamda , güvenilir bir şekilde gerçekleştirebilmek için şifreleme kullanan ve şifrelenmiş para birimleridir.

Kripto paralar herkesin bildiği ve kuruluş esnasında kamuya açıklanmış belirli bir büyüklükte üretilirler. Kripto paraların merkeziyetsiz ve otoritenin denetim ve

kontrolü dışında çıkarılabilir olması mümkündür. Zaten kripto paralar tam da bu amaçla yani merkezi bir otoriteye gerek kalmaksızın dijital bir nakit girişimi olarak meydana gelmiştir. Belirli miktarda arz edilmenin en önemli kazanımlardan olduğu kripto paralarda, kısıtlı arzın enflasyon görünümü üzerinde destekleyici bir rol üstlenebileceği belirtilmiştir (Güleç, Çevik ve Bahadır, 2018: 20).

Kripto paralar sayısal para veya sayısal meta olarak tanımlanan ve son dönemde ortaya çıkan bir kavramdır. Kripto paraların elektronik olarak ele alınmalarının esas nedeni karşılıklarının sayısal olarak karşılık bulmasıdır. Sayısal olarak saklanan kripto paraları, sınırlı arzı olan emtialar gibi sınıflandırmak mümkündür. Tıpkı emtia örneğinde olduğu gibi sınırlı arz olgusunun olması, kripto paralarda fiyat oynaklığını da beraberinde getirmektedir (Tüfek, 2017: 66-67).

Kripto paraların merkezi otoriteler tarafından çıkarılan para birimlerine kıyasla ayıran ana özellikleri; merkezi olmamaları, anonim ve şeffaf olmaları, hızlı ve çok düşük işlem ücretlerine sahip olmaları olarak sıralanabilir (Teker, Konuşkan, Ömürbek, Bekçi, 2020: 66-68).

2.1.1. Kriptolojinin teknik detayları

Şifreleme bilimi olarak isimlendirilen kriptolojinin, kripto para birimlerinin oluşumunda temel aldığı bazı teknik detaylardan bahsetmek konunun anlaşılmasına fayda sağlayacaktır.

2.1.1.1. Güvenli özetleme (Secure hash)

Büyük verilere nazaran daha küçük ve kısa bilgilerin türetildiği yaklaşımdır. Yaklaşım bu işlemi gerçekleştirirken matematiksel işlem ve altyapı kullanır. Güvenli özetlemeye sahip algoritmalar özetlenen veriden ayrı olarak sabit bir uzunlukta çıktı sağlarlar. Güvenli özetleme yapıları;

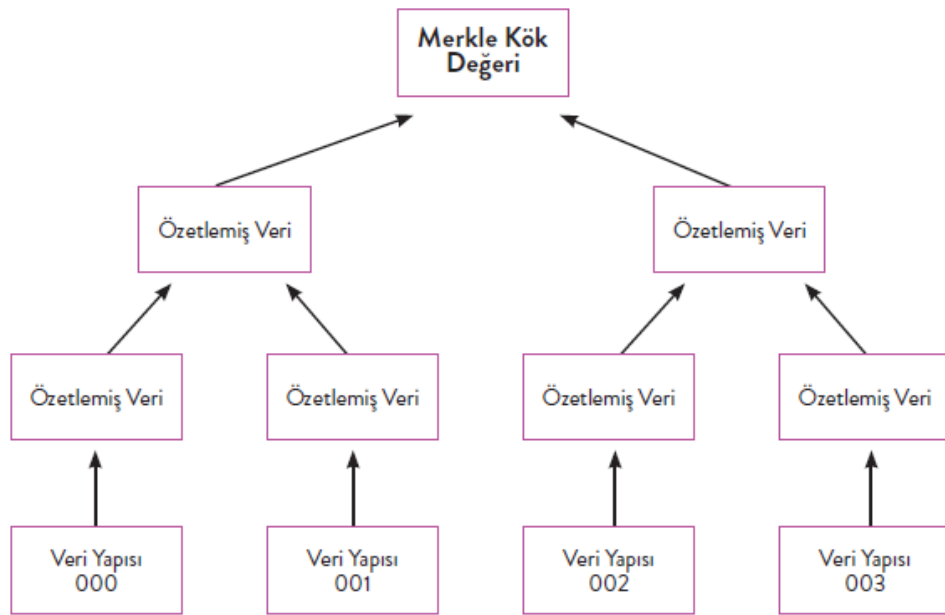
- Hızlı gerçekleşen işlemler içermektedir,
- Ufak veri değişiklikleri çok farklı özet bilgi çıktısına neden olur,
- Belirli bir veri kümesi için çıktılar her zaman aynıdır,
- Özet bilgiden ana veriye erişebilmek için, ana verideki tüm olasılıklar güvenli özetleme fonksiyonu ile değerlendirilip meydana gelen özet bilgi ile elimizdeki özet bilgi karşılıklı değerlendirilir.

Bilgi güvenliği konusunda güvenli özetleme oldukça işlevsel bir yere sahiptir. Güvenli özetleme fonksiyonları belirsiz uzunluktaki bir mesajdan sabit uzunlukta bir özet üretir (Kırkıl vd., 2012: 209).

Çıg etkisi de denen küçük veri değişikliklerine olan duyarlılık konusuna örnek vermek gerekirse, “selam” metni özetlendiğinde “959dfngfas5caa9g2v02sd3” özetinde edilirken, “selam+” metni özetlendiğinde “c698sdf234863pokjhbv89620sd” gibi ilk çıktıdan farklı bir özet elde edilebilir (Kırbaş, 2018: 78).

2.1.1.2. Merkle ağaç yapısı

Güvenli özetlemenin aksine, daha büyük veri yığınlarının doğrulanması için kullanılmaktadır. Bu yaklaşımda en alt seviyeye veri kümesindeki parçaların yerleştirildiği ikili bir ağaç yapısından yararlanır. Bir nevi tüme varım gibi ilerleyen sistemde alttan yukarıya doğru özetleme değerleri üretilip, ikili ağaç yapısının tamamı için tek bir kök değer üretilir.

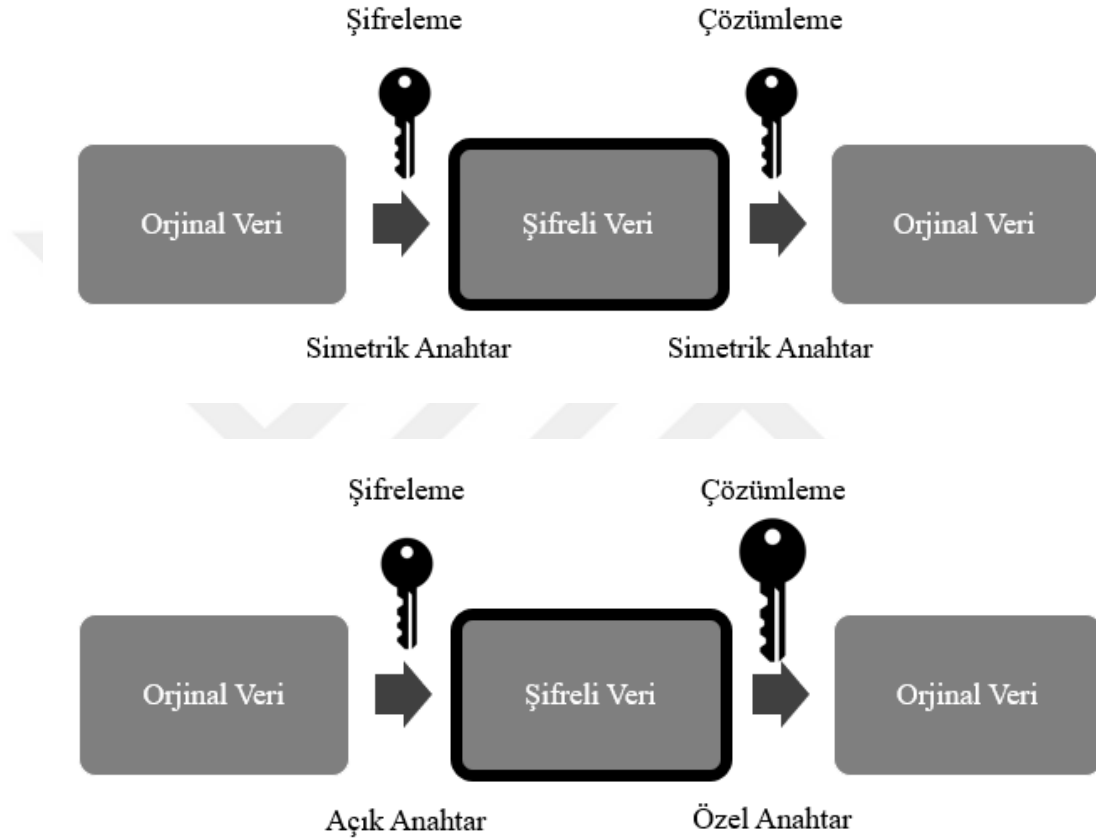
Şekil 1: Merkle Ağaç Yapısı

Kaynak: (Usta ve Doğantekin, 2019: 114).

Merkle ağaç yapısındaki şifreleme işlemi, iki farklı yöntemden yararlanılarak, şifrelenecek veri kümesinin, şifrelemede kullanılacağı bir anahtar yapısı ile gerçekleştirilir. Bu yöntemler simetrik şifreleme ve asimetrik şifreleme yöntemleridir.

Simetrik şifreleme yönteminde adından da anlaşılacağı üzere gerek şifreleme gerekse de çözümüleme aşamalarında aynı anahtar kullanılır. Anahtara sahip

olacak taraf şifrelenmiş veriden orijinal veriye de ulaşabilir. Asimetrik şifreleme yönteminde ise simetrik şifrelemeden farklı olarak şifreleme ve çözümlenme için farklı anahtarlar kullanılır. Yine simetrik şifrelemeden farklı olarak şifreli veriye sahip olan kişinin ikinci bir anahtara da ihtiyaç duyacak olması sebebiyle orijinal veriye erişimi mümkün değildir. Bir anlamda açık anahtar ile şifrelenmiş verinin çözülebilmesi için bir özel anahtar ihtiyacı söz konusudur (Usta ve Doğantekin, 2019: 114-115).

Şekil 2: Simetrik Şifreleme ve Asimetrik Şifreleme

Kaynak: Usta ve Doğantekin (2019)'den esinlenerek çizilmiştir.

2.2. Kripto Para Birimlerinin Avantaj ve Dezavantajları

Kripto paralar mevcut diğer para birimlerine nazaran kolaylıkla taşınabilir ve depolanabilir. Kripto paraların merkezi bir kontrol sistemine tabi olmaması, kripto paraları mübadele amacı ile kullananlar açısından birtakım avantajlar sunar;

- Kripto paralar yasal yaptırımlara tabi olmaması nedeniyle kullanıcıları açısından vergi ve benzeri yükümlülükler doğurmazlar, Tercih edilen kripto paranın fiziki olarak saklanması mümkündür,

- Şifreli bir altyapı kullanılması sebebiyle kripto para hareketleri üçüncü taraflar tarafından kontrol edilemez,
- Gönderici ve alıcı dışındaki üçüncü taraflar transfere konu olan kripto para büyüklükleri ile ilgili bilgi edinemezler,
- Konvansiyonel bankacılık altyapısına nazaran kripto paraların işlem ücretleri oldukça düşüktür,
- Kripto paralar mekân ve zaman sınırı olmaksızın yılın her günü transfer edilebilir ve işlem yapılabilir.

Başlıca yararlarının yanı sıra kripto paralar konvansiyonel para sistemlerine göre bir takım olumsuz yönlere de sahiptirler (Güleç, Çevik ve Bahadır, 2018: 20).

- Kripto paralar, şifreleme ve gizlilik temelli kurguları nedeniyle kullanıcılarının kimliklerini gizlediğinden yasadışı işlemlerin yapılmasına zemin sağlayabilir,
- Kripto para birimlerinin kısıtlı ve sınırlı arz edilmesi teorik olarak enflasyon üzerinde olumlu etki yaratma potansiyeline sahip olsa da dezenflasyon riskini de doğurmaktadır,
- Kısıtlı arz miktarı fiyat oynaklıklarını beraberinde getirebilir,
- Kısıtlı arz miktarı kripto paralar üzerinden bir kredi kurgusu mümkün kılmayabilir. Zira kredi faizini oluşturacak yeni kripto paranın sisteme girişi mümkün olmayacaktır, bu durum kripto paraların para fonksiyonları üzerinde olumsuz etki gösterebilir,
- Kripto paraların merkeziyetsiz yapıda olmaları otoritenin bu alandaki hakimiyeti tehdit edebilir.

Kripto paraların mübadele amacı ile kullanılmalarının yanı sıra yatırım aracı olarak kabul görüp görmeyeceğine ilişkin sorular son yıllarda kripto paraların yatırım aracı olarak karşılık bulması ile son bulmuştur. Yatırım, değer kazanacağı ya da belirli bir süre içinde getiri sağlayacağı düşünülen bir varlığın bugünden satın alınması olarak ifade edilebilir. Bir yatırımcı bir varlığı elde ettiğinde, söz konusu varlığı elinde tuttuğu sürenin sonunda o varlığın satışından elde etmeyi hedeflediği getiri hakkını bugünden elde etmiş olur. Bu anlamda kripto paralar özellikle 2009 ve sonrasında, getiri saikiyle hareket eden ve bu getiri için belirli bir risk üstlenebilen yatırımcıların portföylerinde yer edinmiştir (Gültekin, Özdemir, Varıcı, 2019: 678-679).

Para türleri içinde en yeni olması sebebiyle en çok gelişen ve değişen para türü olan kripto paraların şifreli bir yapıya sahip olmaları, miktarlarının azaltılıp çoğaltılamamaları gibi özellikleri, yatırım aracı olarak kullanılabilme ve servet birikimi ile bu servetin transferine de imkân sağlayabilmektedir. Kripto paraların bu özelliği bazı ülkelerin dikkatini çekmiş ve bu konuda yasal düzenlemeler ile kripto paralar üzerinden döviz rezervi biriktirme imkanının önünü açmışlardır. Söz konusu özellikleri kripto paralar için fırsat ve güçlü yan olarak ön plana çıkarken, herkes tarafından kabul görmemiş olması, kripto paraların saklandığı hesapların isim ve kimlik bilgileri ile eşleştirilemiyor olmasından ötürü hesapların güvenliğine ilişkin belirsizlikler ve merkezi otoritenin kripto paralar üzerinden vergi alamaması, kripto paralara ilişkin zayıf yön ve tehditler olarak öne sürülebilir (Çetinkaya, 2018: 19).

Kripto paraların para kavramına getirdiği en büyük yenilik ve avantaj her bir kripto para birimine ilişkin hareketleri kapsayan bir global hesap defteri hizmetine karşılık gelen teknolojik altyapıya imkân sağlamasıdır. İşlemlerin geçerli olup olmadığını sorgulayan merkezi bir yapı yerine, sisteme dahil olabilen herkes bahsi geçen defterdeki işlemlere erişip bu işlemlerin doğruluğunu sorgulayabilir. Gerek hesap defteri gerekse de bu defter üzerinde yer alan kayıtların hepsinin güvenilir olması bu duruma imkân sağlamaktadır (Ağan ve Aydın, 2018).

2.3. Kripto Para Birimlerinin Global Dönüşüme Etki ve Katkıları

Kripto para birimlerinin getirmiş olduğu yeniliklerin dünya ekonomisi üzerindeki yansımalarını ticari, ekonomik, finansal ve politik etkiler başlıkları altında incelemek mümkündür (Ağan ve Aydın, 2018).

2.3.1. Ticari etkiler

Kripto paraların her geçen gün artan işlem hacmi ve kripto paraları tercih edenlerin bu paraları bir mübadele aracı olarak görüp, onlara atfettikleri değer kripto paraların değerini oluşturmaktadır. Kripto paraların mal ve hizmet alım satımında kullanılması ve giderek kabul görmesi, ülkelerin kripto paraların kullanımına yönelik düzenlemeler getirmesi ticari alanda yenilik sağlamıştır.

Ekonomik birimlerin ödemelerinde tercih edecekleri para biriminde aradıkları temel etken kullanılan para biriminin istikrarlı olmasıdır. Kripto paraların gerek sınırlı sayıda üretilmeleri gerekse de fiyat oynaklıkları bu anlamda geleneksel paralara

nazaran daha az kullanılmalarına neden olabilmektedir. Bu duruma karşın dünya kamuoyu ve merkezi karar vericiler kripto paraların önümüzdeki süreçte ödemelerde daha çok kullanılabilmesine ilişkin açıklamalar yapmaktadırlar (Dilek, 2018: 24).

2.3.2. Ekonomik etkiler

Kripto paralar bir para olması gereken belli başlı özelliklere haiz para birimleridir. Kripto paraların mübadele aracı olma, transfer edilebilme, homojen olarak var olması, değer saklama ve servet biriktirme gibi özellikleri taşımakla birlikte merkezi bir otorite tarafından çıkarılmadıkları için para politikası aracı olma imkanından da uzaktadırlar (Ağan ve Aydın, 2018).

Kripto para birimlerinin fiyatlarında görülen aşırı oynaklık, bu para birimleri cinsinden maaş ödenmesi ya da uzun vadeli bir nakit akışı sağlanması ihtimalini ortadan kaldırır. Fiyat istikrarı önünde önemli bir sorun teşkil eden bu durum kripto paraların kısa süre içinde genel bir kabul görmesi önündeki engellerden biridir (Dilek, 2018: 25).

Kripto paraların genel kabul görmeye başlaması ile merkezizetsiz paraların dünya üzerinde daha çok kabul görmesi ile, halen dolaşımda olan paraları ihraç eden merkez bankalarının senyorej gelirleri üzerinde olumsuz etki gösterebilir. Rezerv para olgusundaki değişim ve tercihlerin konvansiyonel paralardan kripto paralara kayacak olması bu durumu tetikleyebilir (Ağan ve Aydın, 2018).

2.3.3. Finansal etkiler

Kripto para birimleri, mevcut para sistemi ve paralara olan güvensizliğin bir alternatifi olarak ortaya çıkmıştır. Para birimlerinin güvensiz olduğu fikrinin 2008 küresel kriz sonrası somutlaşmaya başlaması ile, merkezi otoriteye bağlı olmayan, aktarım mekanizmasının kolaylaştırıldığı bir yapı olarak kripto paralar tercih edilmiştir. Kripto paraların artan derinlik ve işlem hacmi ise bu paraların alım satımı yoluyla önemli getiriler elde edilebilmesi gerçeğini de doğurmuştur (Ağan ve Aydın, 2018).

2.3.4. Politik etkiler

Kripto paraların mevcut para sistemine alternatif olarak ortaya çıkmaları ve her geçen gün bu iddiayı doğrulayacak şekilde karşılık bulmasının orta ve uzun vadede politik ve siyasi etkilerinden söz etmek mümkündür. Dünyanın birçok ülkesinde devletlerin kısa vadeli kazanımlar uğruna, teknik gerçeklere aykırı şekilde aşırı para arzının bir sonucu olarak para basmaları sebebiyle enflasyon oldukça yüksek seviyelerde seyretmektedir. Ülkelerin enflasyondan korunmak için, sınırlı arzları olan kripto paraları tercih etmelerinin merkezi otoritenin güç ve sınırları üzerinde etkileri olacaktır. Bu nedenle kripto paraları güç ve otoriteleri önünde tehdit olarak gören hükümetlerin kripto paralar aleyhine yaptıkları düzenlemelere karşın, kripto paraların uzun vadede karşılık bulması ile bugün genel kabul göre majör para birimlerinin ekonomik birimler nezdinde elden çıkarılmak istenmesi muhtemel olacaktır (Ağan ve Aydın, 2018).

Devletlerin, merkezi otoritenin alanını daraltan kripto paralar nezdinde karşı atak olarak dijital ve kripto para birimlerini düzenleyecek adımlar atması beklenebilir. Bugüne kadar farklı gerekçelerle kripto paralar karşısında uzlaşma sağlayamayan devletlerin, kendi kripto paralarını düzenleyerek global para sistemini regüle etmeleri en olası senaryolardan biri olarak görünmektedir (Dilek, 2018:30).

2.4. Kripto Para Türleri ve Bitcoin

Kripto para kavramı dünya gündeminde son yıllarda daha sık duyulmaya başlanmakla birlikte öncülleri tarafından 1980’li yıllara kadar uzanan bir geçmişe sahiptir. Teknolojik gelişmeler ve internet kullanımındaki yaygınlık ile kripto paralara yönelik çalışmalar ve alınan karşılık hız kazanmıştır. Kripto paralarla ilgili olarak; Nick Szabo 1980’li yıllarda kripto paralar hakkındaki makalesi ile 1990’lı yıllara gelindiğinde kripto para konusunda birçok çalışma yapılmasına öncülük etmiştir. Tim C. May’in kripto paraların fiziki paraların yerini alabileceği öngörüsü ile kaleme aldığı manifestosu, ekonomik birimlerin tamamen anonim bir şekilde elektronik sözleşmelere ve buna imkân sağlayacak şifreleme altyapısı ile birbirlerine para transfer edebileceğini içermekteydi. David Chaum “kör imza” adını verdiği şifreleme yöntemi ile anonim iki taraf arasında güvenilir bir şekilde veri transferinin mümkün hale getirilmesini sağlamıştır (Turgut ve Uçan, 2021: 43-44).

Yakın tarihte kripto paraların gelişim ve yükselişine ilişkin farklı dönemler olsa da 2008 yılı ve sonrasında sürecin hızlandığını söylemek mümkündür. 2008 yılında küresel finansal krizin ardından finansal sisteme ve sistemin yapı taşları olan para birimlerine olan güvensizliğin artmış olmasına bağlı olarak ortaya çıkan bunalım, Bitcoin'in güçlü rezerv para birimlerine alternatif bir seçenek olarak ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır (Dilek, 2018: 10).

2000'li yıllarda ABD Merkez Bankası'nın konut piyasasını desteklemek hedefiyle politika faizini uzun dönem düşük tutması, ülke genelinde konut sahiplik oranını artırmış ve düşük gelir grubundan insanların dahi konut erişim ve sahiplik oranını artırmıştır. Konut piyasalarında yaşanan gelişim ve büyüme, finansal kurumların daha fazla kazanç odaklı bakış açıları sebebiyle uyguladıkları politikaların daha riskli hale gelmesine ve kredi kalitesinin bozulmasına neden olmuştur. 2008 yılına gelindiğinde ABD mortgage sisteminde ortaya çıkan sorunların bankacılık sistemine sığması ile sermaye piyasalarında büyük bir sarsıntı yaşanmıştır. ABD Merkez Bankası'nın ortaya çıkan sorunu çözmek adına faizleri tarihte hiç görülmemiş seviyelere indirmesi ve karşılıksız para basımını artırması ile sonuçlanan bu süreç, kripto paraların gelişim ve yükselişine de zemin hazırlamıştır.

2008 yılında "Peer To Peer Electronic Cash System" isimli makale ile duyurulan ve ilk kripto para olan Bitcoin, şifreleme imkanına sahip, konvansiyonel olmayan elektronik bir ödeme sistemi olarak ortaya çıkmıştır. Bitcoin'in kuruluş makalesinin yazarı Nakamoto'ya göre internet üzerindeki ticarete ödemeler için üçüncü taraf olarak hizmet veren finansal kurumlara güvenmekten başka bir çare bulunmamaktadır. Sistemin işleyişinde bir sorun bulunmasa da güvene dayalı bu modelin doğasında bulunan zayıflıklara karşı açıktır. Finansal kurumlar uyumsuzluklarda arbuluculuk yapmaktan kaçınamayacakları için, tamamen geri dönüşü olmayan işlemler gerçekten mümkün değildir. Oysa esas gerekli olan sadece güven yerine şifrelemeye dayalı elektronik ve geri döndürülemez bir ödeme sistemidir. Bu sistemde iki taraf doğrudan birbirleri ile işlem yapabileceklerdir (Nakamoto, 2008: 1).

Coinmarketcap.com verilerine göre 2022 yılı Nisan ayı itibarıyla tüm dünyada 20.000'e yakın kripto para işlem görmektedir ve bu sayı her geçen gün artmaya devam etmektedir. 2021 yılı son çeyreğinde toplam 3 trilyon USD piyasa değerine ulaşan tüm kripto paraların 2022 yılı Nisan ayı itibarıyla toplam piyasa değeri 2 trilyon USD

seviyesindedir. Piyasa değeri en yüksek olan ilk 10 kripto paranın toplam piyasa değeri, tüm kripto paraların piyasa değerinin %80'i seviyesindedir.

Kripto paralar içinde gerek ilk kripto para olması gerekse de kullanıcı sayısı, piyasa değeri, işlem hacmi ve derinliği ile birçok kurumsal şirket tarafından da alınıp satılması ile bir anlamda fenomen ve jenerik marka haline gelen Bitcoin, 2022 yılı Nisan ayı itibarıyla piyasa değeri itibarıyla toplam kripto paraların piyasa değerinin tek başına %40'ına karşılık gelmektedir.

Tablo 2. Piyasa Değeri Açısından Kripto Para Sıralaması

Kripto Paralar	Toplam Piyasa Değeri (USD)	Kripto Paralar İçindeki Yüzdesi
Bitcoin	720 milyon USD	%42
Ethereum	330 milyon USD	%19
Tether	83 milyon USD	%4,9
BNB	61 milyon USD	%3,5
USD Coin	50 milyon USD	%2,94
Solana SOL	28 milyon USD	%1,6
XRP	28 milyon USD	%1,6
Terra Luna	27 milyon USD	%1,5
Cardano ADA	25 milyon USD	%1,5
TerraUSD	18 milyon USD	%1,05

Kaynak: coinmarketcap.com

Şekil 3: Kripto Para Piyasasının Toplam Değeri (2013-2022)

Kaynak: coinmarketcap.com

Şekil 4: Kripto Para Piyasasında Piyasa Değerine Göre Değer Yüzdesi (2013-2022)

Kaynak: coinmarketcap.com

Kripto paralar teknolojik olarak aynı altyapı ve kurgu üzerinde işlem görmeye birlikte farklı amaçlar nedeniyle birbirlerinden ayrı özellikler sunabilmektedirler. Kripto paraların özellik ve farklılıklarını bu anlamda listelemek gerekirse;

- Mutabakat süreci ve yaklaşımı,
- Kripto para üretim sürecinde kullanılan yöntem ya da problem,
- Tercih edilen özetleme algoritması,
- Kripto paranın yer aldığı platformdaki alternatif hizmet ve yetenekler ve bunların geliştirilmesi,
- Blok büyüklükleri ve yeni oluşturulacak bloklar için gerekli süre,
- Tedavül edilecek kripto para miktarı.

Her kripto para odaklandığı alandaki teknik probleme çözüm üretme iddiası ile bu amaca ulaşabilmek adına farklı imkanlar sunmakta ve denemeler yapmaktadır (Usta ve Doğanekin, 2019: 47-48).

2.4.1. Bitcoin

Kripto paralar içinde dünya genelinde en sık kullanılan ve ilk çıkan para birimidir. Bitcoin, merkezi olmayan, eşler arası bir para birimidir. Eşler arası ifadesinden kasıt, hiçbir merkezi otoritenin yeni para vermediği veya işlemleri takip etmediği anlamına gelmesidir. Bahsi geçen görevler herkese açık olan ağ tarafından toplu olarak yönetilir. İşlemleri işlemek veya fon depolamak için merkezi bir sunucuya

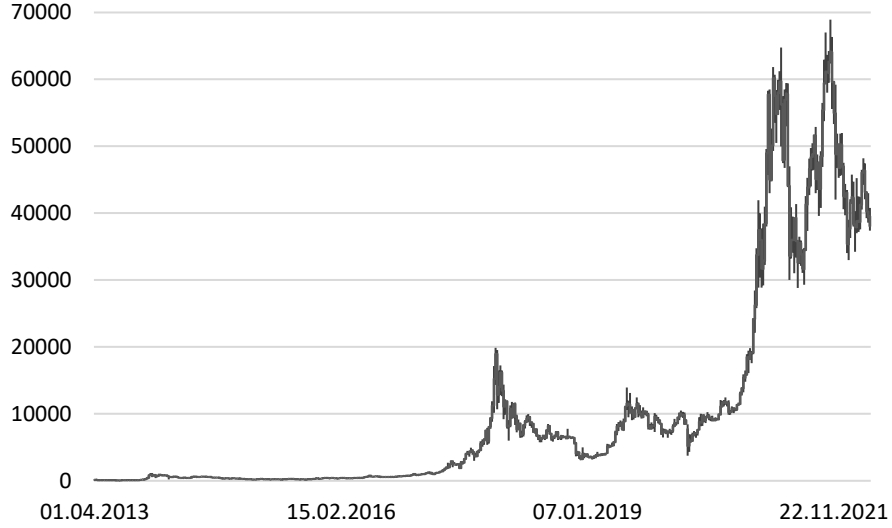
bağlı değildir. Bitcoin'in merkezi bir ihraççısı yoktur; bunun yerine, eşler arası ağ, ağ yazılımındaki fikir birliğine göre bitcoinleri, işlemleri ve ihraçları düzenler. Bu işlemler, kriptografi kullanılarak ağ düğümleri tarafından doğrulanır ve blok zinciri adı verilen halka açık dağıtılmış bir deftere kaydedilir. Bir merkez bağıllığı bulunmayan bu para biriminin işleyişinde, alıcı ve gönderici anonim olarak görünür, yani kimlik bilgileri saklıdır (Hayes, 2017: 1309).

Bitcoin, 1998'de Wei Dai tarafından duyurulan dağıtılmış kripto para biriminin ilk başarılı uygulamasıdır. Paranın, herhangi bir yerde mal ve hizmetler satın alımı için ödeme veya borçların geri ödenmesi için gerekli olacak herhangi bir nesne veya herhangi bir tür kayıt olduğu fikrine dayanarak, Bitcoin, kriptografi kullanma fikri etrafında tasarlanmıştır ve merkezi otoritelere güvenmek yerine para transferini anonim şekilde gerçekleştirebilmeyi mümkün kılmıştır. Bitcoin, paraya benzer bir malın tüm arzu edilen özelliklerine sahip olarak taşınabilir, dayanıklı, bölünebilir, tanınabilir, değiştirilebilir, kıt ve taklit edilmesi zordur.

Bitcoin işlemleri;

- Bir izne tabi olmaksızın dünya genelinde herkes tarafından sınırsızca gerçekleştirilebilir,
- Kimlik ve kayıtlı bir banka hesabı gerektirmeksizin asgari düzeyde bir bilgisayar altyapısına sahip herkese açıktır,
- Güçlü finansal gizlilik özelliği sayesinde kişiye özeldir,
- Dışarıdan müdahale ve engellemelere kapalıdır. Üçüncü taraflar hiçbir şekilde bir işlemi engelleyemez veya işlem içeriğine müdahale edemez,
- Hızlı, güvenilir ve ucuzdur,
- Her an erişilebilirdir.

Blokszincir altyapısını kullanan Bitcoin'in arz miktarı 21 milyon ile sınırlandırılmıştır. Dolaşımda bulunan Bitcoin tutarının 2140 yılına kadar 21 milyona ulaşabileceği öngörülmüştür. Bu anlamda arzın sınırlı olması artan talep sonucunda Bitcoin fiyatlarında değer artışını beraberinde getirmektedir.

Şekil 5: 2013 ve 2022 Yılları Arasında Bitcoin Fiyatının ABD Doları Cinsinden Gelişimi

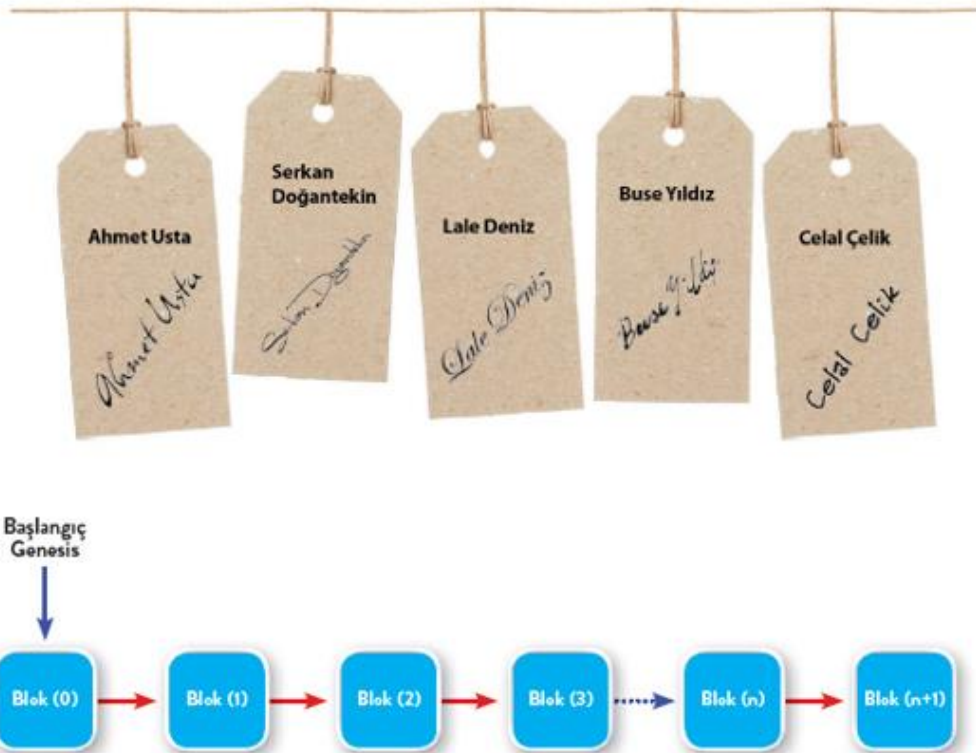
Kaynak: Matriks Data Veri Terminali

Bitcoin transferi için merkezi bir sistem ya da aracı kuruluşa ihtiyaç bulunmamaktadır. İşlemler, her iki işlem tarafının bağlı olduğu eşler arası (P2P) bir ağ aracılığıyla gerçekleşir. Gönderen ve alıcı arasında bir tür elektronik imza aracılığıyla, işleme dair transfer bilgisinin olduğu işlem onaylanır ve bu işleme ilişkin bilgi, ağ üzerinde bulunan tüm paydaşların da erişimine açıktır (Atik vd. 2015:250).

Günümüz dünyasında verilerin merkezi sistemlere kaydının zorunlu olmadığı, verilerin birden çok sunucuda bulundurulabilme imkânı olduğu gibi, eşler arası yapılar sayesinde de dağıtılarak saklanması mümkün hale gelmiş durumda. Yüksek hızlı iletişim kanalları ve bahsi geçen kurgu blokzincir sistemine olanak sağlamakta. Bir kaydın tek bir kopyasına sahip olduğumuz dönemden, bu kaydın birkaç bilgisayara dağıtılabildiği döneme geçiş yapılı oldukça uzun bir süre geçti. En son aşamada ise söz konusu kaydın birden çok kopyasını yine birden çok bilgisayara dağıtımını gerçekleştirmiş oldu. Literatürde Moore, Metcalfe ve Reed kanunları olarak da geçen yaklaşımlar, teknolojinin gelişimi ile maliyetlerin doğru orantılı olarak düşeceği varsayımına dayanmaktadır. Tam da buna paralel olarak içinde bulunduğumuz dünya iletişim ağlarının teknolojik gelişim süreci ve bu alanlarda maliyetlerdeki ucuzlama, verinin pek çok bilgisayara dağıtılmasına imkân sağlamakta. Bir verinin aynı anda birden çok sisteme kopyalanmış olması Dağıtık Kayıt Defteri olarak isimlendirilmekte. Blokzincir teknolojisi dağıtık olarak birbirini tanımayan ancak veri erişimine sahip olan ağlarda, belirli bir kurallar çerçevesi içinde verilerin şifrelenerek

güvenliği ve özgünlüğünü koruyan bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır (Usta ve Doğantekin, 2018: 22-24).

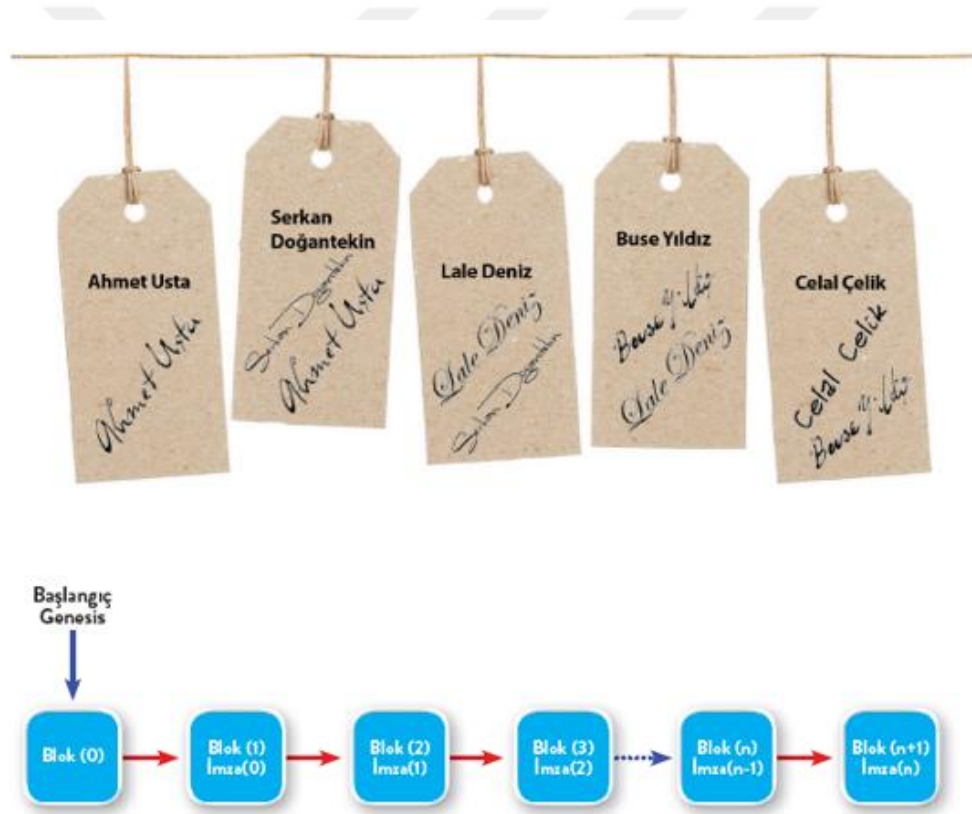
Blokszincir kayıt yapısında kayıt altına alınma kurgusu, verilerin belirli bir sıralama mantığı ile ele alınmasından oluşur. Bir etiket üzerine yazılacak isim ve atılacak imza ile başlanacak bir seride bu etiketlerin ipe geçirilerek ipte düğümlemesini ele alacak olursak, etiketler üzerine yazılan isimler veriye karşılık gelmektedir. Etiket üzerine isim yazılması ve imza atılmasını bir kural olarak ele alırsak, verilerin bu kurala göre yazıldığı etiketler ise bloklara karşılık gelmektedir. Bu örnekte de görüleceği üzere her blokun kendi imzası bulunmaktadır. Blokszincir sisteminde imzalar, matematiksel bir uygulama aracılığıyla oluşturulmaktadır. İp üzerinde atılan düğümler blokların oluştuğu zamandaki saat ve tarih bilgileri içerdđi için ip aynı zamanda zaman akışına karşılık gelmektedir. Oluşturuldukları saat, tarih ve imza bilgileri içeren bu veri bloklarının peş peşe dizilmeleri bir blokszincir oluşturur. Blokszincirin ilk kaydı zincirin de ilk halkası olacağı için bu bloğa Genesis ismi verilmiştir (Usta ve Doğantekin, 2018: 24-25).

Şekil 6: Blokszincir Kayıt Yapısı, Blok Kaydı Sonrasında Blokların Birbirlerini Takip Ettiği Yapı Örneği

Kaynak: Usta ve Doğantekin, 2018: 24-25

Blokzincir yapısında ilk meydana gelen bloktan önce bir blok olmadığı için bu blok başlangıç bloğu olarak adlandırılır ve yalnızca kendi dijital imzasına sahiptir. Lakin kendisinden sonra gelen her blok için kendisi ile bir önceki kayda ilişkin imzayı da taşıyacaktır. Bu şekilde sıralı bir kayıt yapısının kurgulanması da mümkün hale gelebilecektir. Bu durumu yukarıdaki örnek ile açıklamak gerekirse, ip üzerindeki etiketlerden birini çıkartmak için düğümleri tek tek çözerek ilgili etiketi çıkartmak ya da o çıkartılması istenen etiketi yırtmak mümkündür. Ayrıca etiketlerin düğümlerinin çözülmesi ile dışarı çıkarılması istenen etiket zincirden çıkarılsa bile kalan etiketler ilk sefer olduğundan daha farklı bir sıralama içinde zincire dahil olabilirler. Blokzincir yapısı tam da bu probleme çözüm üretebilmektedir (Usta ve Doğantekin, 2018: 26-27).

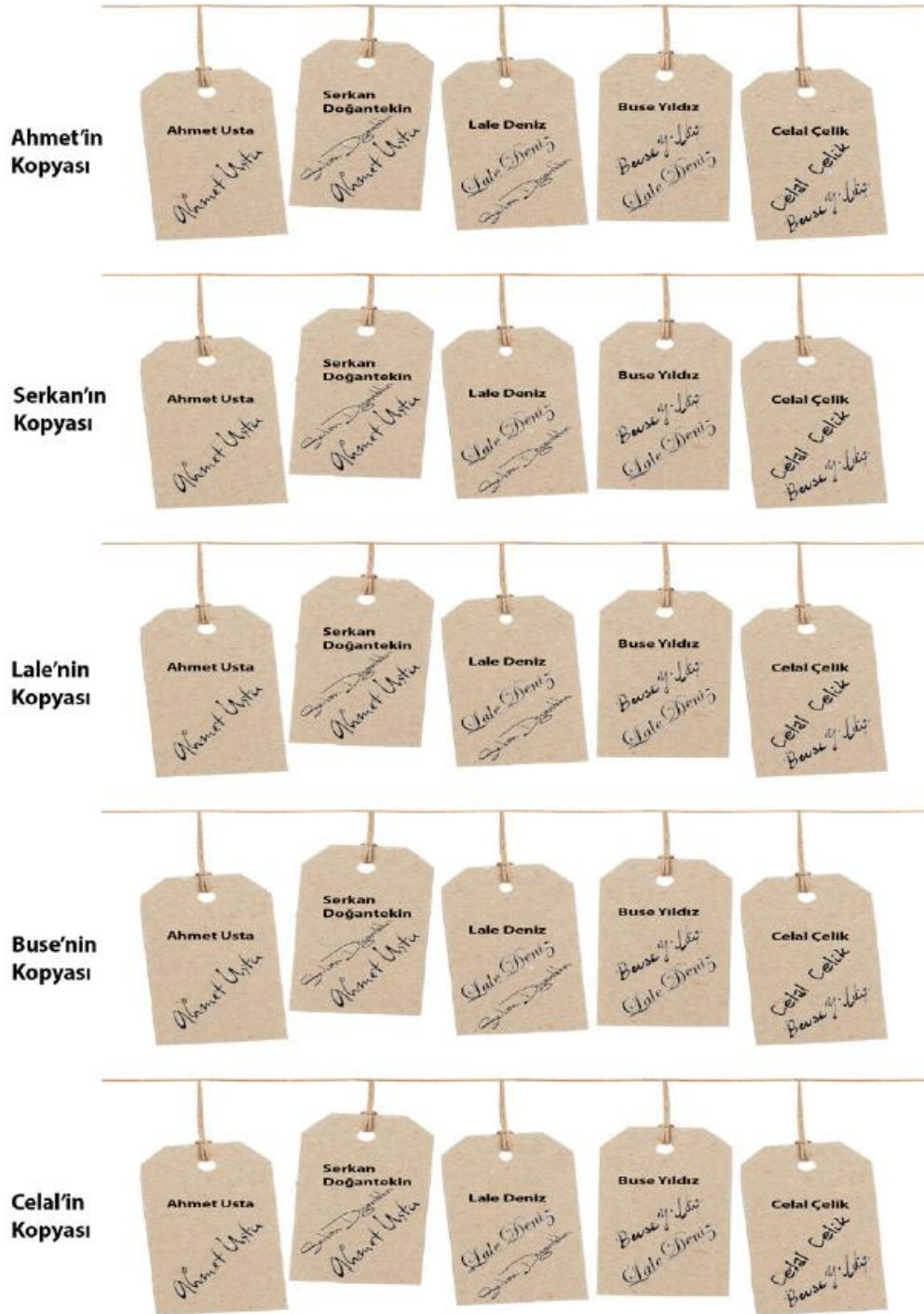

Şekil 7: Blokzincir Mutabakat Yapısı, Blok Kaydı Sonrasında Blokların Birbirlerini Takip Ettiği Yapı Örneği

Kaynak: Usta ve Doğantekin, 2018: 26-27

Bir kayıt üzerinden, belirli bir mutabakat yapısı ve mutabakat sürecine göre üretilmiş bir zincir ve bu zincirin herkese dağıtıldığı bir yapıda ise sıralama ya da kayıtlar üzerinde oynama ihtimali tamamen ortadan kalkmaktadır. Zira bahsi geçen

zincirin birden çok kopyasının olması doğrulama imkân ve kabiliyetini oldukça kolaylaştıracaktır.

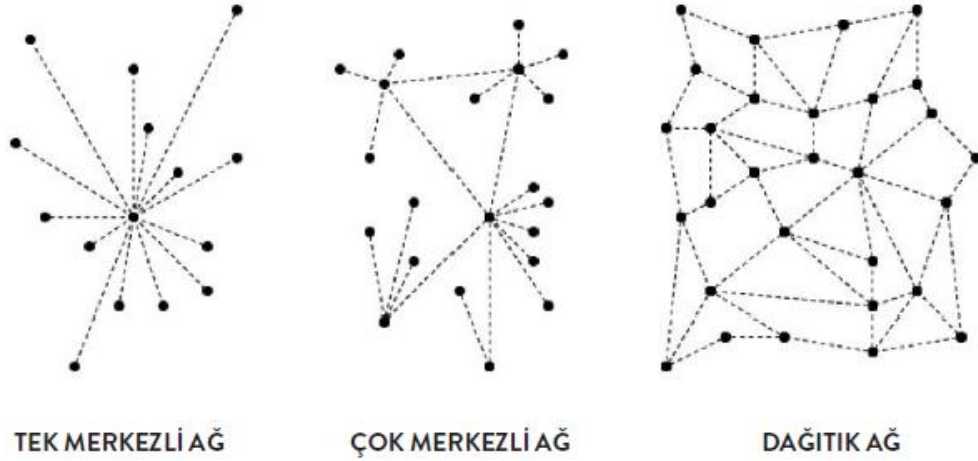

Şekil 8: Standart Mutabakat Yapısı ve Mutabakat Sürecine Sahip Üretilmiş Zincirin Dağıtıldığı Yapı Örneği

Kaynak: Usta ve Doğantekin, 2018: 28

Blokzincir teknolojisi verinin bir merkez ya da otoritenin inisiyatifinde olmaksızın sisteme dahil olan her unsur tarafından kayıt altına alınmasına olanak

sağlar. İşlemlerin ve kayıtların tutulabilmesi için sistem unsurlarının birbirlerini tanıması gerekmezken, sistemin en başta belirlenen kuralları ve kurallar çerçevesince üretilen kayıtlar sistemin güvenilirliğini sağlamaktadır (Usta ve Doğantekin, 2018: 29).

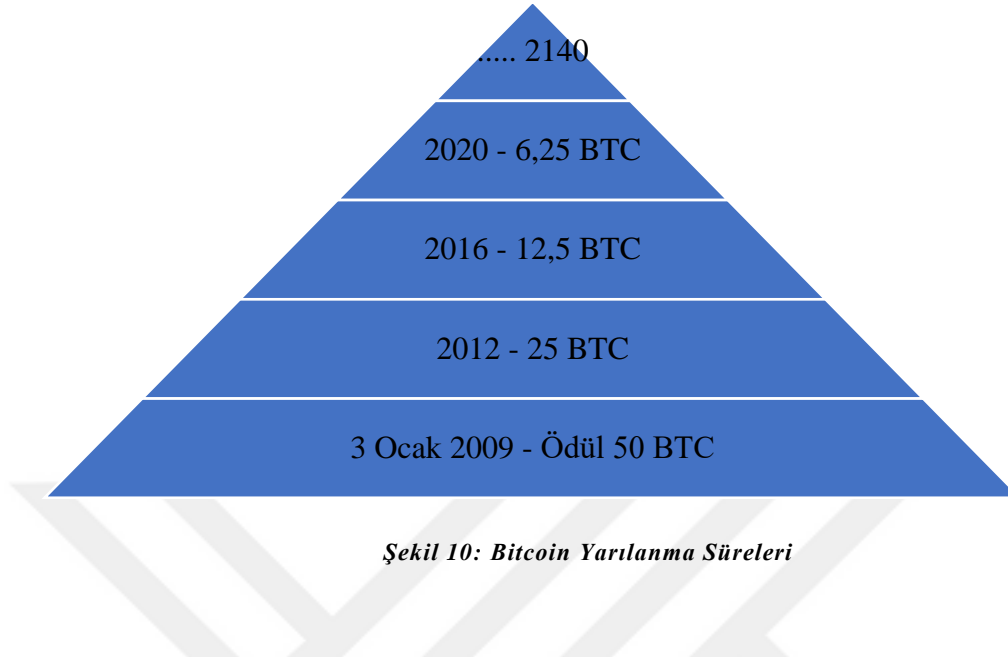

Şekil 9: Blokzincir Teknolojisinin Dayandığı Dağıtık Ağ ile Diğer Ağ Türleri

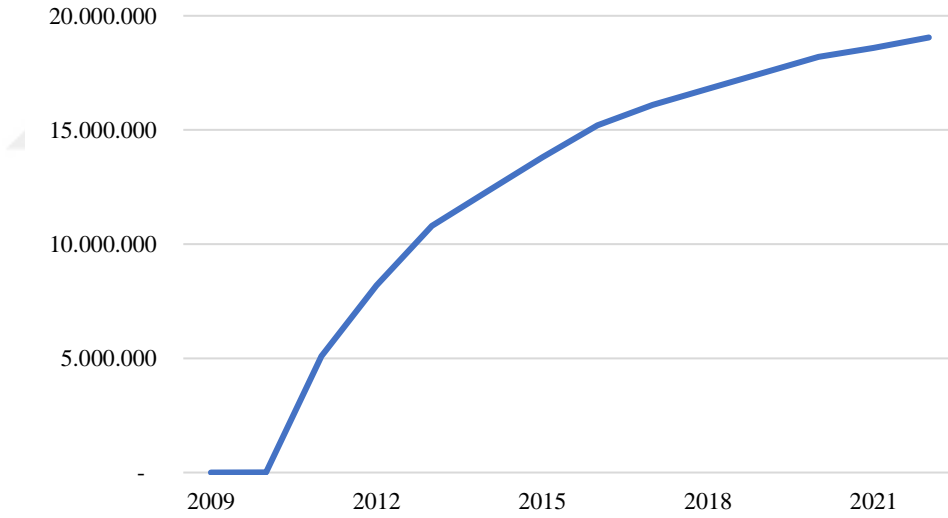
Kaynak: Usta ve Doğantekin (2019)

Bitcoin'in kuruluş protokolüne göre yeni bir Bitcoin oluşturmak için Bitcoin blokzinciri üzerinde yeni bir blok kaydının gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Oluşturulacak olan yeni bloklar, blokzincirde mutabakat sürecine dahil olan katılımcılardan biri tarafından sisteme dahil edilecektir. Kuruluş protokolüne göre bu işlemi kaydeden katılımcıya işlem aracılığının bir karşılığı olarak bir miktar Bitcoin verilmektedir. Bu yönüyle sistem üzerindeki katılımcılar hem zincir üzerindeki kayıtları tutmakta hem de karşılığında aracı oldukları işlemler için de bir ödül almaktadırlar. Zamanla sistem içindeki kullanıcıların artıp ödül alma güdüsüyle artacak işlemlerin enflasyon yaratmasının önüne geçmek için, Bitcoin kuruluş protokolünde buna ilişkin bir düzenleme getirilmiştir. Bitcoin blokzincirinin işlerlik kazandığı 2009 yılında kaydedilen blok karşılığında 50 Bitcoin sisteme girmekteydi. Protokol tam da bu duruma bir karşılık olması için bahsi geçen değer 210.000 blok üretildikten sonra yarılanmasını baz almaktadır. Bir blokun 10 dakikada üretilmesinden ötürü 210.000 blok üretimi için 4 yıla ihtiyaç duyulmaktadır. Her 210.000 blokta yarılanmayı gerektiren bu işlem halving olarak isimlendirilmektedir. İlki 2012 yılında gerçekleşen yarılanma sonrasında ikinci ve üçüncü yarılanmalar 2016 ve 2020 yıllarında olmuştur. Dört yılda bir gerçekleşecek olan yarılanmaların 21

milyon Bitcoin üretildikten sonra 2140 yılında sonlanması öngörülmektedir ve bu tarihten sonra sisteme yeni Bitcoin girişi mümkün olmayacaktır.

Şekil 10: Bitcoin Yarılma Süreleri

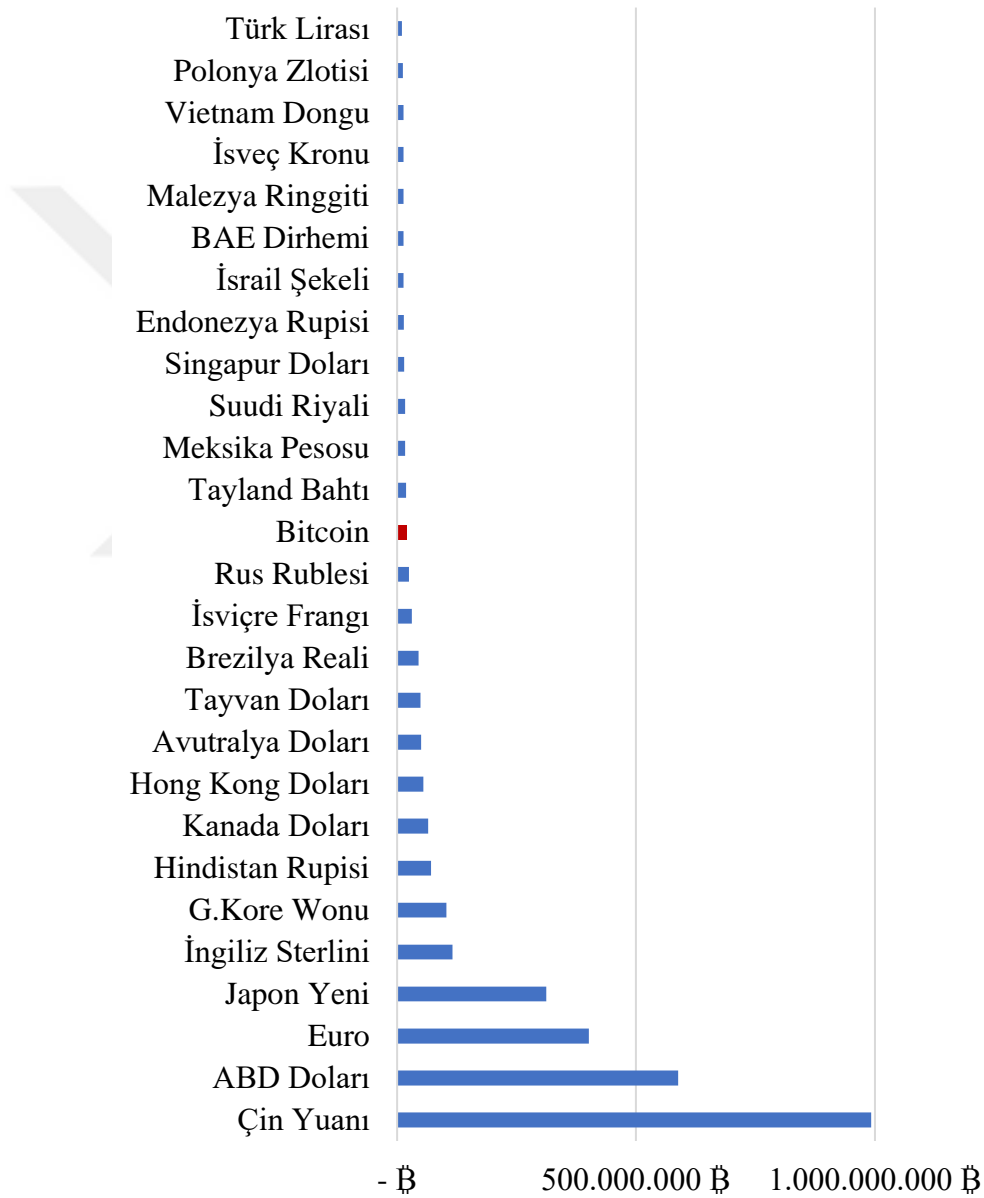

Şekil 11: Dolaşımdaki Toplam Bitcoin Miktarı

Kaynak: blockchain.com

Bitcoin, blokzincir sayesinde tüm dünyada karşılık bulmaktadır. 2022 yılı Nisan ayı verilerine göre Bitcoin 80'den fazla ülke para birimi karşılığında işlem görmektedir. En çok işlem %80'in üzerinde bir oran ile ABD dolarına karşı gerçekleşirken, onu %7'ye yakın hacim ile Japon yeni izlemektedir. Türkiye bu alanda blokzincir ve Bitcoin teknolojisi karşısında kayıtsız kalmamış ve %1'in üzerindeki payı ile Bitcoin için en çok işlem gören para birimlerinde ilk 10 sırada Türk Lirası ile yerini almıştır (<https://www.coinhills.com/market/currency>).

Başlangıç dokümanına göre dolaşımdaki tutarı 21 milyon adet ile sınırlı tutulan Bitcoin, Nisan 2022 tarihi itibarıyla dünyanın önde gelen itibari paraları karşısında önemli bir yer edinmiş durumdadır. Halen 19 milyon adet in biraz üzerinde yer alan piyasadaki miktarı ile Bitcoin, dolaşımdaki sınırsız birçok itibari para biriminden daha yüksek değere ulaşmış durumdadır. Şüphesiz Bitcoin'in sınırlı sayıda üretilmesi ve her geçen gün Bitcoin'e olan talebin artması, Bitcoin fiyatı ve piyasa değeri üzerinde yukarı yönlü bir baskı oluşturmaktadır.

Şekil 12: Bitcoin'in Piyasa Değeri Bakımından Dünyanın En Büyük İtibari Para Birimleriyle Kıyası

Kaynak: coinmarketcap.com

2.4.2. Ethereum

Akıllı sözleşme kavramının öncülerinden olan Ethereum, verileri depolayabilmeyi ve yükümlülükleri transfer edebilmeyi amaçlayan bir blok zincir inşa etmeyi hedefler. Ethereum altcoin olarak değerlendirilmekle birlikte, detaylara inildiğinde taşıdığı özellikler sebebiyle kripto para olarak karşılık görmektedir. Bitcoin' in görece daha sınırlı gelişim olanaklarına istinaden daha geniş bir yelpazede geliştiricileri destekleyen yapısı bulunmaktadır. Blok kayıt süresinin Bitcoin'e nazaran daha hızlı olması hedeflenmektedir (Kesebir ve Günceler, 2019: 616).

2.4.3. Ripple

Açık kaynaklı ve anlık kıymet transferine olanak sağlayan altyapısı ile Ripple, Bitcoin ve Ethereum'dan daha farklı mutabakat algoritması kullanmaktadır. Açık blok zincirde kullanılmıyor olması da bir diğer farklılığıdır. Blok zincir kurgusunda yer alan dağıtılmış uzlaşma protokolüne karşın, Ripple dağılımı görece merkezi bir otorite tarafından idare edilmektedir. Ripple ayrıca kripto para ve dijital varlıklar haricinde kıymetli metallerin de kendi ağ sistemi üzerinden yönetilebilmesine olanak sağlar (Aslan, 2018:10; Durdu, 2018: 85-86).

2.4.4. Tether

ABD doları ile işlem gören, kendine has blokzinciri bulunmayan Tether, Bitcoin fiyatlarındaki yüksek oynaklığa alternatif olması amacıyla oluşturulmuştur. Her ne kadar Bitcoin fiyatlarındaki oynaklık gerekçe gösterilerek oluşturulmuş ve ön plana çıkmış olsa da Tether fiyatlarında da dönemsel oynaklığın yüksek olduğu durumlar söz konusudur (Bilseloğlu, 2022:34). Tether'ı diğer kripto paralardan ayıran ise her 1 Tether için karşılık olarak 1 USD ayrılmış olmasıdır (Güven ve Şahinöz, 2018:131-132).

2.4.5. Cardano

Kullanıcı gizliliğini ön planda tutarak, bankacılık sisteminin görece yeni gelişmekte olduğu ve bu nedenle yüksek maliyetlerin geçerli olduğu ülkelerde düşük maliyetli işlemlere olanak sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Cardano, blokzincir altyapısı ile sunmuş olduğu yüksek hız ve düşük maliyet iddiasını, otoritenin koymuş olduğu kurallara uygun bir çerçevede gerçekleştireceğini de vadetmektedir (Güven ve Şahinöz, 2018:133).

BÖLÜM 3: KRİPTO PARALARIN MEDYADA TEMSİLİ VE ÇIKAN HABERLERİN YATIRIMCI ALGISI ÜZERİNE ETKİSİ ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

İçinde bulunduğumuz yüzyıl teknolojik gelişmelerin ışığında, ekonomik, politik ve sosyokültürel birçok değişimin yaşandığı bir dönem olarak tarihte yerini alacak. Sınırların kalktığı, üretim ve tüketimin yeniden şekillendiği, teknolojik gelişim ve değişimin gündün güne hızlandığı bu dönem her alanda olduğu gibi ekonomi alanında da birtakım değişiklikleri beraberinde getirmiş durumda.

Dünya tarihinin şekillenmesinde önemli kavramlardan olan para da bu değişim sürecinden nasibini almaktadır. İcadından bugüne toplumun ihtiyaç ve talepleri ile iktisadi değişime paralel değişen ve gelişen para, yirmi birinci yüzyılın teknolojik gelişmeleri ve toplumun talepleri çerçevesince boyut ve anlam değiştirmektedir.

İtibari değere sahip, sınırsız olarak arz edilen fiziki para sisteminden, elektronik ortamda şifreli olarak üretilen, belirli bir miktar ile sınırlandırılan kripto paralara geçiş, para kavramına dair mevcut paradigmayı değiştirmektedir. Kripto para kavramı teorik anlamda kırk yıla yakın bir süredir literatürde kendine yer bulmakla birlikte, kripto paralara dair araştırmaların son yıllarda popülerliğinin arttığını söylemek mümkündür.

Kripto paralara dair medyada yer alan haberlerin, yatırımcı algısına etkilerinin inceleneceği bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Kripto paralara ilişkin olarak, seçili haber siteleri üzerinde yayınlanan haberlerin, yatırımcı algısına olan etkilerinin inceleneceği bu çalışmada nitel veri toplama araçlarından odak grup görüşmesinden yararlanılmıştır.

Araştırılan alan ve konuya dair verilerin toplanılıp analiz edilmesinde rakam tercihi yerine sözcük ve ifadelerle yoğunlaşan çalışmalar genel olarak nitel araştırmalar olarak adlandırılır (Bryman, 2012: 380). Nitel araştırmalar; bireyin zihinsel aşamalarını, toplum ve bireyin bir konu hakkındaki tepkisini ve bunu etkileyen süreçleri, birey ve topluluğun farklılıklarını inceler. Hepsinin farklı çerçeveler içinde kendine has doğrulama ve araştırma süreçleri olmakla birlikte nitel araştırmalarda veri

elde etmek için mülakat, derinlemesine görüşme, odak grup görüşmesi gibi yöntemler tercih edilir (Gülcan, 2021: 96).

Çıkışı 1930'lu yıllara kadar uzanan odak grup görüşmelerinde araştırmacı, homojen bir kitleden oluşan odak grup üzerinde etkin bir yaklaşım ve objektif bir yönetim ile araştırılan konunun sağlıklı bir şekilde tartışılmasını sağlar ve konu ile ilgili derin bilgiye ulaşmayı amaçlar (Şahin ve diğerleri, 2009: 55).

Gerçek düşüncelerin daha rahat bir şekilde ortaya çıkması, aynı anda birçok kişi ile görüşülebilmesi, görüşmenin süre, katılımcı, derinlik gibi yapısal kurgusuna dair esneklik sağlaması ve maliyet gibi unsurlar odak grup görüşmelerinin olumlu yönlerine örnek olarak verilebilir. Oluşan grubun hangi amaç uğruna bir araya geldiklerinin farkında olmalarından ötürü objektiflikten uzak olmaları, araştırmacının öznel tutumu ve katılımcılara yön verme riski, yanlış örneklem kurgusu ve amaçlanmayan verilere maruz kalma gibi durumlar odak grup görüşmelerinin olumsuz yönlerine dair örnekler olarak sıralanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006, 166-167; Gülcan, 2021: 98-100).

3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Yıldırım ve Şimşek'e göre, veri toplama aracı olarak odak grubun tercih edilecek olması durumunda araştırmanın amacının belirlenmesine istinaden, araştırma görüşme sorularının belirlenmesi gerekmektedir (2006: 160-166).

Araştırma kapsamında odak grup katılımcılarına yöneltilecek soruların içeriği, medyada kripto paralar hakkında çıkan haberlere göre şekillenmiştir. Haberlerin belirleneceği haber kaynakları ise tüm dünyada internet sitelerinin trafik ve hit alma sayılarını analiz ederek gerçek zamanlı trafik verilerini sunan similarweb.com isimli analiz sitesinde yer alan sıralamaya göre seçilmiştir. similarweb.com sitesinde yer alan bilgiye göre, 2022 yılı Mart ayında haberler ve medya kategorisinde Türkiye'de en çok trafik alan haber siteleri sırasıyla hürriyet.com.tr, sozcu.com.tr ve milliyet.com.tr'dir. Odak grup çalışması kapsamında katılımcılara sorulacak sorular bu haber sitelerinde 2019 yılı Ocak ayı ile 2021 yılı Aralık ayları arasında çıkan haberler baz alınarak hazırlanmıştır. (Ek-2)

Nitel araştırma yöntemlerinden olan odak grup çalışmasında odak grup katılımcılarının nasıl belirleneceği, görüşmeye ilişkin sorulacak sorular, görüşme

uzunluğu, görüşmenin gerçekleştirileceği ortam vb. birçok konu bu çerçeve içinde ele alınmaktadır (Onwuegbuzie ve diğerleri, 2009: 3).

Odak grup katılımcılarının görüşme öncesinde tanışmış olma ihtimali olabileceği gibi daha önce birbirlerini hiç görmemiş de olabilirler. Sağlıklı bir odak grup çalışması için katılımcılar arasında benzer bir düzey olması tercih edilir (Şahin ve Diğerleri, 2009: 55). Morgan'a (1997: 5) göre, odak grup üyeleri seçiminde araştırmanın amacı çerçevesinde uygun katılımcı seçimi yapılmalıdır. Morgan sağlıklı bir odak grup çalışması için;

- Ortak özelliklere sahip katılımcılardan oluşan, homojen gruplar oluşturulmalıdır,
- Araştırmalar en az 3 farklı grupla gerçekleştirilmelidir,
- Görüşme grupları 5-12 kişi arasında olmalıdır.

Bu bilgiler doğrultusunda bu araştırmaya ilişkin çalışma grubu katılımcılarının benzer özellikler taşıması amacıyla, sermaye piyasalarında herhangi bir yatırım ürününde yatırım yapmış kişiler arasından seçilmiştir. Odak grup çalışması bu çerçevede her oturumda 6 kişi oluşmak üzere 5 oturumda toplam 30 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler Covid-19 salgını sebebiyle sanal ortamda video konferans yoluyla gerçekleştirilmiş ve görüşme içeriği daha sonra yazıya dökülmüştür.

3.4. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Araştırmada tercih edilen nitel araştırma yöntemi olan odak grup çalışması çerçevesince katılımcılara sorulacak sorular medyada yer alan haberlere göre şekillenmiştir. Haber seçimleri Türkiye'de en çok ziyaret alan üç haber sitesinde 2019-2021 yılları arasındaki üç yılda kripto paralar hakkında çıkan haberlerle sınırlandırılmıştır.

Odak grup çalışması kapsamında Onwuegbuzie ve diğerlerine (2009: 3) göre, katılımcı sayısı artışına paralel olarak elde edilmesi hedeflenen çıktı miktarında artış olacağı öngörülse de katılımcıların kendilerini rahat bir ortamda, güvende hissedebilmeleri için katılımcı sayısı 30 ile sınırlandırılmıştır.

Krueger ve Casey (2000: 89), ideal odak grup görüşmesi için moderatör ve moderatör asistanı olmak üzere en az iki kişiden oluşan moderatör ekibi varlığına ihtiyaç olduğunu belirtse de görüşmeler tek moderatör eşliğinde gerçekleştirilmiştir.

Covid-19 salgını sebebiyle odak grup görüşmeleri katılımcıların hepsinin aynı yerde olduğu fiziki görüşmeler yerine, sanal ortamda video konferans yoluyla gerçekleştirilebilmiştir.

Odak grup görüşmesinin online ortamda yapılması sebebiyle katılımcıların kripto para yatırım tutarlarına ilişkin bir soru sorulmamıştır. Fiziki olarak gerçekleştirilecek bir görüşmede katılımcılara bu başlığın mahremiyeti temin edilerek sorulacak bu soru online görüşme nedeniyle sorulamamıştır.

Söz konusu başlıklar çalışmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır.

3.5. Ön Çalışma ve Veri Toplama Araçları

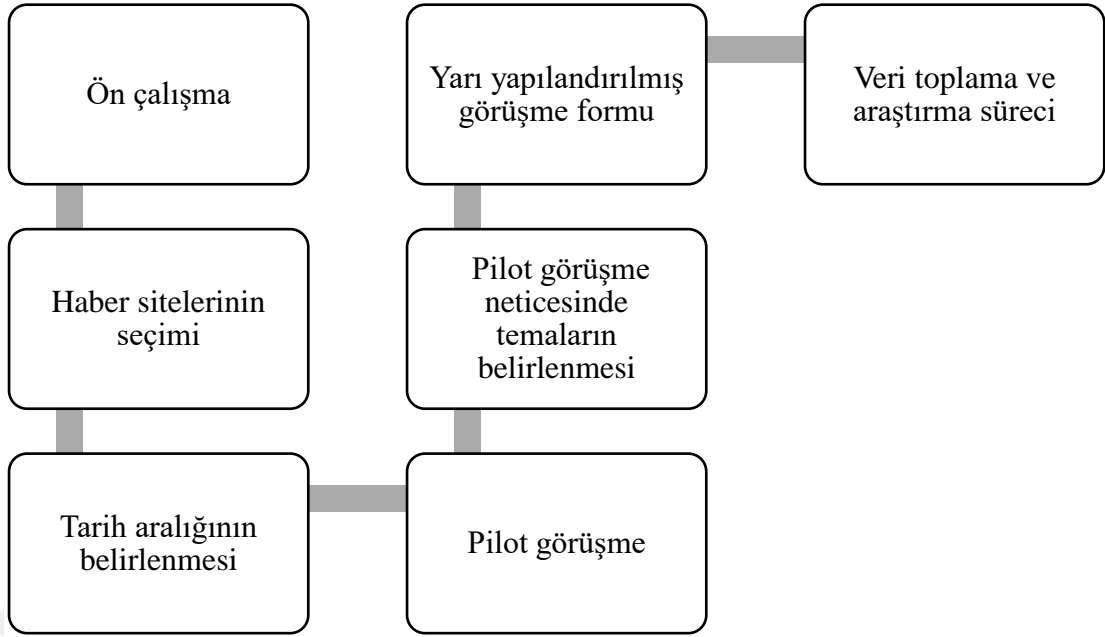
Çalışmada amaç, seçili haber sitelerinde kripto paralar hakkında çıkan haberlerin yatırımcı algısı üzerindeki etkisini ölçmek olduğu için ilk etapta hangi haber sitelerinin belirleneceği ve hangi tarih aralığının çalışmaya temel olarak alınacağı tespit edilmiştir.

Araştırmaya ilişkin evren ve örneklem aşamasında belirlenen haber sitelerinden, yine belirtilen tarihlerde kripto paralarla ilgili çıkan haberler kategorize edilmiş ve bu haber başlık ve içeriklerine göre odak grup çalışmasında kullanılacak soruların hazırlanması hedeflenmiştir.

İlgili tarih aralığında yayınlanan haber başlıkları baz alınarak, çalışmaya katılmayan 5 farklı kişi ile sohbet ortamında bir pilot ön görüşme yapılmıştır.

Krueger ve Casey (2000)'e göre, yapılacak planlamaya göre odak grup görüşmesi yapılandırılmış, yapılandırılmamış veya yarı yapılandırılmış olabilir. Yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan görüşmelerde gerek daha önce belirlenmiş sorular sorulabilirken gerekse de görüşmenin gidişatına göre anlık değişkenlik gösteren sorular sorulabilir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler odak grup görüşmesine iştirak edenlerin daha katılımcı olmalarının istenmesi durumunda tercih edilebilir.

Bu çerçevede, medyada kripto paralarla ilgili çıkan haberlerin sunulduğu yapılan pilot çalışma neticesinde, görüşmeye katılan kişilerin görüşleri toplanarak, yatırımcı algısına yönelik 5 farklı tema elde edilmiştir. Belirlenen temalar ışığında araştırmacı tarafından odak grup görüşmesinde kullanılmak üzere yarı yapılandırılmış görüşme formu düzenlenmiştir.

Şekil 13: Ön Çalışma Süreci

3.6. Araştırma Süreci

Çalışma kapsamında similarweb.com internet sitesindeki analiz sonuçlarına göre, en çok trafik alan üç haber sitesinde kripto paralar hakkında çıkan haberler değerlendirmeye alınmıştır.

Türkiye’de yer alan haber siteleri arasında, bu kategorideki toplam ziyaretçi trafiğinin %24,50’si hurriyet.com.tr, sozcu.com.tr ve milliyet.com.tr haber siteleri üzerinden gerçekleşmiştir. İlk üç haber sitesi içinde yer alan milliyet.com.tr haber sitesine trafik açısından en yakın haber sitesi olan sabah.com.tr toplam trafiğin %4,91’ini, bir sonraki mynet.com sitesi ise toplam trafiğin %4,40’ını karşılamıştır. Çalışmanın kapsamı %5 ve üzeri trafik alan haber siteleri ile sınırlandırılmıştır.

	Domain (10,000)	Traffic Share ↓	Rank
1	hurriyet.com.tr	9.23%	#248
2	sozcu.com.tr	8.57%	#285
3	milliyet.com.tr	6.70%	#335
4	sabah.com.tr	4.91%	#394
5	mynet.com	4.40%	#595

Şekil 14: Türkiye’de En Çok Ziyaret Edilen İlk 5 Haber Sitesi

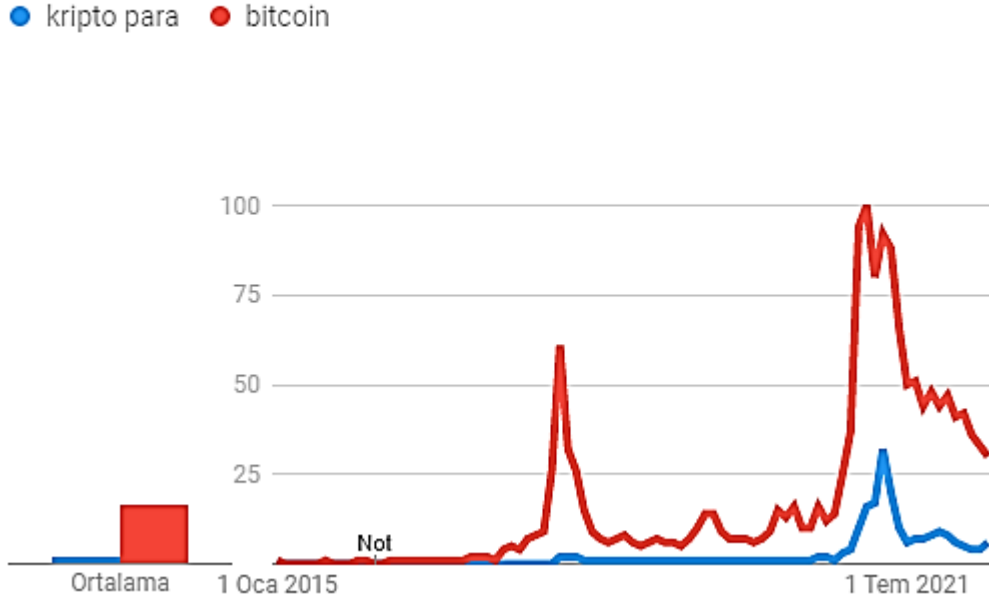
Kaynak: similarweb.com

Tablo 3. Seçili Haber Sitelerinin İzleme Kayıtları

Site	Hürriyet.com.tr	Sozcu.com.tr	Milliyet.com.tr
Haber ve Medya Kategorisindeki Trafik Sıralaması (Türkiye)	1	2	3
Tüm İnternet Siteleri İçindeki Trafik Sıralaması (Türkiye)	10	11	13
Tüm Dünya İnternet Siteleri İçindeki Trafik Sıralaması	233	264	336
Aylık Tekil Ziyaretçi Sayısı	229 milyon	138 milyon	117 milyon
Ziyaret Başına Ortalama Sayfa Sayısı	3,07	5,36	3,82
Ortalama Ziyaret Süresi	00:04:54	00:08:00	00:05:40

Kaynak: similarweb.com

Seçili internet sitelerinde kripto paralar hakkında çıkan haberler için hangi tarih aralığının ele alınacağı ile ilgili olarak Google Trends verilerinden faydalanılmıştır. 2022 yılından geriye son yedi yılın Google Trends aramalarında “kripto para” ve “Bitcoin” ifadeleri aratılmış ve 2019 yılı sonrasında ilgili terim aramalarda belirgin bir artış olduğu gözlemlenmiştir (100 değeri, terimin en yüksek popülerliğe sahip olmasıdır. 50 değeri, terimin bunun yarısı kadar popüler olduğu anlamına gelir. 0 değeri ise bu terim için yeterince veri olmadığı anlamına gelir).

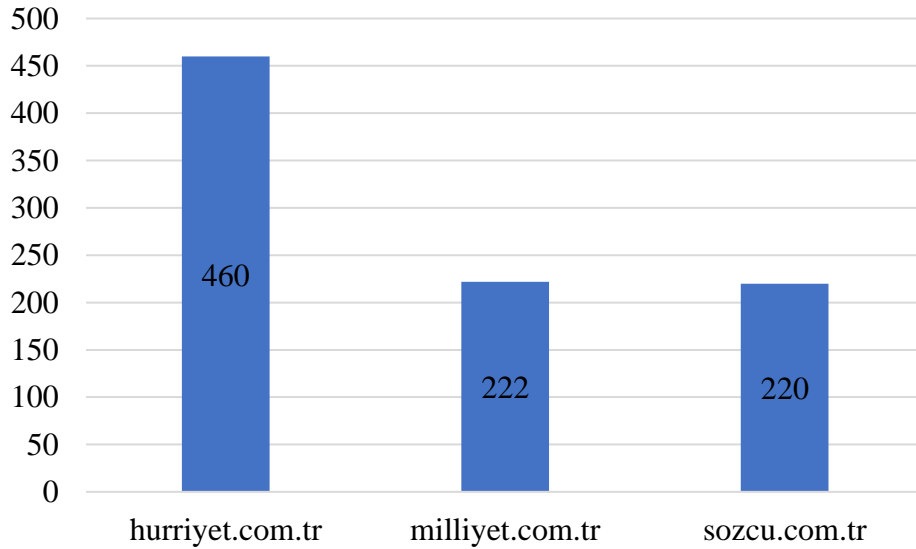

Şekil 15: 2015-2022 Yılları Arasında Türkiye’de “Kripto para” ve “Bitcoin” Terimlerinin Arama Sıklığı

Kaynak: Google Trends

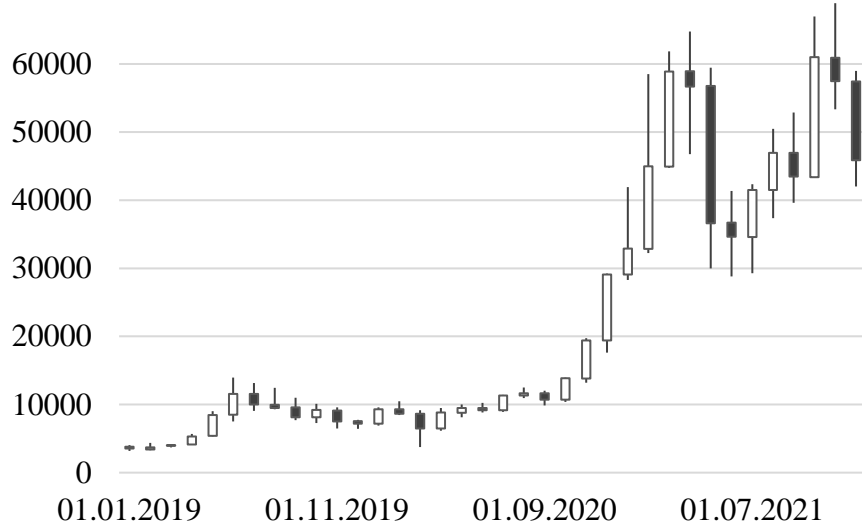
Google Trends analiz sonuçlarına istinaden çalışmaya konu olacak inceleme dönemi olarak Ocak 2019 – Aralık 2021 aralığındaki üç yıllık zaman dilimi seçilmiştir.

İnceleme döneminde bahsi geçen haber sitelerinde toplam 902 haber çalışma kapsamında değerlendirmeye alınmıştır. İncelenen dönemde çıkan haberlerin yarısından fazlası hurriyet.com.tr haber sitesinde yer almıştır.

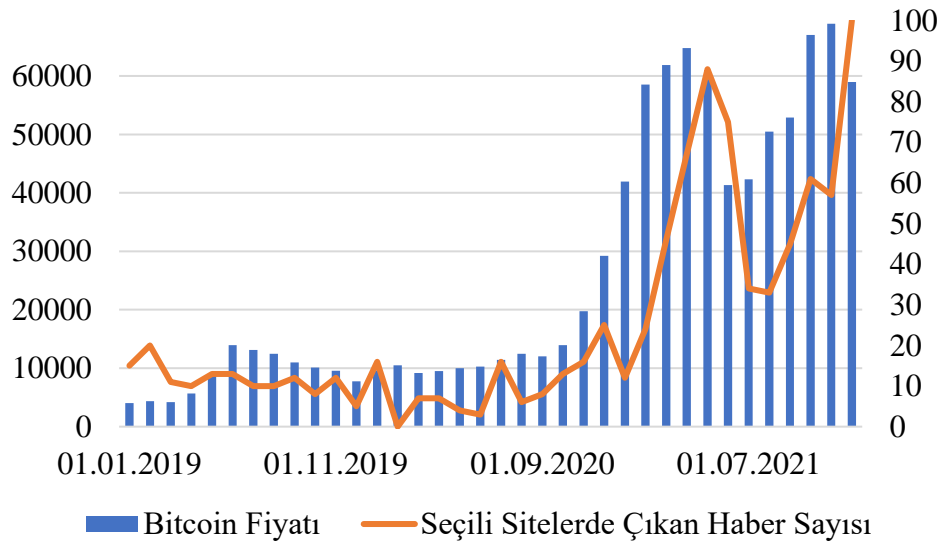
Şekil 16: 2019-2021 Yıllarında İlgili Haber Sitelerinde Kripto Paralar Hakkında Çıkan Haber Sayıları

İlk kripto para olan ve kripto para ifadesi ile özdeşleşen Bitcoin fiyatındaki artış ile ilgili haber sitelerinde kripto paralar hakkında çıkan haber sayısı arasında bir ilişkinin varlığı test edilmemiş olsa da Bitcoin fiyatlarının artıfta olduğu dönemde çıkan haber sayısında artış, Bitcoin fiyatlarının düşüfte olduğu dönemde çıkan haber sayısında ise düşüş olduğu gözlemlenmiştir.

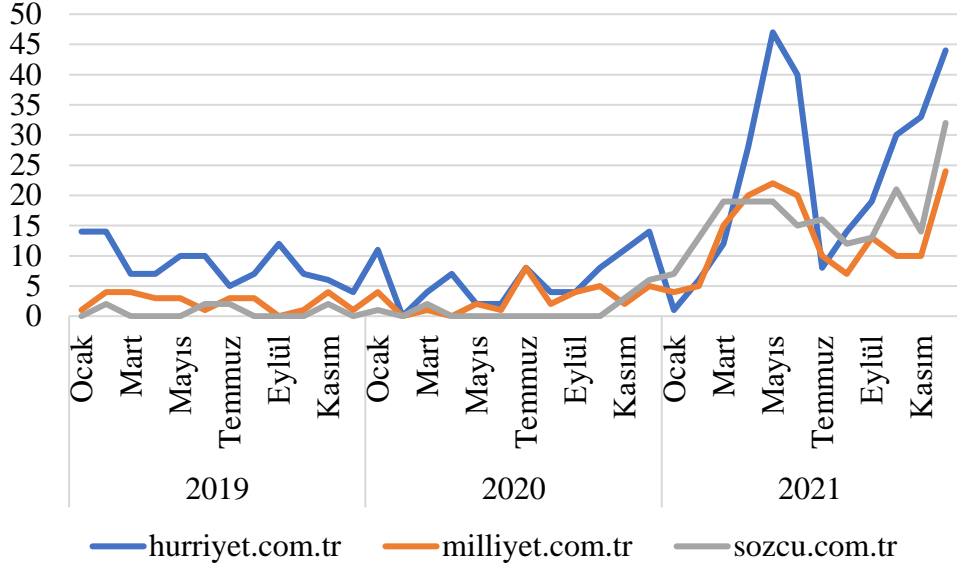
Şekil 17: Bitcoin Fiyatı

Kaynak: Matriks Data Veri Terminali

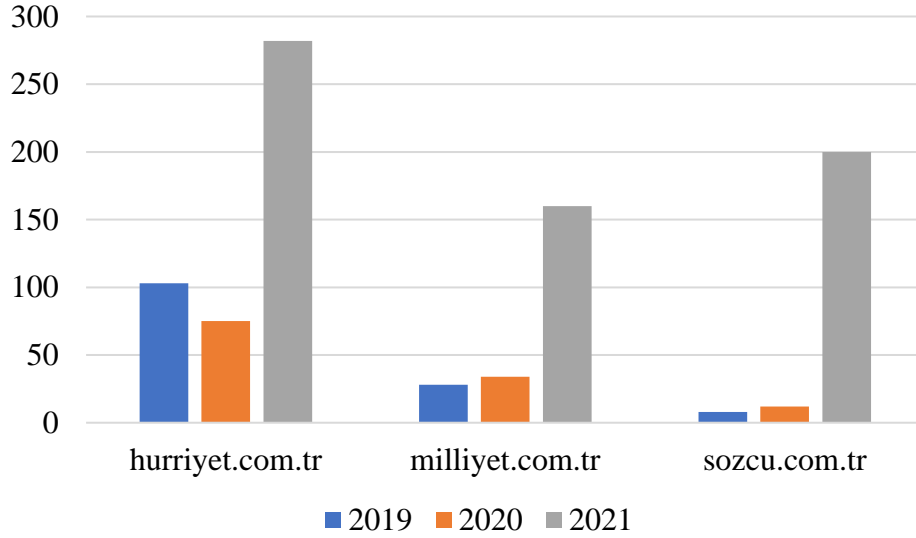
Şekil 18: Bitcoin Fiyatı ve Seçili Haber Sitelerinde Yer Alan Haber Sayısı (2019-2021)

Kaynak: Matriks Data Veri Terminali ve İlgili Haber Siteleri

Şekil 19: Ocak 2019 - Aralık 2021 Tarihleri Arası Seçili Haber Sitelerinde Kripto Paralar Hakkında Yer Alan Haber Sayıları

Kaynak: İlgili Haber Siteleri

Şekil 20: Yıllara Göre Seçili Haber Sitelerinde Kripto Paralar Hakkında Yer Alan Haber Sayıları (2019-2021)

Kaynak: İlgili Haber Siteleri

Seçili dönemde kripto paralar hakkında çıkan haberlerin analizi için yapılan literatür araştırmalarında Yalvaç (2020)'ın "Medyada Anlam İnşası: Bitcoin Örneği" çalışmasında da kullandığı, Teun Van Dijk'in eleştirel söylem yöntemi kullanılmıştır. Dijk, haberleri sözdizimi ve anlambilimi açısından ele almaktadır. Sözdizimi, haberde

geçen cümlelerin gramatik yapılarını incelerken, anlambilim ise kelime ve cümlelerin bir bütün olarak anlamını ele almaktadır. Dijk'in yöntemi mikro ve makro yapı olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Dijk haber çözümlemelerinde makro yapının alt başlıkları olan tematik yapılar ve şematik yapılardan yararlanır (Özer, 2009: 90-92). Van Dijk okurun haberi ele alırken metnin ana temasını aradığını ifade eder. Tematik analiz gerek başlık gerekse de habere dair kısa giriş ile haberin anlamını ortaya çıkarır (Bayraktar, 2017:26). Habere dair başlıklar vaka ve olayların genel sınırlarını belirterek, haber metninde yer alan olayı bir anlamda özetler. Bu anlamıyla haber başlığı habere ilişkin ana fikri verir, haberin özünü öne çıkarır. Başlık belirli kurallar çerçevesince uzun metni kısaltmaya olanak sağlar (Özer, 2009:94). Dijk'a göre ifadelerin anlam olarak bütünlüğünü, haberlerin ilk paragrafları kadar başlıkları da ortaya koymaktadır (Mora, 2008:230). Dijk ayrıca başlık içine bilinçli olarak "anlam" yüklenebileceğini, bu yolla haber vasıtasıyla iddia, tavsiye hatta reklam bile yapılabileceğini belirtmiştir (Dedeoğlu, 2013:47). Bu doğrultuda çalışmaya konu olan haberlerin hızlı bir şekilde çözümlemesinin yapılabilmesi için Van Dijk'in makro yapıya yönelik tematik analiz yaklaşımından "başlık" analiz yöntemi tercih edilmiştir.

Odak grup görüşmesindeki katılımcılara yöneltilecek sorulara zemin oluşturacak haberlerin başlıkları analiz edildiğinde, kripto paralar hakkında çıkan haberlerin farklı kontektler ile sunulduğu ve bu yolla gündeme getirildiği ya da gündemde tutulduğu gözlenmiştir. Haber başlıkları heyecan ve merak uyandıran şekillerde sunulmuş, cümle yapıları da bu durumu destekler niteliktedir.

Hurriyet.com.tr haber sitesinde yayınlanan bazı haber başlıkları şu şekildedir;

- "Kripto balonu için 'Afrika' uyarısı" (09.01.2019)
- "16 milyon dolarlık kripto para soygunu" (23.01.2019)
- "Davos'ta kripto para açıklaması" (24.01.2019)
- "Kripto paraların devri kapanıyor mu?" (25.01.2019)
- "Her on kişiden biri kripto para ile alışveriş yapıyor" (15.02.2019)
- "SEC yetkilisi: Kripto para baharı etkili olmaya başlayacak" (16.03.2019)
- "Kripto Para Mı, Kâğıt Para Mı?" (16.04.2020)
- "Kripto para toplam piyasa hacmi 350 milyar doları aştı" (06.08.2020)
- "AB'den kripto paralara düzenleme teklifi" (25.09.2020)
- "Kripto para piyasaları da borsalara uydu" (16.10.2020)

- “Bitcoin kullanımı artıyor: Peki Türkiye’de nasıl ilgi görüyor?” (17.11.2020)
- “Bitcoin’de tüm zamanların rekoru” (01.12.2020)
- “Kripto paralarda hareket devam ediyor! Bitcoin’in piyasa değeri 1 trilyon doları aştı” (20.02.2021)
- “Bitcoin sert düştü, toparlanmaya çalışıyor” (26.03.2021)
- “Bitcoin tarihi yüksek seviyesine ulaştı” (13.04.2021)
- “Şok etkisi yarattı... Türkiye’de bir ilk! Kripto paraya haciz geldi!” (14.04.2021)
- “Son dakika haberi: Türkiye’nin konuştuğu Thodex vurgunu! Kripto para dünyası şokta..” (22.04.2021)
- “Kripto dünyası şokta! Kayıp 1 trilyon dolara yaklaştı... Bitcoin ve Ethereum’da Mart 2020’den bu yana en büyük günlük düşüş!” (19.05.2021)

Milliyet.com.tr haber sitesinde yayımlanan bazı haber başlıkları şu şekildedir;

- “Son dakika: 13 milyon liralık kripto para çaldılar!” (05.02.2019)
- “Flaş tahmin: Bitcoin 7-10 yılda 1 milyon doları aşabilir” (15.04.2019)
- “Rusya, altına dayalı kripto para önerisini inceleyecek” (24.05.2019)
- “Kripto paralarda beklentiler pozitif yönde” (02.08.2019)
- “Çin’in kripto para sıralamasında Bitcoin 11’inci sırada” (01.11.2019)
- “Bitcoin Safiye’ye 200 bin TL kaptırdı, intihar etti’ iddiası” (23.11.2019)
- “Kripto para birimlerinde toparlanma başladı” (21.01.2020)
- “1 milyon Türk Bitcoin’ci oldu” (24.01.2020)
- “Bitcoin bölünme öncesinde 10 bin doları aştı” (08.05.2020)
- “Kripto para piyasalarında günlük işlem hacmi 100 milyar dolara yaklaştı” (11.08.2020)
- “Miras Bitcoin vergiye tabi” (21.10.2020)
- “Bitcoin yeni zirveyi gördü” (26.12.2020)
- “Samsung ve Google tarafından alınan 'Bitcoin' kararı” (18.02.2021)
- “Bitcoin saadeti vurgunu! 24 milyon lira dolandırdılar” (26.02.2021)
- “'Bitcoin' mağduru! 4 milyon lirasını kaybetti” (17.03.2021)

- “TCMB'den kripto para kararı” (16.04.2021)
- “Kripto para dünyasında büyük panik! Thodex'in kurucusu yurt dışına kaçtı iddiası” (22.04.2021)
- “MASAK'tan kripto para rehberi! Cezası 4 milyon lira” (04.05.2021)

Sozcu.com.tr haber sitesinde yayınlanan bazı haber başlıkları şu şekildedir;

- “ABD’de Wyoming eyaleti kripto paraları yasal para kabul edecek” (05.02.2019)
- “Venezuela’da Bitcoin işlem hacmi rekor düzeylere yükseldi” (14.02.2019)
- “Kaçak elektrikle bitcoin madenciliğine operasyon” (11.06.2019)
- “Çağdaş: Türklerin Bitcoin hacmi 400 milyon dolar” (05.07.2019)
- “ABD kripto paralardan vergi toplamaya hazırlanıyor” (27.07.2019)
- “Bitcoin Safiye tutuklandı” (08.11.2019)
- “Yeni güvenli liman: Bitcoin” (29.01.2020)
- “Bitcoin Safiye serbest kaldı!” (10.03.2020)
- “Ünlü yatırımcıdan Bitcoin yorumu” (18.11.2020)
- “Bitcoin tüm zamanların rekorunu kırdı” (01.12.2020)
- “Kurumsal şirketler Bitcoin’e yöneldi, hedef 30 bin \$’a çıktı” (19.12.2020)
- “Merkez Bankası Başkanı Ağbal’dan kripto para açıklaması” (25.12.2020)
- “Devlet kripto paraya el attı” (09.01.2021)
- “FT: Bitcoin’in yükselişi Amerika’nın düşüşünü yansıtıyor” (15.02.2021)
- “AB’den Bitcoin uyarısı: Tüm paranızı kaybedebilirsiniz” (17.03.2021)
- “Elon Musk duyurdu: Artık Bitcoin ile Tesla alınabilir” (24.03.2021)
- “Bitcoin, El Salvador’da yasal para birimi olabilir” (06.06.2021)
- “Google, kripto paralar için reklam yasağını kaldırdı” (04.08.2021)

Hurriyet.com.tr haber sitesinde yayınlanan;

“Her on kişiden biri kripto para ile alışveriş yapıyor” başlıklı haberde kripto paraların alışverişlerde de kullanılabilmesine ilişkin bilgi verme ön planda tutulurken, bir yandan da kripto paralara dair bir güven oluşturma çabasından söz etmek mümkündür. Haberde kripto paraların işlevselliğine yönelik olumlu bir yönlendirme söz konusudur.

“Bitcoin sert düştü, toparlanmaya çalışıyor” başlıklı haberde Bitcoin fiyatındaki düşüşe karşın halen geçerli ve kabul edilir bir ekonomik değer olduğu algısı öne çıkarılmakla birlikte, haberde kullanılan ifadelerin herhangi bir sermaye piyasası aracı hakkında çıkan haberlerdeki ifadelerle benzerlik göstermesi dikkat çekicidir. Bu yönüyle haberin, Bitcoin’in olağan sermaye piyasası araçlarından biri olduğu izlenimi verdiği söylenebilir.

“Kripto dünyası şokta! Kayıp 1 trilyon dolara yaklaştı... Bitcoin ve Ethereum'da Mart 2020'den bu yana en büyük günlük düşüş!” başlıklı haberde geçen “şokta, en büyük, düşüş” ifadelerinin dikkat çekmeye ve korku yaratmaya yönelik olduğu bu yönüyle olumsuz yansıtma özelliği barındırdığı söylenebilir.

Milliyet.com.tr haber sitesinde yayınlanan;

“Flaş tahmin: Bitcoin 7-10 yılda 1 milyon doları aşabilir” başlıklı haberde Bitcoin fiyatlarının artabileceğine yönelik fikrin, sayısal veri ve ifadelerle de desteklendiği görülmüştür. Haberin doğrudan aktarılması örtülü bir olumlamayı da barındırmaktadır.

“Samsung ve Google tarafından alınan 'Bitcoin' kararı” başlıklı haberde Samsung ve Google’ın Bitcoin ile ilgili kararı başlıkta açık olarak ifade edilmemesine karşın, anlam çıkarımının okuyucuya bırakıldığından bahsedilebilir. Haberin nötr bir dille sunumuna karşın, Samsung ve Google gibi iki önemli markanın Bitcoin ifadesi ile aynı haber başlığında yer almasının örtülü bir olumlama çabası olduğundan söz edilebilir.

“Bitcoin' mağduru! 4 milyon lirasını kaybetti” başlıklı haberde “mağdur ve kaybetti” kelimelerinin seçimi ile haberde Bitcoin’e ilişkin olumsuz bir algı yaratılmış, haberde geçen kaybın nasıl gerçekleştiğine dair bir detay paylaşımı yapılmamıştır. Manipülatif haber başlığına örnek olabilecek bu başlık seçilen kelimeler ve haberin sunumu şekliyle olumsuz bir yargı oluşturmaya yöneliktir.

Sozcu.com.tr haber sitesinde yayınlanan;

“Yeni güvenli liman: Bitcoin” başlıklı haberde Bitcoin’e ilişkin güven veren ve hatta pazarlayıcı bir dil kullanımı tercih edilmiş, haber içeriğinden bağımsız olarak başlıkta öznel bir yaklaşım ile Bitcoin’in güvenilirliğine doğrudan atıfta bulunulmuştur.

“Kurumsal şirketler Bitcoin’e yöneldi, hedef 30 bin \$’a çıktı” başlıklı haberde kurumsal şirketlerin Bitcoin’e olan ilgisinin, sayısal verilerle ve aktif ifadelerle pekiştirilmiş olması, okuyucu nezdinde belirgin bir olumlama çabasına işaret etmektedir. Haberin okuyucu nezdinde pozitif algı yaratması muhtemeldir.

“AB’den Bitcoin uyarısı: Tüm paranızı kaybedebilirsiniz” başlıklı haberde Avrupa Birliği gibi güvenilirlik ve kurumsallığı açısından öne çıkmış bir kurum ile Bitcoin ifadesinin haber başlığında yer alması ile dikkat çekilmiş ancak sonrasında haber nötr bir bilgilendirmeden, korku verici bir tonlamaya dönüşmüştür. Haber başlığında yer alan “tüm paranızı kaybedebilirsiniz” ifadesi söz konusu korku algısını besleyen unsur olarak ön plana çıkmaktadır.

Seçili örnek haber başlıklarından da görülebileceği üzere haberlerde kullanılan dil, sözcük ve ifadeler tek yönlü bir algı yaratmaya yönelik değildir. İncelenen haberlerde kripto paraların okuyuculara farklı şekillerde sunulduğu gözlemlenmiştir. Haberler olumlu ve olumsuz algılar taşıyabildikleri gibi nötr algıya sahip içerikte de olabilmektedir.

Bu noktada odak grup görüşmesindeki katılımcılara yönelik soruların hazırlanması amacıyla çalışma kapsamında olmayan pilot görüşme katılımcıları ile yapılan görüşmede haberler “Olumlu”, “Olumsuz” ve “Nötr” olmak üzere üç kategoriye ayrılmış ve odak grup görüşmesinde kullanılmak üzere yarı EK 1’de verilen yarı yapılandırılmış mülakat formu hazırlanmıştır.

3.7. Verilerin Analizi ve Bulgular

Odak grup görüşmesine katılan katılımcıların demografik özellikleri Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4. Odak Grup Katılımcılarının Demografik Özellikleri

Değişken	Değişken Tanımı	Frekans	%
Cinsiyet	Erkek	23	76,7%
	Kadın	7	23,3%
Yaş	20-30	6	20,0%
	30-40	14	46,7%
	40-50	7	23,3%
	50 ve üzeri	3	10,0%
Eğitim	İlköğretim	2	6,7%
	Lise	5	16,7%
	Lisans	18	60,0%
	Lisansüstü	5	16,7%
Medeni Hal	Evli	17	56,7%
	Bekar	13	43,3%

Buna göre katılımcıların %76,7’si erkek, %23,3ü kadınlardan oluşmaktadır. Katılımcıların %20’si 20-30 yaş, %46,7’si 30-40 yaş, %23,3’ü 40-50 yaş, %10’u ise 50 ve üzeri yaşta, katılımcıların %90’lık kısmı 50 ve altı yaş grubundadır. Katılımcıların %6,7’si ilköğretim, %16,7’si lise, %60’ı lisans, %16,7’si ise lisansüstü eğitime sahiptir. Katılımcıların %56,7’si evli, %43,3’ü ise bekar. Katılımcıların %93,3’ü en az 5.000 TL ve üzerinde aylık gelire sahiptir.

Tablo 5. Odak Grup Katılımcılarının Yatırım Kararlarını Verme Şekilleri

	Frekans	Yüzde	
Kripto para yatırım kararlarınızı neye göre belirlersiniz?	Teknik Analiz	18	22,0%
	Temel Analiz	11	13,4%
	Sosyal Medyada Yer Alan Haber / Öneriler	21	25,6%
	Medyada Yer Alan Haber / Öneriler	15	18,3%
	Aracı Kurum / Borsa Önerileri	9	11,0%
	Arkadaş Tavsiyesi	8	9,8%

Katılımcıların %25,6’lık kısmı kripto para yatırım kararlarını sosyal medyada yer alan haber ve önerilere göre şekillendirirken, %22’si teknik analiz, %13,4’ü ise temel analize göre yatırım kararı aldığını belirtmiştir. Medyada yer alan haberlerin içeriğinden bağımsız olarak yatırım kararı alanların oranı %18,3 olurken, işlem yaptığı

aracı kurum ya da borsanın önerisi ile işlem yapanlar %11, arkadaş tavsiyesi ile işlem yapanlar ise %9,8 seviyesindedir.

Tablo 6. Odak Grup Katılımcılarının Kripto Paraları Tanıma Süreleri

		Frekans	Yüzde
Kripto paralar hakkında ne kadar süredir bilginiz var?	1 yıldan az	4	13,3%
	1-3 yıl	17	56,7%
	3-5 yıl	7	23,3%
	5 yıldan fazla	2	6,7%

Katılımcıların %13,3'ü 1 yıldan az, %56,7'si 1-3 yıl arası, %23,3'ü 3-5 yıl, %6,7'si ise 5 yıldan fazla süredir kripto para konusunda bilgiye sahiptir.

Tablo 7. Odak Grup Katılımcılarının Kripto Paralara İlişkin Haberleri Takip Sıklıkları

		Frekans	Yüzde
Kripto para piyasalarına ilişkin gelişmeleri hangi sıklıkta takip ediyorsunuz?	Her gün	20	67%
	Haftada bir	2	7%
	Haftada birkaç kez	6	20%
	Diğer	2	7%

Katılımcıların %67'si her gün, %7'si haftada bir gün, %20'si haftada birkaç kez, %7'si ise farklı sıklıklarda kripto para piyasalarına dair gelişmeleri takip ettiklerini belirtmişlerdir.

Yapılan odak grup görüşmelerinin sonucunda elde edilen tema ve kategoriler Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Odak Grup Görüşmeleri Sonucu Elde Edilen Tema ve Kategoriler

Tema	Kategori
Olumlu algıya sahip haberlerin yarattığı etki	Güven verici
	Yönlendirici
	Teşvik edici
Olumsuz algıya sahip haberlerin yarattığı etki	Korkutucu
	Uyarıcı
	Uzaklaştıran
Nötr algıya sahip haberlerin yarattığı etki	Bilgilendirici
	Önerici
Kripto paralar hakkında çıkan haberlerin yatırım kararları üzerine etkileri	Olumlu etki
	Olumsuz etki

Olumlu algıya sahip haberlerin yarattığı etki temasına ilişkin elde edilen kategoriler ve kodlar Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Olumlu Algıya Sahip Haberlerin Yarattığı Etki Temasına İlişkin Elde Edilen Kategoriler ve Kodlar

Kategori	Kodlar	Frekans	%	Ort.%
Güven Verici	Kripto paralara güven duymayı sağlar	19	63,3	73,3
	Kripto paraların gelecekte de var olacağı düşüncesini pekiştirir	22	73,3	
	Blokzincir teknolojisinin güvenilirliğini pekiştirir	25	83,3	
Yönlendirici	Farklı kripto paralara yatırım algısı oluşturur	16	53,3	53,3
	Portföy çeşitlendirmesine yönelik algı oluşturur	14	46,7	
	Kripto paraların farklı alanlarda da kullanılabileceğine yönelik fikir uyandırır	18	60,0	
Teşvik Edici	Kripto paralara yapılan yatırım miktarının artırılmasına yönelik algı oluşturur	13	43,3	45,6
	Yazılı ve sosyal medyada yer alan haberlerin daha çok takip edilmesini sağlar	11	36,7	
	Yatırım tercihlerinin kripto paralar lehine değiştirilmesini sağlar	17	56,7	

Olumlu algıya sahip haberlerin yarattığı etki temasına ilişkin güven verici kategori ile ilgili kodların ortalaması %73,3, yönlendirici kategorisi ile ilgili kodların ortalaması %53,3, teşvik edici kategorisi ile ilgili kodların ortalaması ise %45,6’dır.

Katılımcıların %63,3'ü güven verici kategorisindeki olumlu algıya sahip haberlerin kripto paralara güven duymayı sağladığını, katılımcıların %73,3'ü kripto paraların gelecekte de var olacağı düşüncesini pekiştirdiğini, katılımcıların %83,3'ü ise blokzincir teknolojisinin güvenilirliğini pekiştirdiğini belirtmiştir. Yönlendirici kategorisi altında değerlendirilen olumlu algıya sahip haberler katılımcıların %53,3'ü nezdinde farklı kripto paralara yatırım algısı oluşturmakta, katılımcıların %46,7'si nezdinde portföy çeşitlendirmesine yönelik algı oluşturmakta, katılımcıların 60'ı nezdinde de kripto paraların farklı alanlarda kullanılabileceğine yönelik fikir uyandırmaktadır. Teşvik edici kategorisi altında değerlendirilen olumlu algıya sahip haberler katılımcıların %43,3'ü nezdinde kripto paralara yapılan yatırım miktarının artırılmasına yönelik algı oluşturmakta, katılımcıların %36,7'si nezdinde yazılı ve sosyal medyada yer alan haberlerin daha çok takip edilmesini sağlamakta, katılımcıların %56,7'si nezdinde de yatırım tercihlerinin kripto paralar lehine değiştirilmesini sağlamaktadır.

Olumsuz algıya sahip haberlerin yarattığı etki temasına ilişkin elde edilen kategoriler ve kodlar Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10. Olumsuz Algıya Sahip Haberlerin Yarattığı Etki Temasına İlişkin Elde Edilen Kategoriler ve Kodlar

Kategori	Kodlar	Frekans	%	Ort.%
Korkutucu	Kripto paralara yatırım fikrini sorguladır	14	46,7	55,6
	Kripto para fiyatlarının daha sık takip edilmesine neden olur	16	53,3	
	Farklı kripto para girişimlerinin doğruluğuna dair şüphe uyandırır	20	66,7	
Uyarıcı	Yatırım konusunda sosyal medya veya arkadaş önerileri ile işlem yapılmamasını sağlar	25	83,3	82,2
	Güvenilir borsa ve işlem platformlarına yönlendirir	27	90,0	
	Kripto paralar konusunda uzman kişilerden yardım alınması fikrini pekiştirir	22	73,3	
Uzaklaştıran	Kripto paralara yatırım yapılması fikrinden uzaklaştırır	13	43,3	34,2
	Mevcut kripto para yatırımlarına dair şüphe uyandırır	11	36,7	
	Kripto paralara yapılan yatırımın azalmasına neden olur	12	40,0	
	Kripto para yatırımlarını sonlandırıcı etkide bulunur	5	16,7	

Olumsuz algıya sahip haberlerin yarattığı etki temasına ilişkin korkutucu kategorisi ile ilgili kodların ortalaması %55,6, uyarıcı kategorisi ile ilgili kodların ortalaması %82,2, uzaklaştıran kategorisi ile ilgili kodların ortalaması ise %34,2'dir. Korkutucu kategorisi altında değerlendirilen olumsuz algıya sahip haberler katılımcıların %46,7'si nezdinde kripto paralara yatırım fikrini sorgulatmakta, katılımcıların %53,3'ü nezdinde kripto para fiyatlarının daha sık takip edilmesine neden olmakta, katılımcıların %66,7'si nezdinde ise farklı kripto para girişimlerinin doğruluğuna dair şüphe uyandırmaktadır. Uyarıcı kategorisi altında değerlendirilen olumsuz algıya sahip haberler katılımcıların %83,3'ü nezdinde yatırım konusunda sosyal medya veya arkadaş önerileri ile işlem yapılmamasını sağlamakta, katılımcıların %90'ını güvenilir borsa ve işlem platformlarına yönlendirmekte, katılımcıların %73,3'ü nezdinde de kripto paralar konusunda uzman kişilerden yardım alınması fikrini pekiştirmektedir. Uzaklaştıran kategorisi altında değerlendirilen olumsuz algıya sahip haberlerin katılımcıların %43,3'ünü kripto paralara yatırım yapılması fikrinden uzaklaştırdığını, katılımcıların %36,7'si nezdinde mevcut kripto para yatırımlarına dair şüphe uyandırdığını, katılımcıların %40'ının kripto paralara yapılan yatırımın azalmasına neden olduğunu, katılımcıların %16,7'sinin ise kripto para yatırımlarını sonlandırıcı etkide bulunduğunu görmekteyiz.

Nötr algıya sahip haberlerin yarattığı etki temasına ilişkin elde edilen kategoriler ve kodlar Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11. Nötr Algıya Sahip Haberlerin Yarattığı Etki Temasına İlişkin Elde Edilen Kategoriler ve Kodlar

Kategori	Kodlar	Frekans	%	Ort.%
Bilgilendirici	Kripto paraların fiyat seviyelerinin takibine imkân sağlar	20	66,7	65,0
	Kripto paralarla ilgili yeni fikirlere dair zemin hazırlar	19	63,3	
Önerici	Kripto paralarla ilgili bilinmeyen başlıkların araştırılmasına zemin sağlar	22	73,3	50,0
	Kripto paralara yatırım konusunda fikir verir	14	46,7	
	Yatırım önerisi içeriği vardır.	9	30,0	

Nötr algıya sahip haberlerin yarattığı etki temasına ilişkin olarak, bilgilendirici kategorisi ile ilgili kodların ortalaması %65, önerici kategorisi ile ilgili kodların ortalaması ise %50'dir. Katılımcıların %66,7'si bilgilendirici kategorisi altındaki nötr

algıya sahip haberlerin, kripto paraların fiyat seviyelerinin takip edilmesine imkân sağladığını, katılımcıların %63,3'ü bilgilendirici kategorisindeki nötr algıya sahip haberlerin, kripto paralarla ilgili yeni fikirlere dair zemin hazırladığını belirtmişlerdir. Nötr algıya sahip haberlerden önerici kategorisi altındaki haberler, katılımcıların %73,3'ü nezdinde kripto paralarla ilgili bilinmeyen başlıkların araştırılmasına zemin hazırlamakta, katılımcıların %46,7'si nezdinde kripto paralara yatırım konusunda fikir vermekte, katılımcıların %30'u nezdinde de yatırım önerisi içeriği vermektedir.

Kripto paralar hakkında çıkan haberlerin yatırım kararları üzerine etkileri temasına ilişkin elde edilen kategoriler ve kodlar Tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 12. Kripto Paralar Hakkında Çıkan Haberlerin Yatırım Kararları Üzerine Etkileri Temasına İlişkin Elde Edilen Kategoriler ve Kodlar

Kategori	Kodlar	Frekans	%	Ort.%
Olumlu Etki	Kripto para yatırımlarını motive edici özelliğindedir	19	63,3	63,7
	Kısa vadeli yatırım tercihlerini kripto paralar lehine değiştirir	21	70,0	
	Orta vadeli yatırım tercihlerini kripto paralar lehine değiştirir	14	46,7	
	Uzun vadeli yatırım tercihlerini kripto paralar lehine değiştirir	12	40,0	
	Fiyatlardaki volatilité karşısında anlık olarak verilen hatalı kararları engeller	22	73,3	
	Kripto paralara yapılan yatırımın uzun vade projeksiyonu ile yapılmasına neden olur	13	43,3	
	Blokzincir altyapısı kullanan farklı yatırım araçlarının kullanımını pekiştirir	22	73,3	
	Kripto para konusunda fazla olumlu olunmasına neden olabilir	23	76,7	
Yasal düzenleme ve yeniliklerden haberdar olunmasını sağlar	26	86,7		
Olumsuz Etki	Kısa vadeli yatırım tercihlerini kripto paralar aleyhine değiştirir	19	63,3	68,9
	Orta vadeli yatırım tercihlerini kripto paralar aleyhine değiştirir	17	56,7	
	Uzun vadeli yatırım tercihlerini kripto paralar aleyhine değiştirir	16	53,3	
	Kripto para konusunda fazla olumsuz olunmasına neden olabilir	22	73,3	
	Yanlış ve hatalı yatırım kararlarına neden olabilir	25	83,3	
	Doğrulanmamış haberlerin etkisi ile maddi kayıplara neden olabilir	25	83,3	

Kripto paralar hakkında çıkan haberlerin yatırım kararları üzerine etkileri temasına ilişkin olarak, olumlu etki kodlarının ortalaması %63,7, olumsuz etki kodlarının ortalaması ise %68,9'dur. Olumlu etki kategorisindeki haberlerin katılımcıların;

- %63,3'ü nezdinde kripto para yatırımlarını motive edici,
- %70'i nezdinde kısa vadeli yatırım tercihlerini kripto paralar lehine değiştirci,
- %46,7'si nezdinde orta vadeli yatırım tercihlerini kripto paralar lehine değiştirci,
- %40'ı nezdinde uzun vadeli yatırım tercihlerini kripto paralar lehine değiştirci olduğu gözlenirken,
- Katılımcıların %73,3'ü nezdinde fiyatlardaki volatilitenin karşısında anlık olarak verilen hatalı kararları engellediği,
- %43,3'ü nezdinde kripto paralara yapılan yatırımların uzun vadeli projeksiyon ile yapılmasını sağladığı,
- %73,3'ü nezdinde blokzincir altyapısını kullanan farklı yatırım araçlarının kullanımını pekiştirdiği, %76,7'si nezdinde kripto para konusunda fazla olumlu bulunmasına neden olabileceği,
- %86,7'si nezdinde ise yasal düzenleme ve yeniliklerden haberdar olunmasını sağladığı görülmektedir.

Olumsuz etki kategorisindeki haberlerin katılımcıların;

- %63,3'ü nezdinde kısa vadeli yatırım tercihlerini kripto paralar aleyhine değiştirci,
- %56,7'si nezdinde orta vadeli yatırım tercihlerini kripto paralar aleyhine değiştirci,
- %53,3'ü nezdinde uzun vadeli yatırım tercihlerini kripto paralar aleyhine değiştirci olduğu gözlenirken,
- Katılımcıların %73,3'ü nezdinde kripto paralar konusunda fazla olumsuz bulunmasına neden olduğu, %83,3'ü nezdinde yanlış ve hatalı kararlara neden olabildiği,
- %83,3'ü nezdinde doğrulanmamış haberlerin etkisi ile maddi kayıplara neden olabileceği görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada kripto paraların medyada temsili ve çıkan haberlerin yatırımcı algısı üzerine etkisi incelenmiştir.

Gerçekleştirilen araştırma sonucunda, araştırma katılımcılarının kripto paralar hakkında medyada çıkan haberlerle ilgili görüşlerinin 4 tema altında toplandığı görülmüştür. Söz konusu temalar “olumlu algıya sahip haberlerin yarattığı etki”, “olumsuz algıya sahip haberlerin yarattığı etki”, “nötr algıya sahip haberlerin yarattığı etki” ve “kripto paralar hakkında çıkan haberlerin yatırım kararları üzerine etkileri” şeklindedir. “Olumlu algıya sahip haberlerin yarattığı etki” teması için “güven verici”, “yönlendirici” ve “teşvik edici” olmak üzere üç kategori tespit edilmiştir. “Olumsuz algıya sahip haberlerin yarattığı etki” teması için “korkucu”, “uyarıcı” ve “uzaklaştıran” olmak üzere üç kategori belirlenmiştir. “Nötr algıya sahip haberlerin yarattığı etki” teması için ise “bilgilendirici” ve “önerici” olmak üzere iki kategori belirlenmiştir. “Kripto paralar hakkında çıkan haberlerin yatırım kararları üzerine etkileri” teması için ise “olumlu” ve “olumsuz” etkiler olmak üzere iki kategori belirlenmiştir.

Çalışmada 30 kişi ile gerçekleştirilen odak grup görüşmesindeki toplam ifade sayısı 700 olmuştur. Bu ifadelerin 155’i (%22,1) olumlu algıya sahip haberlerin yarattığı etkiyle ilgili, 165’i (%23,5) olumsuz algıya sahip haberlerin yarattığı etkiyle ilgili, 84’ü (%12) nötr algıya sahip haberlerin yarattığı etkiyle ilgili ve 296’sı (%42,2) kripto paralar hakkında çıkan haberlerin yatırım kararları üzerine etkileri ile ilgilidir. Toplam ifade sayıları üzerinden ele alındığında katılımcıların haberlerin algı yönüne nazaran kripto paralar hakkında çıkan haberlerle daha çok ilgilendiğini söylemek mümkündür. Olumlu ve olumsuz algıya sahip haberlere ilişkin ifade sayılarındaki benzerlik bu durumu destekler niteliktedir.

Kripto paralar hakkında çıkan olumlu algıya sahip haberlerin güven verici olduğuna dair ifade sayısı 66, yönlendirici olduğuna dair ifade sayısı 48, teşvik edici olduğuna dair ifade sayısı ise 41’dir. Buna göre kripto paralar hakkında çıkan olumlu algıya sahip 155 ifadenin %42,5’i güven verici, %30,9’u yönlendirici, %26,4’ü ise teşvik edici niteliktedir. Katılımcıların olumlu algıya sahip haberlerin güven verici etkilerinden daha fazla söz ettiğini söylemek mümkündür. Katılımcıların güven verici kategorisine ilişkin frekans ortalamasının yüksekliği bu durumu destekler niteliktedir.

Bununla birlikte olumlu algıya sahip haberlerin bu algıya rağmen yönlendirici ve teşvik edici etkisinin az olduğundan bahsedilebilir. Bu durum kripto paralara yatırım yapan ya da yeni yatırım yapacak yatırımcılar için olumlu haberlerin etkisinin tek kriter olmadığı sonucunu ortaya koyabilir.

Kripto paralar hakkında çıkan olumsuz algıya sahip haberlerin korkutucu olduğuna dair ifade sayısı 50, uyarıcı olduğuna dair ifade sayısı 74 ve uzaklaştıran olduğuna dair ifade sayısı ise 41'dir. Buna göre kripto paralara hakkında çıkan olumsuz algıya sahip 165 ifadenin %30,3'ü korkutucu, %44,8'i uyarıcı ve %24,8'i ise uzaklaştıran niteliktedir. Katılımcıların olumsuz algıya sahip haberlerin uyarıcı etkilerinden daha fazla söz ettiğini söylemek mümkündür. Uyarıcı kategorisindeki ifade sayısının fazlalığının yanı sıra ortalamasının da yüksek olması bu durumu desteklemektedir. Bu durum olumsuz algıya sahip haberlerin, yatırımcı nezdinde beklendiği gibi kripto paralara yatırım yapmaktan uzaklaştıran değil, kripto para yatırımları konusunda daha bilinçli ve güvenilir tercihler yapılması gerektiği varsayımını ortaya koyabilir.

Kripto paralar hakkında çıkan nötr algıya sahip haberlerin bilgilendirici olduğuna dair ifade sayısı 39, önerici olduğuna dair ifade sayısı ise 45'tir. Buna göre kripto paralar hakkında çıkan nötr algıya sahip 84 ifadenin %46,4'ü bilgilendirici, %53,5'i ise önerici niteliktedir. Katılımcıların nötr algıya sahip haberlerin önerici etkilerinden daha fazla söz ettiğini söylemek mümkündür. Bu durum nötr algıya sahip haberlerin nötr algısına karşın önerici etkisinin daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır.

Kripto paralar hakkında çıkan haberlerin yatırım kararları üzerinde olumlu etkisinin olduğunu belirten ifade sayısı 172, olumsuz etkisinin olduğunu belirten ifade sayısı ise 124'tür. Buna göre kripto paralar hakkında çıkan haberlerin yatırım kararlarına etkisini belirten 296 ifadenin %58,1'i olumlu, %41,8'i ise olumsuz niteliktedir. Katılımcıların kripto paralar hakkında çıkan haberlerin olumlu etkilerinden daha çok söz ettiğini söylemek mümkündür. Ayrıca katılımcılar olumlu etki uyandıran haberler karşısında %70 ortalama ile kısa vadeli yatırım kararlarını kripto paralar lehine değiştirirken, olumsuz etki uyandıran haberler karşısında bu oran %63,3 ile daha düşüktür. Bu durumu kripto para yatırımcılarının olumsuz etki uyandıran haberler karşısında tepki verme hızlarının daha düşük olduğu şeklinde yorumlamak mümkün olabilir. Olumsuz etki uyandıran haberlerin yanlış ve hatalı

yatırım kararlarına neden olabileceği ile, doğrulanmamış haberlerin etkisinin kayıpların yaşanabileceğine yönelik kullanılan ifadeler, bu durumu desteklemektedir.

Kripto paralar son on yıl gibi görece çok kısa bir süredir gündemde olmakla birlikte, ekonomi ve finans dünyasında halen kripto paraların gerek geçerlilikleri gerekse de gelecekte ne kadar kalıcı olup olmayacaklarına ilişkin tartışmalar sürmektedir. Bu nedenle kripto para konusunun ilerleyen dönemlerde yazılı ve görsel medyada çok daha fazla yer bulabileceği beklentisi ile farklı zamanlarda çalışma yeni yöntemlerle tekrar ele alınabilir.

Kripto paraların teknolojik arka planı ve bu teknolojinin tartışılmasından ziyade, kripto paraların bir yatırım aracı olduğu varsayımı ile bu yatırım aracına ilişkin yatırımcı algısının ele alındığı bu çalışmada görece kısa bir zaman dilimi ve kısıtlı bir araştırma evreni çalışmaya dahil edilmiştir. Kripto para olgusunun henüz yeni oluşmaya başlaması nedeniyle, çalışmanın daha uzun bir zaman dilimini kapsayacak şekilde ele alınması daha farklı sonuçlar ortaya çıkarabilir.

Çalışmanın yapıldığı zaman dilimi içinde kripto para fiyatlarının yükselen bir trend içinde olması da çalışma sonuçlarını etkiler niteliktedir. Kripto paralara ilişkin olumsuz fiyat hareketlerinin ağırlıkta olduğu farklı bir zaman diliminde yapılacak çalışmalar farklı sonuçlar verebilecektir.

Halen kripto paralarla ilgili dünya genelinde ortak bir yasal düzenlemenin yapılmamış olması ve kısa vadede bu duruma ilişkin uluslararası kamuoyunun ortak bir konsensüs üzerinde buluşamamış olması nedeniyle ilerleyen dönemde araştırmacılar olası yasal düzenleme etkilerinden sonra konuyu farklı açılardan tekrar ele alabilirler.

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden odak grup çalışması aracılığıyla katılımcıların düşünceleri araştırılmıştır. Araştırmacılar karma araştırma desenleri ile farklı araştırmalar yapabilirler.

Araştırma sadece Türkiye'deki haber siteleri üzerinden elde edilen haberlerin yine Türkiye'deki katılımcılar üzerindeki etkilerini ölçmeyi amaçlamıştır. Farklı ülkelerde farklı katılımcılar için çalışma tekrarlanabilir. Haber alma tercihleri göz önüne alındığında, benzer çalışmaların sosyal medyada yer alan haberler temel alınarak gerçekleştirilmesi araştırmacılar için farklı bir çalışma alanı oluşturabilir.

KAYNAKÇA

- Ağan, B. Ve Aydın, Ü. (2018). Kripto Para Birimlerinin Küresel Etkileri: Asimetrik Nedensellik Analizi. Uluslararası Katılımlı 22. Finans Sempozyumu, 797-816.
- Akdağ, M. (2019). Kripto Paralizasyon ve Türkiye Ekonomisi İçin Bir Uygulama. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Erzurum.
- Akylek, S., Yıldırım, H. M., & Tok, Z. Y. (2011). Kriptoloji ve Uygulama Alanları; Açık Anahtar Altyapısı ve Kayıtlı Elektronik Postalar. Popüler Bilim Dergisi(168), 1-27.
- Aktaş, S. (2021). Gelişmekte Olan Ülkelerde Kripto Para Kullanımının Davranışsal Finans Perspektifinden Analizi: Türkiye Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Altınbaş Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Alpago, H. (2018). Bitcoin'den Selfcoin'e Kripto Para. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi, 3(2), 411-428.
- Alsancak, B. C. (2020). Tüketicilerin Ödeme Yöntemi Olarak Kripto Para Kullanımına Yönelik Tutumları Üzerine Bir Araştırma. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Arıkan, N. İ. (2020). Para Kuramı Açısından Kripto Paraların Ekosistemi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Aslan, A. (2018). Kripto Para Olgusu ve Blockchain Teknolojisi: Ekonomik Aktörlerin Tepkisi, Maliyet Analizi, VAR Modeli Ve Granger Nedensellik Testi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara. 1-109.
- Aslan, B. (2020). Kripto Para Birimlerinin Rezerv Para Olabilme Potansiyeli. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Ata, B. (2019). Google Trends Verileri ile Kripto Para İlişkisi: Bitcoin Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur.

Atik, M., Köse, Y., Yılmaz, B. ve Sağlam, F. (2015). Kripto Para: Bitcoin ve Döviz Kurları Üzerine Etkileri. *Bartın Üniversitesi İİBF Dergisi*, 6(11), 247-261.

Başaran, E. (2019). Bitcoin Piyasası ve Türkiye’de Farkındalığının Tespiti. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.

Bayraktar, S. (2017). Yüksek Ökçeler Öyküsünün Eleştirel Söylem Analizi İle Değerlendirilmesi. *Uluslararası Turizm Ekonomi ve İşletme Bilimleri Dergisi*, 1(2), 23-28.

Bilseloğlu, A. T. (2022). Kripto Paranın Doğuşu, Gelişimi ve Türkiye’deki Seyri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bryman, A. (2012). *Social Research Methods*, 4. Edition, Oxford University Press, New York.

Bulut, E. ve Bekar, S. A. (2020). Yatırımcı İrrasyonelitesi Bağlamında Kripto Para Piyasası. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, (652), 65-89.

Cengiz, K. (2018). En Popüler Kripto Para Birimi: Bitcoin. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 87-100.

Ceylan, F., Ekinci, R., Tüzün, O., Kahyaoğlu, H. (2018). Kripto Para Piyasasında Balonların Tespiti: Bitcoin ve Ethereum Örneği. *Business & Management Studies*, 6(3), 263-274.

Ceylan, M. E. (2019). Bitcoin Ekonomisi: Kripto Para Bitcoin’in Finans Sektörü İçindeki Yeri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Batman.

Coinhills İnternet Sitesi, <https://www.coinhills.com/market/currency>, (Erişim) 24.04.2022

Coinmarketcap İnternet Sitesi, <https://coinmarketcap.com/tr/charts/>, (Erişim) 24.04.2022.

Coinmarketcap İnternet Sitesi, <https://coinmarketcap.com/tr/fiat-currencies>, (Erişim) 24.04.2022

- Çağlar, B. (2019). Finansal Haberlerin Bitcoin Fiyatlarına Etkisinin Yapay Sınır Ağları İle Analizi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Çakmak, M. (2019). Kripto Paraların Gelişim Süreci, Blok Zincir Teknolojisi ve Kripto Paraların Türkiye’de Vergilendirilmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çarkacıoğlu, A. (2016). Kripto-Para Bitcoin. Araştırma Raporu, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Dairesi.
- Çelikhan, F. F. (2019). Bitcoin Kullanım Davranışına Yönelik Bir Araştırma. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Çetinkaya, Ş. (2018). Kripto Paraların Gelişimi ve Para Piyasalarındaki Yerinin Swot Analizi İle İncelenmesi. Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Bilimleri Akademik Araştırmalar Dergisi, 2(5), 11-21.
- Çolak, Y. (2019). Sanal Para ve Finans Piyasaları: Türkiye Üzerine Bir Uygulama. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.
- Dedeoğlu, G. (2013). Medya ve İletişim Çalışmalarında Teun A. Van Dijk’in Yaklaşımı Bağlamında Eleştirel Söylem Çözümlemesi ve Söylem Olarak Haberin Çözümlemesi. Sosyal Bilimler Dergisi 3(1), 38-58.
- Dilek, Ş. (2018). Blockchain Teknolojisi ve Bitcoin, Araştırma Raoru, SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Doğantekin, S. ve Usta, A. (2019). Blockchain 101 V2, Araştırma Raporu, Bankalararası Kart Merkezi.
- Durdu, E. (2018). Kripto Para Birimi Olarak Bitcoin ve Ceza Hukuku. Yüksek Lisans Tezi. Galatasaray Üniversitesi. İstanbul. 1-248.
- Ece, E. (2019). Sanal Para Örneği Bitcoin’in Finansal Piyasalar Üzerine Etkileri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Batman.

Ekşioğlu, E. (2017). Elektronik Para Kullanımının Ekonomik Etkileri Türkiye Üzerinde Bir Uygulama. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Ergun, T. (2013), Makroekonomiye Giriş, Detay Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara.

Evlimoğlu, U. ve Gümüş, U. T. (2018). İtibari Paranın Kullanımdan Kaldırılmasına Yönelik Teorik Bir Değerlendirme. LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi, (9(2), 167-183.

Google Trends İnternet Sitesi, https://trends.google.com/trends/explore?date=2015-01-01%202021-12-31&geo=TR&q=%2Fm%2F0vpj4_b,%2Fm%2F05p0rrx, (Erişim) 24.04.2022

Gülcan, C. (2021). Nitel Bir Veri Toplama Aracı: Odak (focus) Grup Tekniğinin Uygulanışı ve Geçerliliği Üzerine bir Çalışma. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü e-Dergisi, 4(2), 94-109.

Güleç, Ö. F., Çevik, E., Bahadır, N. (2018). Bitcoin ile Finansal Göstergeler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7(2), 18-37.

Güleç, T. C. ve Aktaş, H. (2019). Kriptopara Birimleri Piyasasında Pump&Dump Manipulasyonlarının İki Aşamalı Analizi. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 33(8), 919-931.

Gültekin, Y. (2017). Kripto Para Birimleri ve Yatırım Aracı Olarak Kullanımı: Tarihsel Volatiliteleri Bağlamında Bir Değerlendirme. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Gültekin, Y. Ve Bulut, Y. (2016). Bitcoin Ekonomisi: Bitcoin Eko-Sisteminden Doğan Yeni Sektörler ve Analizi. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(3), 82-92.

Gültekin, Y., Özdemir, F. S., Varıcı, İ. (2019). Kripto Para Birimlerinin Piyasa Değerlerindeki Değişimlerin Analizi. Yönetim ve Ekonomi, 26(2), 677-688.

Güven, Ö. (2020). Dijital Dönüşümde Blokzincir Teknolojisi ve Bitcoin'in Ekonomiye Etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Güven, V. ve Şahinöz, E. (2018). Blokzincir- Kripto Paralar- Bitcoin Satoshi Dünyayı Değiştiriyor. (2. Baskı). İstanbul: Kronik Kitap Yayıncılık.

Hayes, A. S. (2017). Cryptocurrency Value Formation: An Empirical Study Leading to a Cost of Production Model for Valuing Bitcoin. *Telematics and Informatics*, 34(7), 1308-1321.

Işık, Ş. R. (2021). Covid-19 Sürecinde Sanal Paralar: Bitcoin Üzerine Bir İnceleme. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.

İçellioğlu, C. Ş., Öztürk, M. B. E. (2018). Bitcoin ile Seçili Döviz Kurları Arasındaki İlişkinin Araştırılması: 2013-2017 Dönemi için Johansen Testi ve Granger Nedensellik Testi. *Maliye ve Finans Yazıları*, 2018(109), 51-70.

İşgör, M. (2019). Kripto Para Birimi Olan Bitcoin ve Blockchain Teknolojisinin Ortaya Çıkışı Bugüne Kadarki Gelişim Süreci İle Gelecekteki Durumu. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

İşler, Z. (2022). Kripto Paraların, Fiat Para Fonksiyonları Üzerine Bir Değerlendirme. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kanat, E. ve Öget, E. (2018). Bitcoin ile Türkiye Ve G7 Ülke Borsaları Arasındaki Uzun Ve Kısa Dönemli İlişkilerin İncelenmesi. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(3), 601-614.

Kar, A. C. (2021). Kripto Para Piyasalarında Yatırımcıların Davranışlarının Araştırılması. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Karaağaç, G. A. ve Altınırnak, S. (2018). En Yüksek Piyasa Değerine Sahip On Kripto Paranın Birbirleriyle Etkileşimi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (79), 123-138.

Karatekin, Ş. (2019). Sanal Para Piyasası ve Türkiye Ekonomisi'ne Entegre Yolları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

- Kartal, A. (2019). Davranışsal Finans: Bitcoin Uygulaması. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kesebir, M, ve Günceler, B. (2019). Kripto Para Birimlerinin Parlak Geleceği. Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17, 601-621.
- Kırbaş, İ., (2018) “Blokzinciri Teknolojisi veyakın Gelecekteki Uygulama Alanları” Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, C.9, S.1, (78- 81).
- Kırkıl, K., Özer, B. ve Özkaynak, F., (2012) “ Kaos Tabanlı Kriptolojik Özetleme Fonksiyonları” Akıllı Sistemlerde Yenilikler ve Uygulamaları Sempozyumu ,Trabzon.
- Koç, E. (2019). Paranın Tarihi, Evrimi ve Kripto Paralar: Dünya ve Türkiye Yansımaları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Koçoğlu, Ş., Çevik, Y. E., Tanrıöven, C. (2016). Bitcoin Piyasalarının Etkinliği, Likiditesi ve Oynaklığı. İşletme Araştırmaları Dergisi, 8(2), 77-97.
- Konuşkan, A., Teker, T., Ömürbek, V., Bekci, İ. (2019). Kripto Paraların Fiyatları Arasındaki İlişkinin Tespitine Yönelik Bir Araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 24(2), 311-318.
- Krueger, R.A. and Casey, M.A. (2000). Focus groups: A practical guide for applied research. California: Sage Pub.
- Metin, İ. ve Yakut, E. (2018). Kripto Para Girişimciliğinde Güven Faktörü Üzerine Bir Araştırma. Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Dergisi, 7(2), 67-78.
- Mora Necla. (2008). Medya Çalışmaları Medya Pedagojisi ve Küresel İletişim, Alt Kitap, İstanbul.
- Nakamoto, S. (2018). Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System.
- Onwuegbuzie, A.J., Dickinson, W.B., Leech, N.L. and Zoran, A.G. (2009). A Qualitative Framework for Collecting and Analyzing Data in Focus Group Research, International Journal of Qualitative Methods, 8(3), Sam Houston State University, Huntsville.
- Orhan, O. Z. ve Erdoğan S. (2002). Para Politikası. (İkinci baskı). İstanbul: Avcı Ofset Kitabevi, 5-12.

Özdemir, Ç. (2021). Para ve Finans Teorisi Açısından Kripto Paralar: Bitcoin Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Özer Ömer. (2009). Eleştirel Haber Çözümlenmeleri. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Parasız, İ. (1999). Para Ekonomisi. (2.Baskı). Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları

Parasız, İ. (2006). Para Teorisi ve Politikası. (İkinci baskı). Ankara: Gazi Kitabevi, 7-27.

Polat, A., Yusufoglu, A. ve Çakır, M. (2018). Bitcoin Özelinde Sanal Paraların Türk Vergi Sistemi Karşısındaki Durumunun İncelenmesi. Vergi Dünyası Dergisi, 38 (445), 43-56.

Polat, M. (2018). Sosyal Medya ve Yatırım Araçlarının Değeri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Bitcoin Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Similarweb İnternet Sitesi,

https://pro.similarweb.com/#/industry/topsites/News_and_Media/792/1m?webSource=Total, (Erişim) 24.04.2022

Similarweb İnternet Sitesi,

https://pro.similarweb.com/#/industry/topsites/News_and_Media/792/1m?webSource=Total, (Erişim) 24.04.2022

Sütçü, C. ve Aytekin, Ç. (2018). Bitcoin ve Kripto Para İle İlgili Sosyal Medya Kullanıcılarının Girişimcilik Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma. Turkish Online Journal of Design Art and Communication , 8(3), 466-488.

Şahin, Ş., Bir, A.A., Suher, H.K., (2009). Odak Grup Yönetimi: Uygulamacılar Açısından Bir Değerlendirme, Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi, 11(11), 51-74.

Tabak, Ş. Ş. (2002). Elektronik Para ve Merkez Bankacılığı. (Uzmanlık Yeterlilik Tezi). Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Ankara.

- Tan, D. G. (2019). Kripto Para Piyasaları: Bitcoin ve Altcoin Analizi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Teker, E. (2019). Yatırımcıların Sanal Paralara Olan Yaklaşımları Bitcoin Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Teker, T., Konuşkan, A., Ömürbek, V., Bekçi, İ. (2020). Bitcoin ve Kripto Paralar Hakkında Çıkan Haberlerin Bitcoin Fiyatları Üzerine Etkisi. Maliye ve Finans Yazıları, 2020(113), 65-74.
- Tunga, Z. (2001). Makro İktisat. (Üçüncü Baskı). İstanbul: Filiz Kitabevi, 165-170.
- Turan, Z. (2018). Kripto Paralar, Bitcoin, Blockchain, Petro Gold, Dijital Para Ve Kullanım Alanları. Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11(3), 1-5.
- Turgut, E. (2020). Kripto Para ve Şifreleme Teknolojisi: Ekonometrik Veri Analizi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Turgut, E. ve Uçan, O. (2021). Kripto Para ve Blockchain Teknolojisi Ekonometrik Zaman Serisi Analizi. (1. Baskı). İstanbul: Hiper Yayınevi.
- Tüfek, B. Ü. (2017). Elektronik Ödeme Araçları ve Geleceğin Yaklaşımı Kripto Para. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Uçkun, N. ve Dal, L. (2021). Kripto Para Yatırımcılarında Finansal Risk Toleransı. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (89), 155-170.
- Uysal, Ü. (2019). Kripto Para ve Kripto Paranın Ticarete Kullanımı: Girişimcilerin ve Yatırımcıların Kripto Paraya İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Uzunoğlu, S. (2007), Para ve Döviz Piyasaları, Literatür Yayınları:92, 3.Baskı, İstanbul.

- Ünalır, B. (2021). Kripto Paraların Gelişimi Ve Dünya Finans Sektörü İçindeki Yeri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yalvaç, M. (2020). Medyada Anlam İnşası: Bitcoin Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Yazıcı, A. (1999). Sanal Para Uygulama Ortamları ve Etkileri. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, 5. Baskı, Seçkin Kitabevi: Ankara.
- Yıldırım, F. (2015). Kripto Paralar, Blok Zinciri Teknolojisi ve Uluslararası İlişkilere Muhtemel Etkileri. Medeniyet Araştırmaları Dergisi, 2(4), 81-97.
- Yıldırım, U. (2019). Finansal Teknolojiler ve Tüketici Yenilikçiliği Kapsamında Finansal Teknolojilere Uyum. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Yılmaz, F. ve Akkaya, G. C. (2020). Kripto Para Piyasalarında Etkinlik; Haftanın Günü Etkisi: Bitcoin ve Litecoin Örneği. Girişimcilik İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi, 4(8), 166-178.

EK 1: YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

- Kripto para yatırım kararlarınızı neye göre belirlersiniz?
- Kripto paralar hakkında ne kadar süredir bilginiz var?
- Kripto para piyasalarına ilişkin gelişmeleri hangi sıklıkta takip ediyorsunuz?
- Kripto paralar hakkında çıkan olumlu algıya sahip haberleri nasıl yorumlarsınız, bu haberlerin sizde yaptığı çağrışımlar nelerdir?
- Kripto paralar hakkında çıkan olumsuz algıya sahip haberleri nasıl yorumlarsınız, bu haberlerin sizde yaptığı çağrışımlar nelerdir?
- Kripto paralar hakkında çıkan nötr algıya sahip haberleri nasıl yorumlarsınız, bu haberlerin sizde yaptığı çağrışımlar nelerdir?
- Kripto paralar hakkında haberlerin yatırım kararlarınız üzerinde etkileri nelerdir?
- Eklemek istedikleriniz?

Kripto para nedir? Kripto para nedir ve nasıl çalışır?	20.02.2021	https://www.milliyet.com.tr/kripto-para-nedir-ve-nasil-calisir-454266
Kripto para medenileşti mi? Eskiye kıyasla ne kadar yaygın oldu?	20.02.2021	https://www.milliyet.com.tr/kripto-para-medenilestimi-454267
Bitcoin (BTC) nedir, nasıl oluştu? Bitcoin kaç TL, kaç dolar?	8.02.2021	https://www.milliyet.com.tr/bitcoin-nedir-nasil-olustu-bitcoin-kaç-trl-kaç-dolar-454268
Sanjacking ve Google'ın saldırıları nelerdir? Bitcoin'ün geleceği nedir?	11.02.2021	https://www.milliyet.com.tr/sanjacking-ve-google-ın-saldirilari-nelerdir-bitcoin-ün-gelecegi-nedir-454269
ABD'nin yeni bakanından Bitcoin yorumları geldi	21.02.2021	https://www.milliyet.com.tr/abd-nin-yeni-bakanindan-bitcoin-yorumlari-geldi-454270
Kripto para ile ticaretin önemi arttı	26.02.2021	https://www.milliyet.com.tr/kripto-para-ile-ticaretin-onemi-artti-454271
Bitcoin sadece kripto değil, 20 milyar dolar dolandırıcılar	26.02.2021	https://www.milliyet.com.tr/bitcoin-sadece-kripto-degil-20-milyar-dolar-dolandiricilar-454272
Son dakika: Bakanlık'tan 'Bitcoin' açıklaması! 'Yapılabilir...'	1.03.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-bakanlik-tan-bitcoin-aklismasi-yapilabilir-454273
Bitcoin 50 bin dolar üzerinde	21.03.2021	https://www.milliyet.com.tr/bitcoin-50-bin-dolar-uzerinde-454274
Suivi toplamı girişimlerine kripto paraıyla bağlı yapılabilecek	4.03.2021	https://www.milliyet.com.tr/suivi-toplami-girisimlerine-kripto-para-yla-bagl-yapilabilecek-454275
Bitcoin 50 bin doların altına yivendi	10.03.2021	https://www.milliyet.com.tr/bitcoin-50-bin-dolarin-altina-yivendi-454276
Parası kırılan Bitcoin yine düşüyor	9.03.2021	https://www.milliyet.com.tr/parasi-kirilan-bitcoin-yine-dusuyor-454277
Bitcoin 50 bin doların altına yivendi	10.03.2021	https://www.milliyet.com.tr/bitcoin-50-bin-dolarin-altina-yivendi-454278
Son dakika: Sınırda 'Bitcoin' para birimine operasyon: 150 CNY'de dışarıya alındı	11.03.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-sinirda-bitcoin-para-birimine-operasyon-150-cny-de-disariya-aldildi-454279
'Bitcoin' madencileri 4 milyon liraşın kaybetti	17.03.2021	https://www.milliyet.com.tr/bitcoin-madencileri-4-milyon-lirasin-kaybetti-454280
Bitcoin 60 bin doların altına yivendi	20.03.2021	https://www.milliyet.com.tr/bitcoin-60-bin-dolarin-altina-yivendi-454281
Kripto sanayisi pandemisi etkisi	21.03.2021	https://www.milliyet.com.tr/kripto-sanayisi-pandemisi-etkisi-454282
Bitcoin fiyatlarında hareketlilik azaldı	22.03.2021	https://www.milliyet.com.tr/bitcoin-fiyatlarinda-hareketlilik-azaldi-454283
Dünya bankası Bitcoin'e para ve NFT ile dünyaya bir ilk	24.03.2021	https://www.milliyet.com.tr/dunya-bankasi-bitcoin-e-para-ve-nft-ile-dunyaya-bir-ilk-454284
Bitcoin 50 bin doların altına yivendi	26.03.2021	https://www.milliyet.com.tr/bitcoin-50-bin-dolarin-altina-yivendi-454285
Pump Va Pump Nedir? Kripto para'da Pump ve Dump'ün Ne Demek?	28.03.2021	https://www.milliyet.com.tr/pump-va-pump-nedir-kripto-para-da-pump-ve-dump-un-ne-demek-454286
Payfakt Kripto para ile ödeme hizmetine başladı	30.03.2021	https://www.milliyet.com.tr/payfakt-kripto-para-ile-odeme-hizmetine-basildi-454287
Son dakika haberi: 'Bitcoin' madencileri 3 milyon liraşın kaybetti	1.04.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-haber-bitcoin-madencileri-3-milyon-lirasin-kaybetti-454288
Son dakika haberi: 'Bitcoin' para birimine operasyon: 150 CNY'de dışarıya alındı	2.04.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-haber-bitcoin-para-birimine-operasyon-150-cny-de-disariya-aldildi-454289
Bitcoin 58 bin dolar düzeyine geriledi	5.04.2021	https://www.milliyet.com.tr/bitcoin-58-bin-dolar-duzeyine-geriledi-454290
Kripto para piyasasındaki düşüşün nedeni ne? Doların güçlenmesi mi?	6.04.2021	https://www.milliyet.com.tr/kripto-para-piyasasindaki-dususun-nedeni-ne-dollarin-guclenmesi-mi-454291
Bitcoin 57 bin dolar düzeyine geriledi	8.04.2021	https://www.milliyet.com.tr/bitcoin-57-bin-dolar-duzeyine-geriledi-454292
Bitcoin'den yeni bir şey	11.04.2021	https://www.milliyet.com.tr/bitcoin-den-yeni-bir-sey-454293
Bitcoin Nası? Bitcoin ve Kripto Para Üzerine Yeterli Bilgiyi Nereden Bulabiliriz?	15.04.2021	https://www.milliyet.com.tr/bitcoin-nasi-bitcoin-ve-kripto-para-uzerine-yeterli-bilgiyi-nereden-bulabiliriz-454294
TCMB'den kripto para karar	16.04.2021	https://www.milliyet.com.tr/tcmb-den-kripto-para-karari-454295
Bitcoin 60 bin dolar düzeyine yivendi	16.04.2021	https://www.milliyet.com.tr/bitcoin-60-bin-dolar-duzeyine-yivendi-454296
Kripto para'da ABD borsasında	16.04.2021	https://www.milliyet.com.tr/kripto-para-da-abd-borsasinda-454297
Son dakika: Ortaya çıkan 'Bitcoin'ün fiyatı, Bitcoin'ün fiyatı	20.04.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-ortaya-cikan-bitcoin-un-fi-yati-bitcoin-un-fi-yati-454298
Türkiye'de bir ilk: 'Muharrem'in fiyatı, Bitcoin'ün fiyatı	20.04.2021	https://www.milliyet.com.tr/turkiye-de-bir-ilk-muharrem-in-fi-yati-bitcoin-un-fi-yati-454299
Son dakika: Kripto para fiyatlarında bir önceki günün fiyatından daha fazla düşüş	22.04.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-kripto-para-fi-yatlarinda-bir-onceki-gunun-fi-yatindan-daha-fazla-dusus-454300
Son dakika haberi: Bitcoin'e gelen haberler, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	22.04.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-haber-bitcoin-e-gelen-haberler-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454301
Kripto para madencileri, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	22.04.2021	https://www.milliyet.com.tr/kripto-para-madencileri-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454302
Kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	22.04.2021	https://www.milliyet.com.tr/kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454303
Bitcoin'den yeni bir şey	24.04.2021	https://www.milliyet.com.tr/bitcoin-den-yeni-bir-sey-454304
Bitcoin 55 bin dolar üzerinde	26.04.2021	https://www.milliyet.com.tr/bitcoin-55-bin-dolar-uzerinde-454305
Son dakika: Üstün kripto para için, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	28.04.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-ustun-kripto-para-icin-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454306
Son dakika haberi: Bitcoin'in fiyatını düşürdü	29.04.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-haber-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454307
Bitcoin fiyatlarında hareketlilik azaldı	11.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/bitcoin-fi-yatlarinda-hareketlilik-azaldi-454308
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	2.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454309
MAKULAN Kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	4.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/makulan-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454310
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454311
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454312
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454313
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454314
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454315
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454316
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454317
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454318
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454319
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454320
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454321
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454322
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454323
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454324
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454325
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454326
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454327
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454328
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454329
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454330
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454331
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454332
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454333
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454334
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454335
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454336
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454337
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454338
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454339
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454340
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454341
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454342
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454343
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454344
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454345
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454346
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454347
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454348
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454349
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454350
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454351
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454352
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454353
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454354
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	https://www.milliyet.com.tr/son-dakika-turkiye-de-kripto-para-piyasasinda-bitcoin-in-fi-yatini-dusurdü-454355
Son dakika: Türkiye'de kripto para piyasasında, Bitcoin'in fiyatını düşürdü	5.05.2021	

TURNİTİN RAPORU

IFYAZGAN_T

ORJİNALLİK RAPORU

% 16	% 15	% 5	% 9
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	acikbilim.yok.gov.tr İnternet Kaynağı	% 1
2	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	% 1
3	www.acarindex.com İnternet Kaynağı	% 1
4	Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBITAK) Öğrenci Ödevi	% 1
5	acikerisim.aku.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
6	acikerisim.nigde.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	% 1
7	dspace.balikesir.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
8	iksadyayinevi.com İnternet Kaynağı	% 1
9	Submitted to Atilim University Öğrenci Ödevi	<% 1

10	hdl.handle.net İnternet Kaynağı	<% 1
11	www.hurriyet.com.tr İnternet Kaynağı	<% 1
12	docplayer.biz.tr İnternet Kaynağı	<% 1
13	www.pressacademia.org İnternet Kaynağı	<% 1
14	earsiv.batman.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
15	javstudies.com İnternet Kaynağı	<% 1
16	Submitted to Gaziantep Aniversitesi Öğrenci Ödevi	<% 1
17	adudspace.adu.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1
18	Submitted to Canakkale Onsekiz Mart University Öğrenci Ödevi	<% 1
19	www.researchgate.net İnternet Kaynağı	<% 1
20	abakus.inonu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
21	sssjournal.com İnternet Kaynağı	<% 1

		<% 1
22	gik.mu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
23	www.sozcu.com.tr İnternet Kaynağı	<% 1
24	openaccess.izu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
25	Submitted to Beykent Universitesi Öğrenci Ödevi	<% 1
26	Submitted to Mugla University Öğrenci Ödevi	<% 1
27	coinmarketcap.com İnternet Kaynağı	<% 1
28	ulead2017.ulead.org.tr İnternet Kaynağı	<% 1
29	Submitted to RMIT University Öğrenci Ödevi	<% 1
30	books.akademisyen.net İnternet Kaynağı	<% 1
31	9lib.net İnternet Kaynağı	<% 1
32	academicworks.livredelyon.com İnternet Kaynağı	<% 1

33	docs.wixstatic.com İnternet Kaynağı	<% 1
34	ijerdersisi.com İnternet Kaynağı	<% 1
35	Submitted to Anadolu University Öğrenci Ödevi	<% 1
36	Submitted to Ankara University Öğrenci Ödevi	<% 1
37	Submitted to European University of Lefke Öğrenci Ödevi	<% 1
38	www.milliyet.com.tr İnternet Kaynağı	<% 1
39	acikerisim.dicle.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
40	acikerisim.deu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
41	ejercongress.org İnternet Kaynağı	<% 1
42	link.springer.com İnternet Kaynağı	<% 1
43	journals.gen.tr İnternet Kaynağı	<% 1
44	guncelkur.net İnternet Kaynağı	<% 1

45	www.btk.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1
46	www.pakizem.com İnternet Kaynağı	<% 1
47	Submitted to Altinbas University Öğrenci Ödevi	<% 1
48	www.ybu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
49	Www.federalreserve.gov İnternet Kaynağı	<% 1
50	acikerisim.nevsehir.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
51	www.icomep.com İnternet Kaynağı	<% 1
52	acikerisim.bartın.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
53	docs.neu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
54	www.10riders.com İnternet Kaynağı	<% 1
55	Submitted to Üsküdar Üniversitesi Öğrenci Ödevi	<% 1
56	acikerisim.isikun.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1

57 ÇİFCİ, Selcen. "Yazılı basında haber cümlelerinin analizi", TUBİTAK, 2011. Yayın <% 1

58 acikerisim.erbakan.edu.tr İnternet Kaynağı <% 1

59 community.ege.edu.tr İnternet Kaynağı <% 1

60 dergipark.ulakbim.gov.tr İnternet Kaynağı <% 1

61 utk21.balikesir.edu.tr İnternet Kaynağı <% 1

62 vdoc.pub İnternet Kaynağı <% 1

63 www.cnnturk.com İnternet Kaynağı <% 1

64 www.emissc.org İnternet Kaynağı <% 1

65 www.isarder.org İnternet Kaynağı <% 1

66 yetkin.com.tr İnternet Kaynağı <% 1

67 sempozyumlar.amasya.edu.tr İnternet Kaynağı <% 1

68 tr.sputniknews.com

İnternet Kaynağı

<% 1

69

www.icoaef.com

İnternet Kaynağı

<% 1

70

app.trdizin.gov.tr

İnternet Kaynağı

<% 1

71

bigpara.hurriyet.com.tr

İnternet Kaynağı

<% 1

72

dis.mersin.edu.tr

İnternet Kaynağı

<% 1

73

ekonomimanset.com

İnternet Kaynağı

<% 1

74

emlakkulisi.com

İnternet Kaynağı

<% 1

75

isletmecilik.org

İnternet Kaynağı

<% 1

76

pressacademia.org

İnternet Kaynağı

<% 1

77

ubek-icse.com

İnternet Kaynağı

<% 1

78

www.egiad.org.tr

İnternet Kaynağı

<% 1

79

www.kazancrehberim.net

İnternet Kaynağı

<% 1

80	www.sssjournal.com İnternet Kaynağı	<% 1
81	Submitted to Adnan Menderes Üniversitesi Öğrenci Ödevi	<% 1
82	acikerisim.baskent.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
83	dergi.comu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
84	isarder.org İnternet Kaynağı	<% 1
85	morfikirler.com İnternet Kaynağı	<% 1
86	pearsonjournal.com İnternet Kaynağı	<% 1
87	www.turkiyegazetesi.com.tr İnternet Kaynağı	<% 1
88	qdoc.tips İnternet Kaynağı	<% 1
89	"Blockchain Economics and Financial Market Innovation", Springer Science and Business Media LLC, 2019 Yayın	<% 1
90	BOZKURT YÜKSEL, Armağan Ebru. "ELEKTRONİK PARA, SANAL PARA, BITCOIN VE	<% 1

ÖZGEÇMİŞ

Adı – Soyadı: İzzet Furkan YAZGAN

Öğrenim Durumu:

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisans	İşletme	Gazi Üniversitesi	2005
Yüksek Lisans	Muhasebe- Finansman	Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü	2017

İş Deneyimi:

Çalıştığı Yer	Görev	Yıl

Yabancı Diller: İngilizce

Yayımlar: -

Tarih: 07.06.2022